

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

H K E P E N I A
K O Y K Λ A

Α Θ Η Ν Α Ί Κ Ο
Μ Y Θ I Σ T O R H M A

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

Η ΚΕΡΕΝΙΑ ΚΟΥΚΛΑ

ΑΘΗΝΑΪΚΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Κωνσταντίνος Χρηστομάνος, «Η Κερένια Κούκλα – Αθηναϊκό
Μυθιστόρημα»

Απρίλιος 2013

Επιμέλεια έκδοσης: schooltime.gr

Εκδόσεις schooltime.gr

Εκπαίδευση & Πολιτισμός

Τηλ.: 6977554086

e-mail: info@schooltime.gr

website: www.schooltime.gr

Το ψηφιακό βιβλίο διανέμεται δωρεάν

The Project Gutenberg EBook of The Waxen Doll, by Konstantinos Christomanos

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: The Waxen Doll

Author: Konstantinos Christomanos

Release Date: March 10, 2012 [EBook #27073]

Language: Greek

Character set encoding: UTF-8

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK THE WAXEN DOLL ***

Produced by Sophia Canoni

Note: The tonic system has been changed from polytonic to monotonic. The spelling of the book has not been changed otherwise. Bold words are included in &.

Σημείωση: Το τονικό σύστημα έχει αλλάξει από πολυτονικό σε μονοτονικό. Κατά τα άλλα έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του βιβλίου. Λέξεις με έντονους χαρακτήρες περικλείονται σε &.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ν. ΧΙΩΤΗ, ΟΔΟΣ
ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ 4

Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

Η ΚΕΡΕΝΙΑ ΚΟΥΚΛΑ
ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΦΕΞΗ 1911

Η ΚΕΡΕΝΙΑ ΚΟΥΚΛΑ ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Θα σας πω μιαν ιστορία απλή και λυπητερή – γιατί απλή και λυπητερή είναι η ζωή – –

. . . Τι γρήγορα που φεύγομε και αφήνομε τον ήλιο και την θάλασσα, τα λουλούδια και το φεγγάρι! . . .

Τα παλαιά τραγούδια είναι γεμάτα δάκρυα – και τα χείλη των νέων που γελούνε φανερώνουν το τόξο της οδύνης: γιατί και χαρά δεν είναι παρά ένας καημός που περιμένει την ώρα του ναρθή – είναι ο άμμος πάνω από την πέτρα την αληθινή που τονέ σκορπάει ο άνεμος. Έτσι ξεγελιούνται κ' οι καρδιές μας σαν τις μυγδαλιές που πολλές φορές ανθίζουν προτού ναρθή η πίκρα του χειμώνα . . .

Εσείς που θα διαβάσετε αυτήν την ιστορία θα σκεφθήτε ίσως πως με περισσότερη υποταγή κ' ευγνωμοσύνη πρέπει να ζήσωμε τη θλίψη της ζωής που μας έδωσε η Μοίρα. Αχ, όσους και να πυργώσῃ η ανθρωπινή μας περιφάνεια άλικους βράχους μέσα στη ματιά του βίου, πάντα το θλιμμένο το ποτάμι θα κυλήσῃ κάτω απ' τις κλωνόγερτες ημέρες μας τα πονεμένα του νερά, βουβά κι αργά, προς τη μεγάλη θάλασσα τη σκοτεινή που είναι η ευτυχία η αληθινή – γιατί είναι η αιώνια αλήθεια . . .

Το μαραμένο ρόδο.

Κάθε μέρα γινόταν πιο αδύνατη, πιο μυτερή στο πρόσωπο.

Κάθε φορά που ήθελ' ανεβή τα λίγα πέτρινα σκαλοπάτια απ' την κουζίνα, που ήτονε στο υπόγειο, ως τη χωματένια την αυλή, σταματούσε κι ακκουμπούσε και τα δυο της τα χέρια στα γόνατα, για να πάρη ανάσα · η μύτη της κέρωνε και τα ρουθούνιά της ανοιγοκλείνανε σαν τις φτερούγες μιας άσπρης πεταλούδας. Ήταν αλήθεια λίγο αφηλά τα σκαλοπάτια, μα τόσο λαχάνιασμα πάλι! –

. . . Κι ολοένα ανεβοκατέβαινε απ' την αυλή στην κουζίνα κι από την κουζίνα στην αυλή για να ξεπλύνη το μπρίκι τον καφφέ και τα κουταλάκια της, για να τρίψη την κατσαρόλα της, σαν απότρωγαν

αυτή κι ο άντρας της, κάτω από τη βρύση που δεν έπαινε να στάζη – γιατί ήτονε χαλασμένος ο σωλήνας.

Μα μπαινόβγαινε κι απ’ την καλή την κάμαρη, που ήτον ισόγεια σχεδόν μ’ ένα-δυο σκαλοπάτια ξύλινα – Αχ, πάλι σκαλοπάτια! λες βάλθηκαν κι αυτά να την κουράζουν ακόμα περισσότερο, – πότε για να τινάξη κάτι προσκεφαλάδες με μεγάλες μάρκες που τις είχε κεντημένα η ίδια ανεβατό, πότε για να ξεσκονίση τα χαρτένια λουλούδια πούχε σε δυο φαρφουριά πάνω στην εταζέρα ή για να πλώση ένα-δυο ρουχαλάκια πούχε κάνει σαπουνιστά στη λεκάνη και που γαλάζωναν απ’ το λουλάκι απάνω στο σκοινί· κ’ έσκυβε και σφουγγάριζε τα νερά πούχανε στάξει απ’ τα ρούχα στα σκαλιά και στις πλάκες μπρος την πόρτα κ’ έπειτα πήγαινε να πλώση και το σφουγγαρόπαννο πιο πέρα από τα ρούχα στο ίδιο το σκοινί, που ήτανε δεμένο απ’ το στρόφιγγα της πόρτας σε μια μικρή ζαλισμένη μυγδαλίτσα – γιατί δεν έφθανε ως τη μάντρα πέρα. . και κάθε φορά πούρριχνε κάτι απάνω στο σκοινί, η μικρή ζαρωμένη μυγδαλίτσα – που δεν είχε ακόμα ανθίσει – λύγιζε ίσαμε κάτω και τιναζόταν πάλι απάνω, απ’ του σκοινιού το τράβηγμα, με τα γυμνά κλαριά της σηκωμένα σα χέρια στον αέρα. Αχ, τι λυπητέρό πράμα να βλέπη κανείς ένα νέο δεντράκι να λυγάη για το χατίρι ενός σφουγγαρόπαννου ίσαμε κοντά να σπάση και να τρέμη σύγκλαρο για πολλήν ώρα, απ’ το πόνο του!

Μα πιο λυπητέρό ακόμα ήτονε να βλέπατε τη νέα γυναικούλα να κρυφοβογκά και να σέρνεται, στραγγίζοντας στα πόδια της, χωρίς να θέλη να τομολογήση στον ίδιο τον εαυτό της. Γιατί αν το παραδεχόταν πως ήτον άρρωστη, ήτονε χαμένη: δε θα μπορούσε πια να ταρνηθή ταντρός της με τόσο θάρρος και με χείλια που για να χαμογελάσουν της σούρωναν όλο της το πρόσωπο. Εκείνος όμως την κύτταζε με τα μάτια του τα γαλαζοπράσινα με τα μακριά ματόκλαδα καρφωμένα πάνω της – την κύτταζε ακόμα κι όταν δεν της μίλαγε. . .

Τι νέος που ήτον ο άντρας της και τι όμορφος! – όλο αυτό συλλογιζόταν η άμοιρη. Κι αλήθεια πολύ πιο νέος απ’ αυτή φαινόταν, κι όχι μόνον από τότε που τα τριαντάφυλλα στα μάγουλά της είχανε σβύσει, που τα μάτια της δείχνανε βαθιούλωμένα κ’ είχαν πεταχτή ταυτιά της, κίτρινα σα φύλλα φθινοπωρινά. Ήτονε μικροκαμωμένος ο Νίκος, ενώ η Βεργίνια

ήτον αψηλή και δερακιανή απ' ανέκαθε, με κάτι κοκκάλες στο πρόσωπο, με μαλλιά κοκκινωπά κι αριά, κ' έτοι έδειχνε τουλάχιστο δέκα χρόνια πιο μεγάλη του, που δεν είχαν ούτε τρία χρόνια διαφορά: αυτός εικοσιδυό, κ' εκείνη ήτον και δεν ήτον εικοσιπέντε.

Κακό πράμα ναν'¹ η γυναίκα και μια μέρα μεγαλύτερη απ' τον άντρα της! Τον αγαπάει μ' αλλοιώτικη αγάπη από 'κείνονε, με μια φωτιά πιο άγρια, σα βιαστικιά κι απελπισμένη για τη νιότη που της φεύγει· και ο καημός αυτός, πέφτοντας μέσα στη φλόγα την ερωτική, την κάνει κι αποθεριεύει και πίνει όλη τη γυναικεία δροσιά. Κι ο νέος άντρας πάλι πιο γλήγορα ψυχραίνεται όσο βλέπει να μαραίνεται το ρόδο της λαχτάρας του και βλέπει γύρω του νανθούν οι κάμποι της ζωής και τα γλυκά λουλούδια να χαιρετούν τις πλάνες πεταλούδες...

Όταν, το μεσημέρι, κατέβαινε ο Νίκος απ' τον τροχιόδρομο στη στάση της Γαργαρέτας κ' έπαιρνε τους ανηφορικούς δρόμους να πάλι σπίτι του, ψηλά, κάτω απ' το λόφο του Φιλοπάππου, γύριζαν και τον κύτταζαν τα κορίτσια στις πόρτες, που περίμεναν τους άντρες του σπιτιού ναρθούν απ' τη δουλειά να φαν ψωμί. Τα ξέρετε δα τα αιώνια κορίτσια στις καινούργιες συνοικίες με τα χαμόσπιτα, που αντιπροσωπεύουν τανέβασμα στα κοινωνικά σκαλοπάτια, μα ίσως και το ξεφύλλισμα της εργατικής οικογένειας, τα κοριτσόπουλα με την κορδέλλα φιόγκο πίσω στα μαλλιά, με σκερτζότζικη ποδίτσα και μπότα κουμπωτή – έτοιμα πάντα ναδράξουν το χαμόγελο που ανθίζει σε νέα χείλια κάτω από ένα μουστακάκι.

Ήτονε να μην τονέ βρουν του γούστου τους, έτοι που περνούσε πεταχτός και καμαρωτός με το κεφάλι πίσω, χαριτωμένο παιδί σοβαρευούμενο, σταράτο, με κοντά μαλλιά μαύρα όλο κυματισιές σαν από ξύλο σκαλιστό; – κι απάνω στα πηχτά μαλλιά ήτον καθισμένη αλαφρά (σα νάτον αλήθεια πεταλούδα που θελεί να πετάξῃ) μια σταχτιά πεταλούδα που τη φορούσε ατσαλάκωτη! Κ' είχε και κάτι μικρούτσικα αυτάκια ροδοκόκκινα σαν κορίτσι και τα δόντια του, όταν γέλαγε, ασπρίζανε σαν το ρύζι κάτω απ' το μαύρο μουστακάκι, το άστριφτο ακόμα, που δεν εννοούσε να μεγαλώσῃ: – έτοι έλεγε μέσα της κάθε φορά που τον κύτταζε με λαχτάρα και θαυμασμό για τα τόσα νιάτα, η άμοιρη η γυναίκα του. Το στόμα του γέλαγε καμμιά φορά, μια τα μάτια του δε

γέλαγαν, παρά μόνο ανοίγανε διάπλατα σα νανθίζανε, με κάτι παράξενες κόρες διπλές και τρίδιπλες, γαλαζοπράσινες· και τα μακριά ματόκλαδα, ίδια κρόσσια που γύριζαν καταπάνω, έκαναν ολόγυρα στα μάτια μιαν αλλοιώτικη σκιά σαν από κλαδιά γερμένα σε βαθύ νερό, που σε τάραζε περισσότερο από ματιά και σε τραβούσε σα μαγνήτης. Κί' ακόμα πιο ομορφότερος φαινότανε σαν έβγαζε στο σπίτι το σακάκι του και το κολλάρο και φορούσε μια παλιά λινή μπλούζα της δουλειάς, γιατί τότες έμενε γυμνός ο λαιμός του πούμοιαζε ελεφαντοκόκκαλο κιτρινισμένο, ολοστρόγγυλος και απαλός όπως σταρχαία αγάλματα των νέων θεών – αυτό όμως δεν τόξερε η γυναίκα του: εκείνη έβλεπε μονάχα το λαιμό του χωρίς να σκέπτεται τίποτα, με την ψυχή λυμένη. . . Αλήθεια κακό πράμα ναν' η γυναίκα και μια μέρα μεγαλύτερη απ' τον άντρα! Τον αγαπάει αλλοιώτικα, με μια φωτιά πιο άγρια που της πίνει όλη τη δροσιά – – –

Ήτον τεχνίτης ξυλογλύπτης ο Νίκος κ' έβγαζε ταχτικά ίσαμ' οχτώ δραχμές την ημέρα. Είχε πάρει μια δουλειά αποκοπή για δυο χιλιάδες κι ο μάστορας που του δούλευε τούδωσε ένα πεντακοσάρικο μπροστάντζα κ' έτσι αποφάσισε να κάνη αυτό που τούλεγε η καρδιά του, να στεφανωθή τη Βεργινία. Είχε κ' η Βεργινία κοντά μια χιλιαδούλα και κάτι ρουχαλάκια απ' τη μητέρα της, που την είχε αφήσει ολάρφανη σε μια δεύτερη της αξαδέρφη πούχε μια φορά κι αυτή τον τρόπο της, μα σαν απόμεινε χήρα έκανε τη σιδερώστρα. Ο πατέρας της, πούταν απόστρατος ανθυπομοίραρχος, είχε πεθάνει όταν ήτον πολύ μικρή.

Καθόντουσαν τότε με τη θεια της στο Μεταξουργείο κι ο Νίκος έτυχε να περνάῃ μια μέρα με κάτι φίλους πούχαν τα σπίτια τους στη γειτονιά κ' είδε τη Βεργινία στην πόρτα. Από τότες περνούσε καθημέρα κ' «επιμόνως» κι αυτή τον καλοκύτταζε γιατί τα μάτια του της είχαν κάνει μάγια. Το βράδυ της έκανε ταχτικά καντάδες με τους φίλους, στεκούμενοι όλοι μαζί μπουλούκι στην αγκωνή, κάτω απ' το φανάρι· μέσ' απ' όλες τις φωνές, τις μπάσσες και τις τσιριχτές και τις τρεμουλάντες, αυτή ξεχώριζε τη δική του πούτον η πιο γλυκειά. . και σαν κύτταζε απ' τη μισανοιγμένη γρίλλια του παντζουριού, θάρρευε πως ξάνοιγε τα μάτια του να λάμπουν κάτω απ' τη φλόγα του φαναριού που χοροπηδούσε. . .

Έτσι παντρεύτηκαν κ' εκάμανε το σπιτικό τους.

Απ' τη μέρα του γάμου του, που πήγαιναν οχτώ μήνες τώρα, ο Νίκος ούτε παρέες πια στα Πατήσια και στο Μοσχάτο, ούτε πιοτί στα υπόγεια του Άι-Φίλιππα και της Πλάκας κοντά στα μεγάλα βαρέλια ταραδιαστά, με τους μεζέδες απάνω στο στράτσο απ' το μπακάλη βουτηχτούς σταλατοπίπερο, ούτε μπιλιάρδο στον καφενέ. Τίποτα πια! Απ' το μαγαζί και στο σπίτι. Τον πείραζαν οι φίλοι του πως δεν τον άφηνε η γυναίκα του που τούχε λέει βαλημένα τα δυο του πόδια σ' ένα παπούτσι. Μα οι γειτόνοι έβλεπαν την αγάπη πουύχε το αντρόγυνο — τόσο που όλο και τον κεντούσε το Νίκο με τα τσουχτερά του τα λογάκια ο Κυρ Μπάμπης, ο χοντρός μπακάλης στη γωνιά του κάτω δρόμου:

— Νισάφι! Την έφαγες τη γυναικούλα σου, Κυρ-Νίκο · δε βλέπεις πώς εγίνηκε;

Μα δεν ήτον από του Νίκου τα φιλιά που έρρεβε η καημένη η Βεργινία. Κάθε άλλο! Όσοι δεν είδατε γυναίκα μαραμένη πώς ξανανθίζει μες του αγαπημένου αγοριού της την αγκάλη, πώς ροδίζουν τα μάγουλά της και φλογοκαίν τα χείλη της και τα μάτια της πετούνε σπίθες, θυμηθήτε τουλάχιστο τα μαραμένα τριαντάφυλλα στο νερό: πώς σηκώνουν τανθόφυλλά τους και ξαναπαίρουνε δροσιά και χρώμα και χύνουν καινούργιο μύρο σα να ξεσκούν εκείνη τη στιγμή! . . . Άλλα για λίγες ώρες, αχ, για πολύ λίγες μοναχά — — Έτσι κ' η Βεργινία, άμα ερχόταν ο Νίκος της! Ξάναβε — λες και μάζευε όσο αίμα της είχε απομείνει στις φλέβες της, τα στερνά της χρώματα όλα στα μάγουλά της και τα μάτια της γυάλιζαν υγρά και γινόταν πάλι όμορφη, σχεδόν όπως ήτον όταν τη στεφανώθηκεν, εδώ κι οχτώ μήνες.

Στο σπιτάκι, πούχανε νοικιασμένα, είχανε μια μεγάλη κάμαρη στο ισόγειο και την κουζίνα στο υπόγειο. Είχανε δική τους αυλή με το πλυνταρείο κι όλα τα χρειαζούμενα. Α, ξέχασα! εξόν απ' τη βρύση που έτρεχε ολοένα, είχαν και τη ζαρωμένη μυγδαλίτσα. Το άλλο μισό σπίτι ήτον το όμοιο, μ' ιδιαίτερην είσοδο · και καθότανε μια χήρα ενός δικαστικού κλητήρα με δυο κόρες της παντρειάς.

Εικοσπέντε δραχμές πούδιναν το μήνα τι του πλέρωναν, κι ας ήτον και βουνό, γιατί μονάχα η θέα κι ο αέρας εκεί απάνω άξιζαν όσο να πηγαίνεις.

Από πάνω ο βράχος του Φιλοπάππου που, ό,τι κρύο και νάκανε τώρα το χειμώνα, τους βαστούσε το Βορριά και τραβούσε όλες τις αχτίδες απάνω του και σαν έκανε καλωσύνη μύριζε πέτρα λιασμένη και μοναξιά βουνίσια και γαϊδουράγκαθο διψασμένο. Στο πλάι πίσω, πυργωμένη η Ακρόπολις, κόκκινη σαν κανέλλα, ίδια κάποιο ατίμητο αρχαίο χρυσαφικό μαυρισμένο απ' την παλιοσύνη, με τις δυο κολωνίτσες που ξεχωρίζουν άσπρες και λιγνές αφηλά στο βράχο, κάτω από τα μαύρα τείχη, σα να φυλάν βάρδια μπρος απ' τη σημλιά της Παναγίας. Έπειτα ο Άι-Γιώργης, αλλοιώτικος από 'δω, μια κανονικιά πυραμίδα ξεμοναχιασμένη σα νησί.

Ο Υμηττός, σαν κανένας υπναράς τ ρ ε λ λ ό σ (πούχει τον ύπνο του για τρέλλα), πλαγιασμένος με τις πλάτες γυριστές, με μιαν ατέλειωτη γαλήνη γαλάζια κ' ησκιερή στο ξαπλωμά του. Κάτω του τα βουναλάκια του Βατραχονησιού και του Σταδίου μ' ένα κομμάτι απ' το μαρμαρένιο φέγγος, με λίγη πρασινάδα στον Αρδηττό πάνω από το Μετς, και με τα σπιτάκια των Παντρεμενάδηκων ανεβασμένα απανωτού για να δουν έναν ανεμόμυλο στην κορφή, αφημένον έρημο με τα φτερά βγαλμένα. Και στο στήθος αυτών των γλυκών λόφων ένας μεγάλος μαύρος λεκές: τα κυπαρίσσια του νεκροταφείου που από μακριά φαίνονται σα να κοιμούνται ορθά, τόνα κοντά στάλλο. . .

. . Μα δεν κοιμούνται, παρά βουίζουν όλα μαζί σιγαλά και γλυκά σαν άρπες αλαργινές κι ονειρεμένες· και πίσω από το πιο μελανό και πιο βουερό κυπαρίσσι κουρνιάζει κρυμμένος ο Χάρος και βγαίνει κάθε νύχτα με τασημένιο δρεπάνι, πούχει το κρεμασμένο απάνω στον ουρανό, κουκουλωμένος σε μαύρο ράσο ή με λουλούδια στο κεφάλι, και σιγοπατάει στους δρόμους και καβαλλάει μάντρες κι ανοίγει τα κλειστά παράθυρα και τις αμπαρωμένες πόρτες και πέρνει εκείνους που κρύβουν το πρόσωπο μέσα στα προσκέφαλα για να μην τον ιδούν κι αφήνει, γελώντας με τα δόντια δίχως χειλιά, όσους του φωνάζουνε να τους λυτρώσῃ. Μα και μέρα βγαίνει και τότε κανείς δεν τονέ βλέπει, γιατ' είναι ντυμένος με του ήλιου τις αχτίδες και πιο φεγγερός από τον ήλιο. . . !

Και πιο πέρα πιάνουν κάμποι κι άλλοι λόφοι, που πρασινίζουν απ' το Γεννάρη, πλατιά ξαπλωμένοι· κι ανεβαίνουν αγάλια-

αγάλια όλοι μαζί αψηλά και με τον άσπρο δρόμο του Φαλήρου αντάμα, σα να τον πιάνουν απ' το χέρι να τονέ σηκώσουν, ίσαμε το σπιτάκι· κ' έπειτα τρέχουν πάλι όλοι μαζί τον κατήφορο ως πέρα στη θάλασσα. Αχ, η θάλασσα! τώρα σα γλαυκός αχνός κι όχι σα νερό, ανεβασμένη απάνω στον ουρανό, τώρα πάλι σαν ασπίδα χρυσή στον ήλιο: και στης ασπίδας τον αφαλό ένα γιγάντιο μυτερό πετράδι ζαφειρένιο, η Αίγινα με τον ιερό της κώνο. . .

Λόφοι εσείς απαλοί και πράσινοι και θάλασσα αρχαία που λάμπεις, με τα μαύρα καράβια των καημών που σε σιγοπερπατούν! πόσα μάτια σας έχουν κυττάξει απ' τον παλιό καιρό, εδώ απ' το βουνό του Φιλοπάππου απάνω, σαν τώρα που ξαστράφτει η ομορφιά σας, κι απ' τα αιώνια νιάτα σας άντλησαν ελπίδα για της ζωής τη χαρά! Κ' έσβησαν όλα τα μάτια που σας αγναντέψανε, μα εσείς στεκόσαστε αυτού και δίνετε ελπίδα για της ζωής τη χαρά στα μάτια που θα σβήσουν!

Κύτταζε κ' η Βεργινία από πάνω απ' τη μάντρα της αυλής της κι από το μόνο παράθυρο της κάμαρής της κ' έπαιρνε κουράγιο κ' ελπίδα από τη χαρά της αλαργινής χλόης κι από της θάλασσας τη λάμψη, τη γλαυκή κι αμάραντη, πως σαν ερχόταν το καλοκαίρι και πιάναν οι ζέστες, θε να δυνάμωνε κι αυτή και θε να στερέωνε η υγεία της. Έτσι της είχε πη ο γιατρός ο γυναικολόγος, πούχε φέρει ο Νίκος όταν της ήρθε εκείνο το περιστατικό, στον τρίτο μήνα της απάνω, που κόντεψε να πεθάνη κι από τότε δεν είχε δη χαΐρι.

Ήρθε δυο φορές τότες ο γιατρός και της είχε δώσει κάτι στάλες κόκκινες, πικρές φαρμάκι, να τις παίρνη, προτού να φάη και κάτι μαύρα χάπια που έλεγε ο Νίκος πως ήτανε σίδερο για να δυναμώση να γίνη σίδερο. Θυμόταν το γιατρό με τα γυαλάκια του, με τα γενάκια τα ξανθά, γυαλιστερά και μοσχομυρισμένα από πουμάδες και κομμένα κάτω στα ίσα, ολόγυρα στο πλατύ άσπρο πρόσωπο με τα ροδοκόκκινα μαγουλάκια. Τι σαχλός που ήτον! Κ' έκανε και το νόστιμο· κι όλο γελούσε για να φαίνονται τα δόντια του· κι όλο ακκουμπούσε στο μπαστούνι του με την ασημένια γοργόνα για να δείχνη τα παχουλά του τα χέρια. Κοντά του στεκόταν ο Νίκος, το μελαχρινό και ανδρικό αγόρι. Για κύττα τον έναν, κύττα και τον άλλον! Τι διαφορά! Κ' η καρδιά της χτυπούσε πιο γλήγορα ίσαμ' απάνω στο λαιμό από μιαν αλάλητη τρυφερότητα και παράδοση όλης της υπάρξεώς της στο γλυκόν της

το Νίκο και σαν από μιαν ελπίδα, που δεν υπάρχει πιο γλυκειά για τη γυναικα... .

Δεν της είχε πη ο γιατρός πως την είχε σαβανώσει για πάντα εκείνην την ελπίδα που δεν υπάρχει πιο γλυκειά για τη γυναικα: να γίνη μητέρα. Κ' έτσι έλπιζε πάντα, άμα που θαρθή το καλοκαίρι ναλλάξουν τα πράματα.

Κι όταν ο Νίκος την κύτταζε βαθιά με τα μεγάλα του τα μάτια σαν άνθη που ρωτούσανε, νόμιζε πως γι' αυτό τηνέ ρωτούσαν και χαμήλωνε τα δικά της και χλώμιανε ακόμα περισσότερο από τη ντροπή της που δεν ήτον ακόμα γερή σαν πρώτα.

Ο Νίκος όμως δεν ήτον τυφλός κι ούτε κουφός να μην ακούη τα τι λέγανε στη γειτονιά και προ πάντων τα κορίτσια καθώς περνούσε: «Κρίμας το νέο να πάρη εκείνη τη χτικιάρα!» — —

Μια μέρα βγήκε η Βεργινία απ' την πόρτα του σπιτιού της ναδειάση το κασσόνι με τα σκουπίδια πίσω από τη γωνιά της μάντρας, κατά το βουνό, που ήτανε σωροί-σωροί λιθάρια και σπασμένα μπουκάλια και πιάτα και παλιόχαρτα και πάτοι από ντενεκέδες και στριφογυρισμένα τσέρκια από βαρέλια και λαμποκοπούσαν όλα στον ήλιο σα θησαυροί ατίμητοι. Έκανε τώρα να γυρίση πίσω, λαχανιασμένη, μόλις σέρνοντας τα πόδια της, κ' έξαφνα βρέθηκε πρόσωπο με πρόσωπο με μια γειτόνισσα απ' τον κάτω δρόμο, την Κερ-Αριστείδαινα, πούτον αδερφή της χήρας του δικαστικού κλητήρα που κατοικούσε πλάι, κ' ερχόταν κι αυτή να ρίξη τα σκουπίδια της.

— Καλέ κορίτσι μου, της λέει εκείνη μόλις που την αντίκρυσε, τρελλάθηκες, στην κατάσταση που βρίσκεσαι, να σηκώνης κοτζάμι κασσόνι και να το κουβαλάς μισή ώρα δρόμο! Δεν πας να δης στον καθρέφτη τα χείλια σου πώς γινήκανε! Μήστητί μου Κύριε! Δεν παίρνεις κανένα κοριτσάκι να σου βοηθάῃ στη χοντρή δουλειά, αφού δεν έχεις την υγειά σου; Εσείς τον τρόπο σας τον έχετε. Ναν' καλά ο άντρας σου! Δυό νοματέοι είσαστε. Από παιδιά κι από σκυλλιά έτσι κ' έτσι δεν έχεις φόβο. Αυτό να το βγάλης απ' το νου σου. Μας τόχει πη εμάς ο γιατρός· τον αρώτησε η αδερφή μου —

Σαν άκουσ' έτσι η Βεργινία πάγωσε όλη· ο λάρυγγας της έκλεισε· τα μάτια της ανοίξανε διάπλατα, θόλωσαν, οι βολβοί γυρίσανε

μέσα και φάνηκε όλο τασπράδι. . και σωριάστηκε χάμω, άσπρη σαν το σεντόνι, απάνω στο σωρό των σκουπιδιών που έλαμπαν —

Έμπηξε η Κερ-Αριστείδαινα τις φωνές και βγήκε η αδερφή της με τις κόρες της κ' έτρεξαν και κάτι άλλες γειτόνισσες και τη μπάσανε σπίτι της και με τριψίματα και ξύδια, έπειτα από κάμποση ώρα, τη συνεφέρανε.

Σαν ήρθε το μεσημέρι ο Νίκος, τον περίμεναν απέξω από την πόρτα του οι γυναικούλες για για τον προφτάσουν τα μαντάτα και να του πουν πως δηλαδή δεν κάνει καλά να την αφήνη τη γυναίκα του να παιδεύεται με το νοικοκυριό της, αφού δεν έχει την υγειά της. «Όλος ο κόσμος το λέει αυτό κ' είναι κρίμας, γιατί είναι ήσυχη γυναικούλα και φρόνιμη — μόνο που δεν έχει υγεία! Ο λόγος είναι να μην πάθη κανείς κι απέ ύστερα — βλαστήματα! Εμ χάνεις τον άνθρωπό σου, εμ βασανίζεσαι και ξοδεύεσαι στα γιατρικά! . . .»

Ο Νίκος γίνηκε κατακίτρινος σαν το φλουρί· τα μάτια του μαύρισαν. Ευχαρίστησε τις γυναίκες για τη συμπάθεια που του δείχνανε, μόλιο που τουρχότανε να τις πνίξη με τα δύο του τα χέρια.

Ήόρε τη Βεργινία στο κρεββάτι, κλαμένη, με ταριά της τα κόκκινα μαλλιά μουσκεμένα · δεν μπόραγε να σήκωση το χέρι της απ' την αδυναμία — — Δεν έβγαλε το σακκάκι του, ούτ' έβαλε ψωμί στο στόμα του · μόνο το ένα του παπούτσι τράβηξε λιγάκι, γιατί τονέ στένευε. Έβαλε να ζεσταθή στο καμινέτο λίγο γάλα, πούπαιρναν κάθε πρωί απ' την κατσίκα μιας γειτόνισσας. . έπειτα κάθισε κοντά στο κρεββάτι και της τόδωσε της Βεργινίας να το πιεί, ανασηκώνοντας της το κεφάλι.

Η Βεργινία ήθελε να του πη, μα δεν μπόραγε να βγάλη μιλιά — μόλις που κατάπινε. Κύππαζε το χέρι του που κρατούσε το φλυντζάνι, το αντρίκιο και δυνατό με τις μαύρες τριχίτσες ως απάνω στα δάχτυλα, πούτον αγριεμένο και χονδρόπετσο απ' τα ξύλα και τα εργαλεία, και τώρα γινόταν σα γυναικείο, για να της δώση να πή και της ήρθε να το φιλήσῃ, να το φιλήσῃ — μα ντράπηκε —

Κι αυτός δεν της έλεγε τίποτα. Στην αρχή, καθώς μπήκε μέσα, της είπε:

— Δεν έχεις τίποτα. Αύριο θα σου φέρω το γιατρό να σου γράψη κανένα άλλο γιατρικό να σου περάση.

Κ' έπειτα δε μίλησε πια, παρά κύτταζε μπροστά του. . .

Είναι άνθρωποι που ζούνε σα χόρτα και κοτρώνια — ζουν και δε μιλούνε, μόνο βλέπουν τη ζωή τους σαν τα χόρτα και τα κοτρώνια: τη βλέπουνε σε μεγαλύτερο βάθος, με περισσότερη ένταση από εκείνους που ξεφωνίζουν και ξέρουν και λεν το τι αισθάνονται — γιατί μπορεί και λέγεται με λόγια. . .

Κύττα λοιπόν κ' εσύ, αγόρι μου, τον άσπρο γύρο τον κολλαριστό του νυφικού σου κρεββατιού και μέτρα τις θηλειές της χερόπλεχτης νταντέλλας κάτω-κάτω! Κύττα μια μεγάλη άρρωστη μύγα, που δεν πέθανε το χειμώνα, πώς πετάει, βαριά, με βόμβο μονότονο από το τζάμι στην πλεχτή κουβέρτα και πίσω! Ξεχώριζε με τα μάτια σου τα πολύχρωμα κουρελάκια πούναι φτειαγμένο το χαλάκι μπροστά στον καναπέ: τέσσερα κόκκινα και στη μέση ένα μαύρο, τέσσερα μπλε κ' ένα μαύρο και πάλι κόκκινα με πράσινο, και στο καθένα μια σταυροβελονιά με κίτρινο μετάξι. . . Αχ τι στενοχώρια τι στενοχώρια! —

'Όλα αυτά ειν' αιώνια μπροστά στην χαρά της ζωής! —

Κι αν τα μάτια σου αγναντεύουν φως χρυσό και καθρεφτίζουν τη θάλασσα την μακρινή και τον ουρανό που κατεβαίνει ως μέσα στο παράθυρό σου — από τα βάθη τους όμως αναβρύζει σκοτάδι, σκοτάδι, σκοτάδι. . .

Την άλλη μέρα ήρθ' ο γιατρός για τη Βεργινία. Έβαλε ταυτί του στην καρδιά της που μόλις ακουγότανε (με μισόκλειστα μάτια κύτταζε χαδευτικά την ξανθή γενιάδα του πούτον πλαγιασμένη με φιλάρεσκη συγκατάβαση απάνω στο φτωχό στήθος της Βεργινίας). . έπειτα έπιασε το σφυγμό. . κύτταξε τα ματόφλοινδά της από μέσα πούταν ξέχρωμα — ανασήκωσε με το δαχτυλό τα χείλια της να δη τα γουλιά πούταν κι αυτά σχεδόν άσπρα. Είπε πως έχει μεγάλη αναιμία και να μείνη κάμποσες μέρες στο κρεββάτι ακίνητη ως ναναλάβη. Την εμπόδισεν εδώ και πέρα να κάνη τον παραμικρότερο κόπο κι ούτε και να συγχίζεται. Έπειτα έγραψε κάτι καινούργια φάρμακα: πρώτα ένα νερό κιτρινωπό σαν τσάι που θα γράφη απόξω στο μπουκάλι «Δακτυλίτις», να παίρνη δυο

κουτάλια της σούπας, ένα το πρωί κ' ένα το βράδυ, για τρεις μέρες το πολύ, κ' έπειτα από λίγες μέρες ξανά δεύτερο έν' άλλο που θάχη χρώμα σκούρο κόκκινο και θα λέη «Κολά», να βάζη από μισό κουταλάκι ή καμμιά εικοσαριά στάλες στο κρασί της — τρία δάχτυλα κρασί μαύρο κάθε φορά, όχι περισσότερο. Φαΐ δυναμωτικό κι αλαφρό: σούπα μ' αυγό χτυπητό, λίγη μπριζόλα με το αίμα, μυαλό και σοκολάτα πλάκες όση θέλει. Και να παίρνη πάντα τις πικρές της στάλες και τα χάπια. Σε δύο-τρεις μέρες, είπε, θα ξαναπεράση. Συμβούλεψε κι αυτός το Νίκο να πάρη κάποια γυναικά στο σπίτι να νοιάζεται και την άρρωστη, όταν θα λείπη αυτός. Ο Νίκος τον ξέβγαλε ίσαμ' έξω απ' την πόρτα. Στάθηκαν απόξω και μίλησαν αρκετή ώρα! . . .

Ο Νίκος ξαναμπήκε μέσα κατσούφης.

— Να πας στη θεια Ελέγκω, του είπε η Βεργινία, να της πης να μας στείλη τη Λιόλια, την ανεψιά του αντρός της. . . Είναι καλό κορίτσι. . δεν έχει κανέναν στον κόσμο. . . Σαν ήμουνα στης θειας ήτανε μικρή. . πήγαινε στων Απόρων Γυναικών. Τώρα θα κοντεύη δεκαεφτά χρονώ. Η θεια μπορεί να κάνη και χωρίς αυτήνα . . .

Λαχάνιασε για να πη αυτά τα λίγα λόγια και τα μάτια της κύτταζαν τον Νίκο σαν να του ζητούσανε συγχώρηση.

— Λιόλια τη λεν; — είπε μοναχά ο Νίκος.

Τι γλυκό που ακούστηκε τόνομ' αυτό απ' το στόμα του και σα με μιαν απήχηση πίσω του — τόσο που ξαφνίστηκε κι ο ίδιος. . .

Τάσπρα μάτια.

Έτοι λοιπόν ήρθε η θεια Ελέγκω κ' έφερε τη Λιόλια.

Ήτονε σχεδόν παιδί ακόμα, που δεν έδειχνε πως τάχε κλεισμένα τα δεκάξη, καθώς έλεγε η θεια, — ένα κοριτσάκι με κοντό φουστανάκι, απαλό και στρουμπουλό σαν κάτι άσπρες γατίτσες που νομίζεις πως δεν έχουν κόκκαλα. Είχε μεταξένια καστανά μαλλάκια με λάμψεις χρυσές και χείλια κόκκινα και υγρά,

μισανοιγμένα σαν ανθόφυλλα. Σαν κάποιο ξημέρωμα γλυκό ήτον απάνω της, αλάλητο.

Καθότανε ντροπαλή στην άκρη του καναπέ και ξέφτιζε τη φράντζα του τραπεζομάντηλου που ήτον είδος κινέζικο, μαυροκίτρινο, και τόχε αγοράσει η Βεργινία τέσσερες δραχμές από 'να γυρολόγο...

Ο Νίκος στεκόταν ορθός στον κομμό και στριφογύριζε απάνω σε δυο του δάχτυλα την αλυσσίδα των κλειδιών του. .

Ενόσω μιλούσε η θεια Ελέγκω, ξεχειλιστή απάνω στην καρέκλα κοντά στο κρεββάτι της Βεργινίας, τα μάτια του Νίκου κύτταζαν τη σειρά κουμπάκια, τόνα κοντά στάλλο, πούχε μπροστά το σταχτί πολκάκι της Λιόλιας, που της ήτονε μικρό και την έκοβε φοβερά στις αμασχάλες: στην κάθε της αναπνοή τα κουμπάκια σπαράζανε μέσα στις κουμπότρυπές τους, σάμπως τα στηθάκια της τάγουρα να ωρίμαζαν εκεί μπροστά στα μάτια του και να γυρεύανε να κάμουνε φτερά να πετάξουν . . .

Λαχτάρα μου! — — —

Η Βεργινία ήτον πολύ ξαναμμένη και μιλούσε με κόπο, μα και με μια ξεχωριστή ζωηράδα, λες και μάζευε όλη της τη δύναμη για να κρύψη απ' τους ξένους το χάλι της.

Σαν τα αποείπανε, σηκώθηκε η θεια Ελέγκω να φύγη φίλησε τη Βεργινία:

— Θάρχωμαι, Βεργινίτσα μου, να σε βλέπω πιο συχνά τώρα · να βλέπω και πώς τα πάει κ' η Λιόλια. Μη σεκλετίζεσαι! περαστικά είναι. Νά κ' εμένα που με βλέπεις τόση κι άλλη τόση, τα ίδια δεν τράβηξα το πρώτο χρόνο της παντρειάς μου; θα πης πως δεν έκανα παιδιά! — Ξορκισμένα νάναι! Άμα έχης τον άντρα σου, τι άλλο θέλεις; για μπελά μόνο; . . . Κ' εσύ, Λιόλια, το νου σου! να κυττάς τη Βεργινία που την είχα σαν παιδί μου — προσεχτική και πρόθυμη σαν κορίτσι του σπιτιού. Κι ό,τι σου πη ο Κυρ Νίκος που είν' ο καημένος κι αυτός σαστισμένος. . . Από νοικοκυριό πια άλλο τίποτα, Βεργινίτσα μου. Την έχω στρωμένη. Αμ τα ξέρεις δα κ' εσύ! . . . Περαστικά Κυρ Νίκο! αυτά έχ' η παντρειά. Μικρός-μικρός

μπήκες στα βάσανα, έ – ε – έχ! Όποιος τρώει τα καρύδια σπάνει και τα τσέφλια, Κυρ Νίκο μου – ού . . .

Και βγήκεν έξω, σκασμένη στα γέλοια για ταστείο της.

Κι απόμειναν οι τρεις μονάχοι –

Της φώναξε αχνά της Λιόλιας η Βεργινία και της είπε να πάρη τα κλειδιά, να βγάλη λάδι απ' το ντουλάπι της κουζίνας και να ψήση τα ψαράκια πούχε φέρει ο Νίκος αποβραδύς, να βράση το γάλα και ταυγά. . .

Τα γλήγορα κι αλαφρά πατήματά της απηχήσανε στα σανίδια της κάμαρης κ' έξω στις πλάκες της αυλής. Και σε λίγο ξανάρθε μέσα και ρώτησε τη Βεργινία να κάμη λίγα ψάρια και στη σχάρα με το λεμόνι; και πάλι τάπ – τάπ – τάπ έκαναν τα βήματά της. . . κ' έκανε άνεμο με την κοντή φουστίτσα της, σα γοργοδιάβαινε με τα κλειδιά κουδουνιστά στην τσέπη της ποδιάς της που η πρώτη της δουλειά ήτονε να τη βγάλη από το μπογαλάκι πούχε φέρει μαζί της και να τη φορέση. . .

. . . Ένας αέρας αλλοιώτικος, σαν κάποιο φως μπήκε στο σπίτι που ως τώρα ήτον αφώτιστο, πνιγμένο απ' την περίχυτη κούραση και το βαστηγμένον πόθο της άρρωστης γυναίκας.

'Όταν γύρισε ο Νίκος απ' το μαγαζί, έλαμπε από τάξη και πάστρα η κάμαρη που δύο μέρες τώρα είχε μείνει ασυγύριστη: μια γλυκειά ησυχία ήτον πεσμένη απάνω στα έπιπλα, στης Βεργινίας το κρεββάτι, με την άσπρη κουβέρτα όμορφα τεντωμένη, και στο πρόσωπο της Βεργινίας ακόμα πούτον πιο άσπρο απ' το προσκέφαλο της, ταναπουπουλιασμένο.

Αισθάνθηκε τότες ο Νίκος πως δεν ήτον πια μονάχος στο σπίτι μ' αυτόν το μυστηριώδικο εχθρό, την κρυφή αρρώστια που έτρωγε το κρέας της γυναίκας του κάτω απ' το πετσί της και της έπινε το αίμα και τη νειότη της.

Γύρισε η Βεργινία το κεφάλι της να τονέ χαιρετήσῃ και φάνηκε το άσπρο των ματιών της σταχτερό, χωρίς λάμψη κ' η κόρη ξέχρωμη, σα νάταν η κόρη και τασπράδι ένα πράμα. Άνοιξε τα χείλια της τα παννιασμένα να του χαμογελάση κ' είδε ο Νίκος τα γουλιά σαν

από ξέθωρο, σβησμένο κοράλλι, πούκαναν τα δόντια της να φαίνονται κατακίτρινα.

Τι λύπη! τι λύπη! — — —

Κ' η ματιά του έπεσε και στο πρόσωπο της Λιόλιας, που μόλις μπήκε αυτός μέσα, σηκώθηκε απ' την καρέκλα κοντά στο κρεββάτι που καθόταν κ' έραβε και τονέ χαιρέτησε μ' ένα βυσσινύ χαμόγελο, ρίχνοντας με το χέρι πίσω κάτι σγουρόμαλλα απ' το μέτωπό της. Και το χαμόγελο αυτό, η όψη της η ανθισμένη σα να τον ξεκούρασαν απ' τη λύπη του μονομιάς, σα να τούδωσαν κάποιο θάρρος αλοιώτικο και μίαν ελπίδα αόριστη για κάτι καλό πούτονε νάρθη, αφάνταστο.

Άθελα, εκεί που κάθησε να φάη, ακολουθούσε με το βλέμμα του τη Λιόλια που μπαινόβγαινε κ' οι ματιές του ακκουμπούσανε σκεπτικές στα καστανά της τα μαλλιά, που τάχε σηκωμένα πίσω αψηλά σε μια χοντρή πλεξούδα, έπειτα πάλι έπεφταν απάνω στο στενό της το πολκάκι, στα κουμπάκια που σπαράζανε σε κάθε αναπνοή της. . .

Κ' η Λιόλια κάθε τόσο έλεγε με μια φωνή χαμηλή και τραγουδιστή:

— Κυρία Βεργινία! να σας φέρω τώρα το ζουμί σας;. . . Να σας κόψω τη μπριζόλα σας; Να βάλω να ζεσταθή το γάλα σας ή το θέλετε το βράδυ;. . . Θα του φθάση το φαΐ του Κυρίου Νίκου ή να του ψήσω και δυο αυγά;

— Πώς να δη ο Νίκος τάσπρα μάτια της Βεργινίας καρφωμένα απάνω στο πρόσωπό του, αφού κύτταζε αλλού; Το περίεργο μόνο είναι πως δεν ανταμώθηκαν οι ματιές του απάνω στης Λιόλιας το κορμί, γιατί και της Βεργινίας τάσπρα μάτια περπατούσανε μαζί με τα καμώματα της Λιόλιας και πήγαιναν απ' τη Λιόλια στο Νίκο και πίσω. . .

Ω σκεπτικά μάτια του νέου αγοριού, τι φταίτ' εσείς που γλυκαινόσαστε, σαν ήσαστε πρώτα πικραμένα και τυφλά απ' το σκοτάδι κ' έξαφνα αγναντεύετε ένα λουλούδι γλυκό που σιγοκαμπανίζει μέσα στην αύρα της ψυχής σας;. . . Λάμπει πάλι χρυσός ο ήλιος της νεότητός σας και ξυπνάει η λαχτάρα σας σαν

κάποια μοσχοβολιά πούτον κρυμμένη βαθιά-βαθιά κάτω από τους μαραμένους μενεξέδες...

Κ' η Βεργινία είδε τα μάτια του αγοριού της να γλυκαίνωνται, να νοίγουνε διάπλατα σαν άνθη στον ήλιο, όταν ακκουμπούσαν απάνω στα μαλλιά της Λιόλιας και στα χείλια της τα υγρά κι ανοιγμένα πάντα σαν κόκκινα ανθόφυλλα και στο πολκάκι της με τη σειρά κουμπάκια, και δεν έβλεπε πια τίποτε άλλο απ' όσα ήταν γύρω της κι απ' όλη τη ζωή που είχε ακόμα μέσα της κι απ' όλη την αρρώστια που της είχε ζωσμένο το κορμί της και της τότρωγε - τίποτα! εξόν αυτό μονάχα...

.....

— Πού θα τη βάλωμε να κοιμηθή, είπε η Βεργίνα του Νίκου, άμα ήρθε το πρώτο βράδυ. Και σα να παντούσε γι' αυτόν, πρόσθεσε με βία: Στην κουζίνα είναι πλάκες και δεν έχομε στρίποδα. . ούτε και ρούχα —

— Να πέση στο κρεββάτι μαζί σου κ' εγώ στρώνω χάμω.

Η Βεργινία κούνησε το κεφάλι της πως «όχι» —

— Τότε να στρώση την αντρομίδα μπροστά στο κρεββάτι κοντά σου, μήπως και θέλησης τη νύχτα τίποτις...

— Δε φθάνουν οι κουβέρτες —

— Της δίνομε το πάπλωμα κ' εμείς σκεπαζόμαστε με το νυφικό μας.

Μια λάμψη πέρασε από τα ξεθωριασμένα μάτια της Βεργινίας σαν αντιφεγγιά από κάποια φλόγα που 'καιγε άσωστη στα βάθη της ψυχής της...

Έτσι κοιμήθηκαν εκείνη τη νύχτα η άσπρη Βεργινία και ο μαυρειδερός ο Νίκος σκεπασμένοι με το νυφικό τους πάπλωμα από ατλάζι γαλάζιο, με κίτρινη φόδρα, με τους πολλούς μπακλαβάδες και τις όμορφες στριφτορραφές ολόγυρα, που απ' τη νύχτα του γάμου τους έμενε κλεισμένο μες το σεντούκι και μόνο

κάθε μεγάλη σχόλη στρωνόταν αποπάνω απ' το κρεββάτι κι ἀπλωνε τη γλυκειά του λάμψη σα θάλασσα Κυριακάτικη. . .

Αλήθεια σα θάλασσα γαλάζια και εκοτατική ἐμοιαζε καθώς ἡτονε φαρδύ και μακρύ και χυνόταν ίσαμε κάτω στα πάτωμα.

Του Νίκου, πούτονε γυρισμένος κατά τον τοίχο, μόλις φαινότανε λίγο το κατσαρό μαλλί που τόχε τούφφα πάνω απ' το μέτωπο. Μα της Βεργινίας το πρόσωπο ἡτον όλο απόξω, σα να φοβότανε μην πνιγή, κι ἀσπριζε σα μια χούφτα αφρός απάνω σ' ἑνα κύμα απλωτό – αφρός που δεν ἦθελε να λυώσῃ. Και στα βάθη του αυτό το κύμα ἔκρυβε τη δύναμη και την αρρώστια – κ' η αρρώστια λαχταρούσε τη δύναμη, την κοιμισμένη. . . Και το κύμα ἐπεφτε από πάνω από της Βεργινίας το αδυνατισμένο κορμί και φιλούσε της Λιόλιας, που κοιτότανε στο πάτωμα, το γλυκό παρθενικό κεφάλι. . .

'Όλη τη νύχτα τα μάτια της Βεργινίας ασπρίζανε μες στο σκοτάδι που χύθηκε βαρύ και βουερό σαν απόσβησε το καντήλι, ορθάνοιχτα. . κ' ἔκαναν τον ίδιο δρόμο πούκαναν όλη την ημέρα: απ' το μέρος του Νίκου κατά το μέρος της Λιόλιας – χωρίς να βλέπουν. . ως που ξημέρωσε — —

Και περνούσαν οι μέρες. . .

'Όταν ο Νίκος τη ρωτούσε τώρα τη Βεργινία πώς ἡτον και της μιλούσε με τόση γλύκα, με τόσα πολλά λόγια – αυτός που άλλη φορά σε μιαν εβδομάδα μέσα δεν εύρισκε τόσες λέξεις να της πη – και με μιαν ηχερή φωνή που σα νάτρεμε κρουσταλλένια κάτι χαρούμενο μέσα της, και μονάχος του της έδινε να παίρνη τα γιατρικά της και της μετρούσε τις στάλες σα να τις χαιρόταν κι αυτές ακόμα, και της ἔκοβε τη μπριζόλα και της βαστούσε το πιάτο της σούπας της με το χτυπητό αυγό, για να μη σηκώνη πολύ το χέρι της και κουράζεται, – η Βεργινία κυττούσε μονάχα τα μάτια του. Και πολλές φορές συνέβηκε να χυθή το γιατρικό κ' η σούπα επάνω της, γιατί κι αυτός κυττούσε αλλού — — —

Και περνούσαν οι νύχτες. . .

Τι νύχτες ἤταν εκείνες! Δεν ἤταν ο Νίκος που κοιμότανε στο πλευρό της; – τόσο βαθιά, τόσο βαθιά! – Γιατί δεν την ἐσφιγγαν

τα δυνατά του χέρια σαν πρώτα; γιατί δε γύρευαν τα χείλια του τα δικά της; — το ζεστό κορμί του το δικό της που κρύωνε αιωνίως;. . . Αχ, η Πίκρα κ' η Σιγαλιά κάθονταν άγρυπνες στο προσκέφαλό της και της έπιαναν τα στήθια και της πάγωναν τα χέρια ίσαμε τα νύχια. . και την καρδιά του Νίκου —

'Όλη η ζωή που της έμενε είχε μαζευτή αυτόν τον καιρό στα μάτια της: αυτά μιλούσαν, αυτά φώναζαν, αυτά έτρεχαν απάνω — κάτω και σηκώνανε χέρια παρακαλεστά, αυτά σπάραζαν και σβήνανε λιγόθυμα. Η ίδια δεν είχε πια δύναμη να τα κάνη όλ' αυτά κ' η φωνή της δεν μπόραγε να πη τα όσα ήθελε. . .

Δεν πέρασαν δεκαπέντε μέρες, κ' η Βεργινία κατάλαβε πως για νάναι του Νίκου τα μάτια πάντα γλυκά σαν τώρα κ' η φωνή του τόσο διάτορη και κρουσταλλένια και κρυφοχαρούμενη, αυτή ήτον πια περιπτή — και κατάλαβε τότες πως δεν της χρησίμευε πια ούτε της ίδιας να ξαναύρη την υγειά της.

Κι αυτό την έρριξε πιο βαριά κάτω.

'Όταν ξανάρθε ο γιατρός της έγραψε κι άλλη Δακτυλίτιδα κάθε δυο ώρες τώρα, και πάλι δυναμωτικά κ' είπε να μη σηκωθή απ' το κρεββάτι — μα και να ήθελε, μπορούσε; — —

Και ο Νίκος καθεμέρα γινόταν πιο πεταχτός, πιο χαρούμενος. — Σαν περπατούσε στο δρόμο ανασήκωνε τις φτέρνες πριν να γγίξουν το χώμα, έρριχνε πίσω το κεφάλι και κύτταζε ολόγυρα με μάτια φεγγερά να δη τον κόσμον όλο πούτονε δικός του. . . κι ανάσαινε βαθιά με τα ρουθούνια διάπλατα, σα να μην τούφθανε ο αέρας γύρω για τα δυνατά πλεμόνια του. . . Στο μαγαζί του λέγανε: «Μωρέ Νίκο! τι έπαθες, μωρέ Νίκος μπας και σούρθε καμμια κλερονομιά;» — Κι' αυτός γελούσε: «Εγώ τι έπαθα, για εσείς τι πάθατε και κοιμόσαστεν ορθοί!»

Να τονέ βλέπατε πώς έπιανε το σκαρπέλλο και τη σγόρμπια στο χέρι και τα χτυπούσε με τη ματσόλα μες το ξύλο σα νάθελε να τα κάμη όλα τρίψαλα! Ο μάστοράς του φώναζε: «Ε!! Νίκο! έχει εκατό δραμές αυτή η καρυδιά! Δεν είμαστε, καλά, λέω 'γώ!» Αυτός όμως μάζευε τα χαλινάρια του τη στιγμή πούρεπε και γύριζε ταργαλείο με μια στρογγυλή και τρυφερή κίνησι σαν αγκάλιασμα, γλήγορη κι απαλή σα χάδι κρυφό, κ' έξυνε κ' έγλυφε το αυγό που σκάλιζε

και την αχιβάδα και το φλασκόφυλλο και τον άκανθο, ως που το σίδερο γινότανε φωτιά μέσα στα χέρια του. Και το ζεστό σίδερο φιλούσε, φιλούσε το ξύλο κι αυτό γινότανε μαλακό και γλυκό, σα να ζωντάνευε, κι άνοιγε, σαν ταχείλι στα φιλιά, κι έβγαιναν όλο φυλλαράκια και βλαστοί πανώριοι, μυριοπερίπλοκοι, και ρόδια και σταφύλια, που χύνονταν όσο ένα κέρας, και γυναίκες με βυζιά πεταχτά και Κένταυροι με τις ουρές ορθές και με τόξα που σαϊττεύαν αόρατους εχθρούς κι αγριάνθρωποι με τράγινα μεριά και μυτερά αυτιά και Χίμαιρες και Σφίγγες με φτερά. . . Πόση δουλειά έβγαινε τώρα από τα χέρια του!

Κι όμως πρώτος απ' όλους, μόλις βαρούσε η καμπάνα, τα βροντούσε όλα χάμω κ' έτρεχε σπίτι, κόβοντας δρόμο απ' την Πλάκα και την Άγια Αικατερίνη κ' έπειτα πίσω απ' το Στρατιωτικό Νοσοκομείο, για να οικονομήσῃ και το καθημερινό έξοδο του τροχιόδρομου — καθώς έλεγε στον εαυτό του. Μα αλήθεια ήτον πως τουρχόταν έτσι να κουνηθή, να τρέξῃ, και δεν τονέ βαστούσε πια στα καπούλια του Κωλοσούρτη να κάνη χάζι τα σκέρτσα του!!

Έμπαινε στο σπίτι σαν ανεμοστρόβιλος! . . βροντούσε τις πόρτες και τις καρέκλες . . γελούσε με το καθετί και με την άρρωστη ακόμα τη Βεργινία.

— Σα λεμόνι μου είσαι πάλι σήμερα Βεργινίτσα μου! — θα σε στίψω να σε κάνω λεμονάδα —

Και σε λίγο πάλι έλεγε:

— Μπα δεν έχεις τίποτις! Απ' την ημέρα που μπήκε η Λιόλια στο σπίτι είσαι πολύ καλύτερα. Και τα προχτές σαν ήρθε η θεια Ελέγκω μονάχη σου της τόπες. Δεν λέω αλήθεια; Νά που γελάς κ' η ίδια! — γελάς, έ;

Μα της Βεργινίας το πρόσωπο καθεμέρα γινόταν πιο άσπρο, πιο διάφανο. Κάτι γούβες γαλάζιες φανήκανε στα μηλίγγια. Τα μάτια της από κάτω ήτανε μιαύρα προς το μενεξελύ, σα χτυπημένα, τα βλέφαρα με πρισμένους γύρους βυσσινιόψ — κι αυτά ήταν τα μόνα χρώματα που υπήρχε απάνω της. Το στόμα της έδειχνε κυρτωμένο σ' ένα τόξο, που θάτον ακόμα πιο τρομερό αν ήτονε γέλοιο κι όχι κλάμα βαστηγμένο μιας ψυχής που σπάραζε . . .

Τώρα ο Νίκος ερχόταν το απόγεμα από νωρίς στο σπίτι πολλές φορές και δε ματάβγαινε καθόλου ύστερ' απ' το γιόμα. Είχαν τώρα λέει λιγότερη δουλειά στο μαγαζί, γιατί ο πλούσιος πούχτιζε ένα σπίτι παλάτι στου Μακρυγιάννη και που του σκάλιζε ο Νίκος τις δρύινες πόρτες για όλο το σπίτι και τους καρυδένιους ταμπλάδες της τραπεζαρίας, είχε γράψει στην Ευρώπη για ιδιαίτερη ξυλεία κι αργούσε νάρθη. Έτσι έπαιρνε κι αυτός τα σχέδια του σπίτι και καθόταν και χαράκωνε και φωτοσκίαζε κ' έσβηνε με τη γομμαλάστιχα ίσαμε που βράδιαζε — και δουλεύοντας σφύριζε ακατάπαυτα, σαν τον κότσυφα. . .

Η Λιόλια περνούσε από μπροστά απ' το τραπέζι του και κρυφοκυντούσε τις ζωγραφιές πούφτειανε ο Νίκος. Και άμα έβλεπε πως ο Νίκος περισσότερο αυτήν κυττούσε παρά τη μύτη του μολυβιού του, κοκκίνιζε ως ταυτιά.

Και όχι μόνο τότες. . . Άμα θ' άνοιγε την πόρτα ο Νίκος να μπη στο σπίτι κι ακουγόταν η φωνή του, μόλις που της έλεγε κουβέντα ή της έδινε τίποτα στο χέρι, αυτή γινόταν παπαρούνα. Κ' εύρισκ' αιτία και ξέφευγε απ' την κάμαρη κ' έτρεχε κάτω στην κουζίνα. Κι από κάτω, από το υγρό και σκοτεινό υπόγειο, ακουγότανε σε λιγάκι η φωνή της να τραγουδή κρουσταλλένια, όπως τραγουδεί ένα καναρίνι μέσα στο κλουβί του. Μα μόλις ανέβαινε απάνω στην κάμαρη, σώπαινε — — Όπως σωπαίνει το καναρίνι όταν του ρίχνουν αποπάνω ένα σεντόνι — —

Κι ο Νίκος άφηνε τη δουλειά του, έκοβε το σφύριγμα κι αφηγκραζόταν της Λιόλιας το τραγούδι και θυμόταν τις παλιές του τις καντάδες και τουρχότανε να τραγουδήσῃ μαζί της. . .

Κ' η Βεργινία θυμόταν τα τραγούδια του Νίκου — κ' έχωνε το κεφάλι της κάτω απ' το γαλάζιο πάπλωμα, σα να ναυαγούσε μέσα σ' ένα κύμα απελπισίας — — —

Ήτονε Φλεβάρης τώρα κι αποκριές!

Την Κυριακή της Τυρινής άργησε να γυρίσῃ ο Νίκος το μεσημέρι. Κάποιος χτύπησε την πόρτα απέξω! Τρέχει η Λιόλια νανοίξῃ . . και γιομίζει από χαρτοπόλεμο και μπαίνει ο Νίκος σκασμένος στα γέλοια που έκαμε τη Λιόλια και τρόμαξε. Μύριζε ο Νίκος δυνατά κρασίλας. Έπειτα πήγε και στης Βεργινίας το κρεββάτι και την

πασπάλισε κι αυτή με τα πολύχρωμα χαρτάκια. Έτσι φαινόταν ακόμα πιο κίτρινη, σα λείψανο μασκαρέμένο.

— Μ' ηύρε στο δρόμο η θεια Ελέγκω, είπε ο Νίκος. Θάρθη μούπε στις τρεις να πάρη τη Λιόλια να πάνε να δούνε μασκαράδες από 'να σπίτι πού την προσκάλεσε μια γνωστή της. . και να πάω λέει εγώ το βράδυ να τηνέ φέρω. . .

Καθήσανε να φάνε.

Στο φαΐ ο Νίκος περισσότερα γέλοια έκανε παρά μπουκιές πουβάζε στο στόμα του· κρασί όμως έπινε μπόλικο. Γελούσε με τη Βεργινία πού μασσούσε την μπριζόλα της με το χαρτοπόλεμο στα μαλλιά, με τη Λιόλια που θαρρούσε πως έπεφταν τα χαρτάκια από πάνω της μέσα στο φαΐ της κι όλο τιναζόταν — ενώ της τάρριχνε αυτός, χωρίς να το παίρνη χαμπάρι.

Καθώς σηκωθήκαν απ' το τραπέζι κ' έμεινε η Λιόλια μια στιγμή γυρισμένη, χώνει το χέρι του ο Νίκος στο λαιμό της βαθιά και της γιομίζει την πλάτη κομφετί. Έβγαλε τις φωνές η Λιόλια κ' έτρεξε με τα γέλοια κάτω στην κουζίνα. Ο Νίκος από πίσω. Την κυνηγούσε στην αυλή κι αυτή ξεφώνιζε απ' τα γέλοια. Ξαναμπήκανε μέσα στην κάμαρη κ' έτρεξε η Λιόλια να φυλαχτή κοντά στη Βεργινία, πίσω απ' το κρεββάτι. Ήτον κατακόκκινη, σα μαγιάτικο τριαντάφυλλο χιονισμένο απ' τα χαρτάκια· τα μαλλιά της στέκονταν ανάερα σα χρυσό σύννεφο. Αισθανόταν το κεφάλι της κουδούνι απ' αυτήν την ασυνείθιστη αγαλλίαση που της έκανε σχεδόν τρόμο —

. . Σαν αντίκρυσε τα μάτια της Βεργινίας που είχε ανασηκωθή στο προσκέφαλο κ' έσφιγγε με το χέρι το στήθος της, τα ρόδα του προσώπου της μονομιάς ξεφύλλισαν. . της ήρθαν τα κλάματα κ' έπεσε στα πόδια του κρεββατιού με το πρόσωπο μες τις κουβέρτες —

Πήγε ο Νίκος κοντά της να της πη πως δεν τόθελε να την πικράνη. Μα η Βεργινία τους κύτταζε και τους δυο έτσι αλλοιώτικα! — — Το κεφάλι του Νίκου ήτονε βαρύ. Τον είχαν κεράσει το πρωί οι φίλοι, ήπιε και το μεσημέρι, ζαλίστηκε κι απ' το τρέξιμο. . . Έπεσε στον καναπέ κι αποκοψήθηκε — — —

Ηρθε η κυρά Ελέγκω κ' έφυγε με τη Λιόλια — κι ο Νίκος δεν το πήρε χαμπάρι. Όταν ξύπνησε και είδε πούτανε φευγάτες, του κακοφάνηκε. Κατέβηκε στην αυλή κ' έβαλε το κεφάλι του κάτω απ' τη βρύση. Έπειτα ήρθε μπροστά στον καθρέφτη και χτενίστηκε και συγνρίστηκε για όξω· έβαλε και την πεταλούδα του να καθήση ανάλαφρα απάνω στα βρεμμένα κατσαρά μαλλιά του.

— Πάω να σου φέρω την Κερά-Δημήτραινα από πλάι ή καμμιανή της κόρη να σου βαστήξη συντροφιά. Άλλα που αυτές! — αμ δε θάναι σπίτι τέτοια μέρα! . . . Αν δεν τις βρω, να περάσω να πω της Ευρυδίκης;. . Δεν τη θέλεις; — Μα δεν μπορείς να μείνης και μονάχη σου! μήπως και θελήσης τίποτα ως που να γυρίσωμε με τη Λιόλια. . . Τάχεις όλα κοντά σου, ό,τι σου χρειάζεται; — Δε θαργήσωμε!

Και βρόντηξε πίσω του την πόρτα.

Σε λίγο ήρθε η Ευρυδίκη, η καπελλού (που κάλλιο να μην ερχότανε), με κάτι τσουλούφια ως μέσα στα μάτια και με μάγουλα μπλου αποκάτω από τη μπούδρα — μια ξεμπερδεμένη που φαινόταν πως είχε περάσει δια πυρός και σιδήρου και πολλών αντρών «νόον και άστεα» γνώρισε. Δύο φορές ζωντοχήρα, αν θέλετε! «Καθώς κατήντησαν τώρα οι άντρες, έλεγε, κάλλιο να μη παντρεύεται μια κόρη· δεν εννοούν τι θα πη γυναικεία ψυχή», — — Μα δεν την εμπόδιζε αυτό να κάνη τη μισοκακόμοιρη: αυτή να βγη έξω τέτοια μέρα! . . κι ο Κύριος Νίκος να μην ερχότανε να την παρακαλέσῃ, αυτή τόχε σκοπό νάρθη να καθήση με την αγαπημένη της τη Βεργινία. . .

«Σιχαίνεται κανείς πια και τον εαυτό του να βλέπη τις αηδίες του κόσμου μέρες που είναι και θέλει να πη κι ένα λόγο. Μήπως έμεινε ψυχή γεννητή στο σπίτι απ' όλη τη γειτονιά! Οι κόττες μοναχά κ' οι γάττες. . .»

Και πού να τόξερε όποιος την άκουγε πως θα πήγαινε το βράδυ μασκέ ατσιγγάνα στην Κασταλία!

Η Βεργινία πολλές σχέσεις με τις γειτόνισσες δεν είχε — και στο πόδι που ήτον ακόμια. Με την πλαϊνή, τη χήρα του δικαστικού κλητήρα, στο ίδιο σπίτι πια, εξ ανάγκης: πότε για κάνα λεμόνι, πότε για το γουδί ή την πλύστρα της σκάφης και προ πάντων για

το σίδερο, που είχ¹ ένα όμορφο παποράκι η Βεργινία, κι εκείνες οι κόρες της χήρας είχαν αιωνίως κάτι «λεπτόν» να πατήσουν. Μ' αφότου της ήρθ¹ εκείνη η αναθεματισμένη λιγοθυμιά στο δρόμο εξ αιτίας από τα λόγια που της είπανε, δεν είχε μάτια να δη καμμιάν η Βεργινία. Έπειτα ήρθ¹ η Λιόλια! . . πού είχε νου πια και δύναμη για κουβέντες —

Και το είχε παράπονο η Ευρυδίκη αυτό, που δεν ήξερε δηλαδής η Βεργινία να ξεχωρίζη τις αληθινές της φίλες. Κι άρχισε για τις πλαϊνές: οι δείξες, οι πείξες, που τους είχε περάσει η ιδέα πως θε να τους άδειαζε τον τόπο η καψερή η Βεργινία, «που να φαν τις γλώσσες τους, κ' ήταν έτοιμη η γριά-που να μη την πω! — να του πασσάρη μιαν απ' τις κόρες της του Κύριου Νίκου — και ίσως και τις δυο, τη μια με το στεφάνι και την άλλη αστεφάνωτη — Θε μου σχώρα με!»

«Αμ τι θαρρείς! τέτοιοι άνθρωποι έχουν ιερό και όσιο; άνθρωποι είν¹ αυτοί; Είδαν το παλληκάρι — γιατ' είναι όμορφο παιδί και λεβέντης ο αντρούλης σου — να τονέ χαίρεσαι! — δουλευτής, που μπορεί να ζήσῃ τη γυναίκα του με το κόμμιδό της, νάχη, σα να πούμε, και τη διασκέδασή της και το λούσσο της — μη βλέπεις εσύ που δεν έχεις τίποτα απ' τον κόσμο —»

(Και μπρος απ' τα μάτια της Βεργινίας φάνταξε σαν όραμα φεγγοβόλο ένα μεγάλο άσπρο φτερό πουύχε στο καπέλλο της μιαν όμορφη κυρία, που την είδε μια μέρα να περνάη με ταμάξι απ' τη Λεωφόρο Συγγρού . . και το φτερό ανέμιζε και κυμάτιζε μαλακά στην αύρα σα σύννεφο που έλυσε, σαν αφρός. . και της χάδευε τα χρυσά μαλλιά, χωρίς ποτέ να φεύγη από κοντά τους, χωρίς να σβήνη. . . Αχ, πόσο της άρεσε εκείνο το φτερό! — και του τόχε ειπή του Νίκου να της πάρη ένα όμοιο για τη Λαμπρή . . και τώρα! — και βούρκωσαν τα μάτια της — —)

«Περαστικά νάναι!», πρόσθεσε η Ευρυδίκη σαν την είδε που δάκρυσε, « — και να ξοδεύεσαι και για ξένον άνθρωπο — εκείνο το κορίτσι δα που πήρες! Αυτά είν¹ τα τυχερά! Μήπως τόθελες κ' εσύ που το πήρες; Ξέρει κανείς τι βγαίνει απ' αυτά τα πράματα! Την είδα που λες τώρα δα που περνούσαν απ' το σπίτι με μια γριά. Μια στρογγυλοπρόσωπη δεν είναι; παχουλή; μ' όμορφα μαλλιά; με μια τραγιάσκα; Θεια της λέει είν¹ εκείνη η γριά-μου τόχαν πη οι

Βαλλώσαινες στην πίσω αυλή. Είναι και δική σου θειά απ' τη μητέρα σου; Εμ αφού έρχεται και συγγενής, καλύτερα» —

Και χαμογέλασε μ' ένα χαμόγελο πουρχόταν τα — ίσα απ' την Κόλαση.

«Γιατί πάντα ένα ξένο κορίτσι μες το σπίτι», άρχισε παρακάτω με καινούργιον αέρα στα πλεμόνια της, γιατί της φυσούσαν οι διάβολοι με τα φυσερά τους, «πούναι και τόσο νέος άντρας και καλοκαμωμένος — αλήθεια πόσα χρόνια τον απερνάς, ή σ' απερνάει; Νάξερες, καϋμένη, πώς τονέ ματιάζου — νε — ε τα κορίτσια και τι ακούγει πίσω του! . . . Μέσ' απ' τα μπρίζι-μπρίζι μου εμένα πού να μου ξεφύγη τίποτα! — θε να πέθαινες δέκα βολές. Να προσέχης! — αυτό μόνο σου λέω. Γιατί όποιος τόχει το νερό μες την αυλή, δεν πάει στο ποτάμι. . . Μου φάνηκε πονηρή η μικρή. Ξέρεις τι σου είν' αυτές οι μικρές, καθώς έγινε τώρα ο κόσμος! . . .»

Έτσι δεν έπαινε η γλώσσα της Κυρίας Ευρυδίκης να στάζη γλύκα ως που βράδιασε. Την αλάλιασε την άμοιρη τη Βεργινία που της απαντούσε με κάτι ζεψυχισμένα λόγια, με κανένα κούνημα του χεριού, στην αρχή κ' έπειτα καθόλου πια, παρά κοιτόταν με το πρόσωπο χαρτί βαθιά μέσα στο προσκέφαλο, κι άφηνε και της εσούβλιζε την ψυχή και της περίχυνε το κορμί της με ζεστά λάδια και με νερά παγωμένα-το άρρωστο της το κορμί πλάκα κάτω απ' το γαλάζιο πάπλωμα — ως που λιγοθύμησε — — —

Τηνέ συνέφερε σε λιγάκι πάλι η καλή της η φιλενάδα με σπίρτο του καμινέτου που της έτριψε τα μηλίγγια και τα χέρια. Έπειτα κατέβηκε στην κουζίνα και ηύρε λίγη κανέλλα μέσα σ' ένα κουτί τενεκεδένιο που ήτανε διάφορα μπαχαρικά και της έβρασ' ένα φλυτζάνι με λίγο πιπεράκι και της τόδωσε να πιή για να στυλώση την καρδιά της. Από τέτοια δα άλλο τίποτα η Κυρία Ευρυδίκη — του κάκου δεν ήτονε μαμμή ξεσκολισμένη.

Κ' έπειτα ξανάρχισε — απ' άλλη μεριά τώρα. Της φάνηκε περίεργο γιατί να λείπη απ' το σπίτι το κορίτσι. Τι το θέλανε; Για να χρειασθή σε μιαν ανάγκη! — ε; «Να μην ήμουν κ' εγώ και να πάθαινες τη λιγοθυμιά ολομόναχη! Κύριε σώσε! Έχω μιαν ιδέα πως πάει να ιδή το κομιτάτο!»

Η Βεργινία της έκαμε «ναι» με το κεφάλι.

— Ορίστε μας! Εμ τότες δε καθότανε σπιτάκι της μια και καλή. Τρέχα γύρευε τώρα πότε θα γυρίση... Μήπως θα τηνέ φέρη κιόλα πίσω ο κύριος Νίκος! έ;, Να-τα! Μάτια μου, θέλει και καβαλλιέρο! Δε στάλεγα εγώ; — όπως πήγε, ναρθή! — τι; Και να δης που εξ αιτίας της αργεί κι ο Κύριος Νίκος. Αυτός δα σε βαστάει στα χέρια — όλη η Γαργαρέττα έχει να το κάνη... Κάπου θα μπλέχτηκαν! Οχτώ η ώρα!... Αμ νισάφι πια! Απ' τις τρεις την είδα να πηγαίνη τον κατήφορο... Τώρα νύχτωσε. . ο κόσμος όλος είναι στα σπίτια τους. Κι αυτοί που είναι για τους χορούς ή για να πάνε μασκαράδες στα ξένα σπίτια, γυρίζουνε σπιτάκι τους να ετοιμαστούν, να τσιμπήσουν κάτι.

Κι ανησυχούσε αληθινά που αργούσανε, γιατί ήθελε κι αυτή να πάη να ντυθή ατσιγγάνα για το χορό της Κασταλίας. Και τώρα πώς να την άφηνε μονάχη της τη Βεργινία που ακόμα καλά-καλά δεν είχε συνέρθει!

Είπε που θα πεταγότανε να δη μήπως γύρισαν οι χλαίνες γιατί' είχε και δουλειά να πάη σπίτι: μια παραγγελία βιαστικιά γι' αύριο, ένα καπελλάκι τρέλλα, όλο παπαρούνες και πράσινα στάχνα με τα κοτσάνια πίσω κρεμαστά, που θα το φόραγε μια από τις μεγάλες στα Κούλουμα στην Κηφισσιά. «Σου λεν έπειτα πως τα κάμιανε στη Φρανσίν και στην Καίτη Παππά και πως τους κόστισαν έναν κόσμο — και βγαίνουν απ' αυτά εδώ τα χέρια. Τάφησα κ' εγώ που λες για την τελευταία στιγμή, Γιατί' είπα μέσα μου: ό,τι έχω εγώ τη Βεργινίτσα μου!... δεν πα να κουρεύωνται κ' οι μεγάλες και τα Κούλουμά τους...»

Και ξεγλίστρησε όξω απ' την πόρτα.

Δεν πέρασ' ένα λεπτό της ώρας και νάτην πάλι μαζί με τη χήρα του δικαστικού κλητήρα τώρα, την καλή την Κερά-Δημήτραινα με τις τριχωτές ελιές και το ψαρύ μουστακάκι που λες και τόχε κληρονομήσει (Αχ, — αυτό μονάχα και μια θεόρατη μαγκούρα) απ' το μακαρίτη. Χρυσός άνθρωπος ωστόσο αυτή η Κερά-Δημήτραινα! Μόλις άκουσε για τη Βεργινία, τάφησ' όλα σύξυλα, μόλο που τώρα δα ήτονε φερμένη πούχε πεταχτή λιγάκι στης

αδελφής της να τα πουν ένα χεράκι, κ' έτρεξε να κάτση κοντά της και να τη συντροφέψη, την αδικημένη την ψυχή.

— Τι σουλεγα, Βεργινία μου, πως τους φίλους σου δεν τους ηξέρεις κι ούτε και τους οχτρούς σου! Νά τη Κερά-Δημήτραινα από 'δω με τις κόρες της, κ' εγώ από μέρος μου — τα πάντα θυσία για σένα! .. . Λέγαμε δα για σας τόσα καλά, Κερά-Δημήτραινα, και για τις κόρες σας — καλή τύχη νάχουν! ...

Κ' έφυγε η Ευρυδίκη κι απέμεινε το θύμα με τον καινούργιο δήμιο.

Το ξυπνητήρι στην εταζέρα έλεγ' εννιά! — δεν ξεκολλούσε πια το μάτι της η Βεργινία από 'κει πάνω — —

Έλεγε η Κερά-Δημήτραινα, έκοβε, η γλώσσα της κ' έρραβε . . . Κι όλο για τα κορίτσια της που δε ματαγινήκανε στον κόσμο: «η σεμνότη τους κ' η υπακούητά τους, άλλο πράμα! — άγγελοι που τους λείπουνε μόνο τα φτερά — ζωή νάχουν! — Και μου τις ζητήσανε, νά! (και μάζευε τα δάχτυλα, τις άκρες δέσμη, και των δυο της των χεριών) — έτσι όπως είναι, όχι ψέμμιατα! — χωρίς πεντάρα προίκα . . . Και τι ανάγκη έχουν αυτές από προίκα; Ας είν' καλά τα χεράκια τους που βγάζουν το ψωμάκι τους σα λίγες μες την Αθήνα, κ' έχουν και την ομορφιά τους και την αναθροφή τους! Πού τώρα πια αναθροφή! — ποιάς την έχασε για να βρεθή; Παν πια εκείνοι οι καιροί! Τώρα ο κόσμος έπεσε στην ξετσιπωσιά. Αμ ό,τι βλέπουνε δα κ' οι καψερές απ' τις μεγάλες μας που πάνε στα παλάτια και με ταυτοκίνητα . . .»

Και γι' αυτά κι αυτά το συλλογιζόταν η Κερά-Δημήτραινα πολύ να τις παντρέψη τις κόρες της, γιατί τώρα καθώς κατάντησαν κ' οι νέοι. . . «Μη βλέπεις εσύ που πίτυχες το καλό το παλληκάρι που σου φέρνει του πουλιού το γάλα μέσα στην απαλάμη . . και πάλι νά που σ' αφήνει και μονάχη σου, άρρωστη ελεεινή, και πάει αυτός να γλεντήσῃ! Και πού να δης άλλους να σου ζητούν το τάλληρο καθεμέρα για τον καφφενέ, ό,τι βγάλης με τα χεράκια σου! — κι αν δε βγάζης, κύττα να τόβρης απ' αλλού! — και ξύλο! — Ε — ε — έχ, αμαρτίες πούχομ' εμείς οι γυναίκες. . .»

Η Βεργινία κουνούσε το κεφάλι της — δεν μπορούσε να της μιλήσῃ και γιατί να της μιλήσῃ. . και τι να της πη! — Κύτταζε μόνο το ξυπνητήρι ολοένα — —

Έγινε δέκα η ώρα! – ένδεκα! – μεσάνυχτα! – – – Ήρθαν τώρα κ' οι κόρες της κλητήραινας, οι δεσποινίδες Χαρζανοπούλου, από μια βεγγέρα πούταν παγεμένες . . να δουν τι ήθελε η μητέρα τους στη Βεργινία τέτοιαν ώρα! – δυο σακαφλιόρες πούχαν περάσει πια τον κάβο κ' έβγαναν τώρα μ' όλα τα παννιά στανοιχτά και στάπατα. Η μια, η πιο μεγάλη (!) ήτονε μοδίστρα, η άλλη ασπρορρουχού (λενζερί – μόνον λεπτή εργασία και κεντήματα για τρουσσώ) και «κατ' οίκον» παρακαλώ – .

Μπήκανε μέσα κορδωμένες, τσιτωμένες, αλύγιστες μες τους μοντέρνους κορσέδες (μπροστά πλάκα και την κοιλιά μέσα) που μόνο που δεν έκαναν κρακ να τσακίσουνε σε δυο, με φούστες κλος με πλατιές πιέτες, στους γοφούς αζουστέ και κάτω φουστανέλλα και χωρίς πολλά μισοφόρια, βουάλ, ας το πούμε δα κρεμ, με ποκαμισάκια ροζ, τους άγκωνες απέξω, με μοτίφ και πολλά τρανσπαράν – και οι δυο τα όμοια σα δίδυμες· και μαύρα βελουδάκια στα λαιμουδάκια. Τα μαλλιά μπροστά αιγκλόν και πίσω δεμένα με φιόγκο ταφτά φέϊγ-μορτ πολύ χαμηλά, σαν κοριτσάκια δεκάχρη χρονών. Η μια είχε και φασαμένη, η άλλη μια μύτη με μπιμπίκια. Η πιο «μικρή» (!) κάπως τρωγότανε, μα η μύτη της όχι.

Τι φιλιά ήταν εκείνα! τι γλύκες!

Με τι μάτια τις έβλεπε τώρα η Βεργινία αυτές που θέλανε να της πάρουν τον άντρα της!

Και νά που αρχινίσανε να της τον επαινούν όλες μαζί και δος του κατηγορίες του κοριτσιού που εξ αιτίας της βέβαια αργούσε ο Κύριος Νίκος. «Βρέθηκε γεβεντισμένος ο άνθρωπος, σκασμένος απ' τη στενοχώρια του! Εμ ας ξεσκάση δα και λιγάκι ο καημένος σα νέος που είναι!» Και μόλι που ξέρανε σε τι μεριά την άγγιζε η βελόνα τη Βεργινία θανάσιμα, όλο και για παιδιά να μιλούν: αφού κ' η εξαδέρφη τους η Μίνα, πούχε πάρει το γιατρό απ' το Αίγιο, «έπειτ' από τρία χρόνια που δεν έκανα παιδιά απόχτησε το διάδοχο, κ' εκεί που πρώτα δεν ήταν τρόπος να συμμαζέψη τον άντρα της, τώρα όλο και φιλιούνται σαν τα τρυγονάκια . . .»

Η Βεργινία αισθανόταν πάλι πως θα λιγοθυμήσῃ –

Κυτταχτήκαν αναμεταξύ τους οι δεσποινίδες.

Τώρα ήτον κοντά μία η ώρα! — — —

Τις παρεκάλεσε η Βεργίνια να παν πια να ησυχάσουν.

— Εμ όπου και νάναι θαρθούν, είπε η μητέρα των κοριτσιών. Δεν μπορούν και να ξημερωθούν πια έξω απ' το σπίτι!

Της δώσανε να πιή το γάλα της μαζί με τις στάλες τις δυναμωτικές, της άναψαν το καντήλι κ' έσβησαν τη λάμπα –

Ἡτανε γλυκόψυχες γυναικες.

— Αν τύχη και θελήσης τίποτα κι αργήσουνε, μας χτυπάς με το χέρι στον τοίχο, εώπε η μεγάλη δεσποινίς που την έλεγαν Μπιμπίκα (από Βαρβάρα) · εγώ είμαι ζέρεις πολύ αλαφροήσκιωτη. . .

Η Βεργίνια να χτυπήσῃ! – που δεν μπόραγε δάχτυλο να κουνήσῃ!

Το καντήλι έρριχνε ένα μεγάλον κίτρινο λεκέ, στρογγυλό σαν της αράχνας τον ιστό, στο σκοτεινό ταβάνι.

Τάσπρα μάτια της άρρωστης έπαιρναν κάτι αναλαμπές σαν το υγρό σμάλτο: ασπροκίτρινες, καμμιά φορά μαυροκόκκινες σαν της φλόγας το πένθος, σταχτοπράσινες – φευγαλέες σαν πνοές – καθώς γυρίζανε στις κόγχες τους, μέσα στο σκιόφωτο, από το μέρος της πόρτας κατά την εταζέρα πούτον το ξυπνητήρι και χτυπούσε γλήγορα σαν καρδιοχτύπι. . .

Πώς δεν πέθανε αυτήν τη νύχτα η Βεργίνια! — — —

«Νά η Μικρούλα! Νά η Μικρούλα! νά!»

Στις δυο η ώρα το πρωί γύρισε ο Νίκος με τη Λιόλια - - -

Όταν βγήκε το απόγεμα της Κυριακής ο Νίκος απ' το σπίτι, Πήγε τα-ίσα στο μέρος που όχι πη η θεια Ελέγκω πως θα πάνε να δουν το

κομιτάτο: στην Οδό Σταδίου αντίκρυ απ' τη Βουλή, αποπάνω απ' τον «Αβέρωφ». Στο δρόμο έδωσε τρεις δραχμές και πήρε μια μεγάλη σακκούλα χαρτοπόλεμο και ένα μάτσο σερπαντέν, για νάχη η Λιόλια να ρίχνη . . .

'Όλα τα παράθυρα του σπιτιού ήταν γεμάτα κόσμο · κι αποπίσω τους ήταν κι άλλοι πολλοί ανεβασμένοι σε καρέκλες.

Ξαφνίστηκαν η Λιόλια κ' η θεια Ελέγκω καθώς είδαν το Νίκο φερμένον απ' τα τώρα.

— Πέρασε Κυρ Νίκο μου από μπροστά! Για σας τους νέους είναι αυτά τα πράματα, κι απέ εμείς. . είμαστε που είμαστε μασκαράδες

—

Και τούκανε τόπο η θεια Ελέγκω στο παράθυρο κοντά στη Λιόλια.

Τι κακό γινόταν κάτω στο δρόμο! Τι οχλοβοή! τι συρφετός!

Τα τραμ είχανε σταματήσει. Μέσα σε σύννεφα από σκόνη περνούσαν τα λοντώ αργά, τόνα πίσω από τάλλο, γεμάτα ντόμινα μαύρα και τριανταφυλλιά και γαλάζια και κόκκινα και κίτρινα και πράσινα με νταντέλλες μαύρες, μ' άσπρα γάντια και κάτι μακριές χρωματιστές κορδέλλες κρεμαστές πίσωθε. Φωνές μασκαράδικες. Στραγάλια. Μπουκετάκια. Ρουκέτες από σερπαντέν και βροχή το κομφετί. «Εδώ ο χαρτοπόλεμος! Χαρτί και πόλεμος!» Τρόμπες: «ούγου — ού — ου — ου!!»

Τα πεζοδρόμια παστά απ' τον κοσμάκη που έσερνε πατείς με πατώ σε τα πόδια του μες τον άμμο μια πιθαμή · κι απάνω στα μαύρα ανθρώπινα κύματα: τα τουρλωτά καπέλλα των γυναικών σα μαούνες φορτωμένες! — όλα αυτά βουτηγμένα σταλεύρι, τυλιγμένα σ' ένα σταχτοκίτρινο πέπλο βαρύ και πνιγερό . . .

Να κι ο Θεοδοσίου! Ου, σαχλαμάρα! — Μπράβο! μπράβο! του φωνάζουν άλλοι — και δος του τα παλαμάκια από πέρα, όλο το δρόμο πουρχόταν. . : απάνω σ' ένα γάιδαρο τανάποδα, με του γαϊδάρου την ουρά ανασηκωτή στα χέρια αντίς για γκέμια . . κ' έκοβε μ' ένα ψαλλίδι τρίχες απ' την ουρά και τις μοίραζε στον κόσμο! . . . Απ' την ουρά κρεμότανε μια επιγραφή: ΕΘΝΙΚΩΝ ΤΑΜΥΟΝ. Πλάι στο γαϊδουροκαβαλλάρη έτρεχ' ένας

μουντζουρωμένος παλιάτσος και τούδινε χαρτάκια από ένα πανέρι πούγραφε απέξω: ΜΠΗΛΙΕΤΑΚΕΙΑ. Ο γάιδαρος είχε στο κεφάλι μια σημαία γαλανόλευκη με κόκκινα γράμματα: ΔΟΛΙΑ ΠΑΤΡΥΣ. Και στου ίδιου του Θεοδοσίου το φέσι ήτον κολλημένο ένα χαρτί που έλεγε: ΣΙΝΝΑΛΑΓΟΙ. . . Και σφυρίγματα, τρόμπες, χάχανα, τροκάνια, χαρτοπόλεμος, στραγαλιές κατάμουντρα και μαγκαρία και μαρίδα από πίσω ατέλειωτη . . .

. . . Και νά πάλι αμάξια με τα αιώνια ντόμινα που έξαφνα σηκώνοντ' ορθά και ρίχνουνε με λύσσα κατά κάποιο παράθυρο στραγάλια, μπουκέτα, ό,τι τους τύχη στο χέρι . . . Σταναμεταξύ «Μακεδόνες» πεζοί, μισόγυμνοι μες τα χρυσόχαρτα, και «γαμπροί» και «νύφες» που φορούν το σεντόνι του νυφικού τους κρεββατιού για πέπλο και μπουλούκια-μπουλούκια παλιάτσοι με κουδουνάκια . . . και υπότες από όπερες με ισπανικά και περμαντόννες με πορτοκαλλιά κοντοφούστανα και μάγουλα βαμμένα σαν αυγά του Πάσχα και με κατσαρά από ροκανίδια. . . και κάτι διάβολοι κοκκινοφορεμένοι με τις ουρές τους αλλαμπρατσέττα . . .

. . . Και πάλι φωνές: «Χα! – χα! – χα! χα!» και τρόμπες και ροκάνες και σφυρίγματα και «Χαρτί και πόλεμος! εδώ ο χαρτοπόλεμος!» και παλαμάκια . . . Κ' έξαφνα: «Να! να το Κομιτάτο! Έρχονται, έρχονται! Το Κομιτάτο! – . . .»

Τί χαρά! Πώς διασκέδαζε η Λιόλια! Και στριμωγνόταν κοντά-κοντά στο Νίκο, γιατί κάτι άλλοι νέοι, πλάι της και πίσω της, σπρώχνονταν απάνω της όλοι μαζί – για να βγουν πιο μπροστά στο παράθυρο να δουν οι καημένοι κι αυτοί καλύτερα το Κομιτάτο!

. . . Σ' ατέλειωτη σειρά περνούσαν ταμάξια στολισμένα με λουλούδια ψευτικά κι άλλα μ' αληθινά, με κορδέλλες πολύχρωμες που κυματίζανε στα κεφάλια των αλόγων, στις ουρές τους, στις ρόδες. . . άρματα ντυμένα με χασέδες και κόκκινο λαδόπαννο, φορτωμένα θεούς του Ολύμπου: Ήρες, Αθηνές με δόρατα και Αφροδίτες με χοντρά μπράτσα τριχωτά και με κάτι μόρτηδες Ερμήδες και Ήφαιστους και Γανυμήδηδες, σα να πηγαίνανε με τη σούστα στις Τζιτζιφιές για μπάνιο . . .

. . Νά και μια παρέα ποδήλατα με χρωματιστά χαρτένια τρίγωνα στις ρόδες. . . Και πάλι άμαξες: ωχ, μια ντιστεγκέδικη γεμάτη μαρκησίες και καβαλλιέρους με μπερούκες άσπρες που πετούσαν ματσάκια μενεξέδες . . . Και σταναμεταξύ πάλι κάτι μουντζουρωμένοι με λουλάκι και όχρα, ντυμένοι με προβιές και με κέρατα από σφαχτά στο κεφάλι (Μπρρ! τι αηδία!) — —

Κ' εξακολουθούσε η σειρά των μασκαράτων πούχαν πάρει βραβείο και βαστούσαν το χαρτονάκι με τον αριθμό ψηλά σ' ένα κοντάρι. «Νά κι ο πρώτος! Νά κι ο πρώτος αριθμός! Νάτο το πρώτο βραβείο! Μπράβο, μπράβο! Εύγε! Και του χρόνου!»

. . Κι απάνω σε δυο ρόδες πέρασε αργά-αργά μια βαρκούλα όλο από άσπρα τριαντάφυλλα, με το παννάκι της τανοιχτό, στολισμένο κι αυτό με γιρλάντες από γαλανά λουλούδια. . και την τραβούσανε δυο όμορφα ναυτάκια, ζεμένα στο τιμόνι του δίτροχου, και το καθένα κρατούσε στα χέρια του ψηλά από 'να περιστέρι άσπρο που φτεροκοπούσε. . μέσα στη βαρκούλα καθόταν ένα παιδάκι σαν ολόγυμνο, με τρικό ροζ, με φτερούγες στις πλάτες και μια φαρέτρα γεμάτη βέλη — ο Έρωτας! — και κρατούσε στα χέρια του σα χαλινάρια τις ουράνιες κορδέλλες πούτονε δεμένα τα περιστέρια. «Α — ά — ά — α!!!» έκανε όλος ο κόσμος καθώς περνούσε και δος του χειροκροτήματα. . .

Η Λιόλια χτυπούσε τα χέρια της σαν τρελλή και δάκρυζε απ' την τόση ομορφιά, την τόση ευχαρίστηση. Ο Νίκος κοντά της! — τόσο κοντά που δεν ανάπνεε άλλον αέρα παρά τη ζεστήν ανάσα του κορμιού της, που σκόρπιζε ολοένα γύρω του ένα μύρο, σαν κάποιο αέρινο και φεγγερό ρευστό, και τα μάτια του — τα παράξενα εκείνα μάτια, τα γαλαζοπράσινα, με τις κόρες τις διπλές και τρίδιπλες σαν άνθη και τον ήσκιο ολόγυρα που τραβούσε σα μαγνήτης, — έπιναν κ' εκείνα τη λάμψη πούτον απάνω στα μαλλιά και στο πρόσωπο της Λιόλιας σαν ήλιος που μεσημεριάζει απάνω σ' ανθόφυλλα γλυκά.

Μα όχι μοναχά της Λιόλιας και τον Νίκον, παρά ολωνών τα πρόσωπα, γύρω τους και στο δρόμο κάτω, δείχνανε σα σουρωμένα από την ηδονή πούχαν αισθανθή, σα νάχαν κρυσταλλώσει απάνω στα χαραχτηριστικά τους ταυλάκια απ' τα γέλοια κι απ' τη χαρά

που πέρασαν κι έφυγαν, έτοιμα και γι' άλλη χαρά, μια και για πόνο ακόμα — γιατί ταχνάρια τους δεν παραλλάζουν ολότελα —

. . Πω — πω — πω! τι μεγάλα κεφάλια είναι τούτα! γατίσια, και σκυλλίσια και γουρουνίσια και μούρες πουλιών και καβούκια από σαλιγκάρια με κάτι σωλήνες για κέρατα που ζεπετιούνται, μια πήχη έξω και πιτσιλίζουν τον κόσμο με κολώνια. . . Νά κι Αραπάδες και Βλάχισσες με μικρά Ελληνάκια! Νά και κάτι λεροφορεμένοι απ' τη Σιγδίτσα με μεγάλους κουβάδες γεμάτους, νερό φωνάζοντας: «Γάλα καλό — ο — ο!»

. . Κυττάτε την εκείνη εκεί! — μια Κυρία της μόδας με σκούπα για βεντάγια, που σηκώνει τις φούστες της ως τα γόνατα και δείχνει, με χίλια τσαλιμάκια, γάμπες ευζωνικές κι αντρίκια χοντροπάπουτσα λαστιχένια με ταυτιά απόξω. . .

. . Και πάλι αμάξια με ντόμινα και σούστες φορτωμένες με μισόγυμνους ανθρώπους τυλιγμένους σε σεντόνια που πήγαιναν τάχατις στο Φάληρο! — κι ο κόσμος τους φώναζε: «Κρύο! κρύο! μπούζι!» — και πάλι μάσκες και κουρελομάνι και χρώματα και χρυσόχαρτα και λουλούδια και γέλοια και φωνές και χαχαρίσματα και σερπαντέν και σκουντιές και τσιμπιές και πατήματα κάλων και κερατιλίκια και στανιά και «Χαρτί και πόλεμος!» και παλαμάκια που δεν παίρνουν τέλος απ' την μιαν άκρη του δρόμου ίσαμε την άλλη. . .

Αχ, τι ζωή! τι χαρά! Τι όμορφα που είναι! Τι όμορφα!

Κύτταζε η Λιόλια ολοένα, κύτταζε και δε χόρταινε. Γυάλιζαν τα μάτια της απ' την προσδοκία την άσωστη και στο βάθος τους έκαιγε μία φλόγα πηδοχαρούμενη:

— Δε θα περάση κ' η γκαμήλα; είπε δειλά-δειλά στο Νίκο σάμπως αυτή μονάχα να της έλειπε από την ευτυχία της —

Την άκουσαν από πίσω κάτι νέοι, που όλη την ώρα μασσούλούσαν πασσατέμπο, και χαχανίζανε με τους οπόρους ακατάπιωτους ακόμα μες το στόμα τους.

Κι ο Νίκος καθόταν εκεί ασάλευτος, στριμωγμένος απάνω της, και δεν ήξερε κι αυτός πούθε τουρχόταν τόση χαρά, τέτοιο γούστο για

τους μασκαράδες σαν ποτέ του . . . Φρρ! έκαμε μια κορδέλλα από σερπαντέν και πέρασε μια θηλειά γύρω στα κεφάλια του Νίκου και της Λιόλιας που είδαν κ' έπαθαν ως να ξεμπλεχτούν . . .

Πήρε φωτιά τότες η Λιόλια κι άρχισε να ρίχνη το χαρτοπόλεμο με τις χούφτες απ' τη σακκούλα του Νίκου σ' όποιον περνούσε . . κι ο Νίκος πετούσε σερπαντέν. Τους πήραν κάβο μερικοί κάτω απ' το δρόμο και τους ρίχτηκαν κι αυτοί με λύσσα. . . Κοντοστάθηκε το ρέμα του κόσμου στο πεζοδρόμιο . . . Δυο φίλοι του Νίκου που περνούσαν μέσα σε μια παρέα τονέ γνώρισαν απάνω στο παράθυρο και σταθήκαν:

- Νίκο! Νίκο! Ψτ! Νίκο! — του φώναξε ο ένας τους, ένα παιδί χοντρομπαλάδικο, άσπρο και κόκκινο με ξανθό μουστάκι σα χρυσαφένιο · και σαν είδε πως ο Νίκος τους ένοιωσε, τούκλεισε το μάτι κατά τη Λιόλια, σα να τούλεγε: «Πού την πέτυχες τη μικρούλα; Καλά τα περνάς εσύ αυτού απάνω!»
- Ελάτ' απάνω · τους φώναξε κι ο Νίκος, καταχαρούμενος.

Έπιασαν τόπο κι αυτοί στο παράθυρο, πίσω απ' το Νίκο και τη Λιόλια, και βοηθάγανε γερά στον πόλεμο. Πήραν κ' έδωσαν τώρα τα γέλοια, γιατ' ήτανε χωρατατζήδες και με κέφια οι φίλοι του Νίκου και δεν άφησαν ούτε μασκαρά, ούτε αμασκάρευτο να μην τον κοροϊδέψουν.

Προπάντων εκείνος ο «χοντρέλης», καθώς τον έλεγε ο Νίκος που τονέ φώναζε και «κολοκύθα» και «ντολμά», ήτονε σπίρτο μοναχό. Ο άλλος φαινότανε σαν πιο ήσυχος: χλωμός με μαύρα μάτια και κάτι φρύδια ψιλογραμμένα και καμαρωτά, με λίγο μαύρο μουστακάκι σα σκιά και τα χείλια πεταχτά και γυρισμένα καταπάνω, συμπαθητικός πολύ. . — μα σούτον κι αυτός ένα σιγανό ποτάμι! Τα μάτια του δεν ξεκολλούσαν απ' της Λιόλιας το πρόσωπο, απ' το ζουμερό κορμί της, απ' τα καμώματά της όλα. . .

. . Κ' εκείνη ήτον ίδια παπαρούνα μ' ανοιγμέν' ανθόφυλλα, απ' τα γέλοια κι απ' τη διασκέδαση, ίδια παπαρούνα φλογόφεγγη που δεν ηξέρει τι κόκκινες λαχτάρες ανάβει γύρω της στα χόρτα του κάμπου — στα ψιλόχορτα του κάμπου τι ανατριχίλες σκορπίζει πύρινες. .

Βράδιασε πια κι άρχισε να πέφτη ο κόσμος. . . Τα δέντρα του δρόμου, που μόλις έκαναν πως πετούσαν καινούργια φυλλαράκια, ήτονε σαν αλευρωμένα, με τις κορδέλλες απ' τα σερπαντέν μπλεγμένες στα κλαδιά τους – λες κ' είχαν τώρα δα σηκωθή απ' τον ύπνο με τα μαλλιά τους στα χαρτιά για κατσαρά. Άρχισε να βαραίνη τώρα ολόγυρα η λύπη που τη σέρνει πίσω του το κάθε γλέντι, η κάθε δυνατή χαρά – –

— Ο ήλιος έκατσε, δεν πάμε να κάτσωμε κ' εμείς σε κανένα ζαχαροπλαστείο; ξεροστάλιασα στα πόδια μου! — είπε ο «χοντρέλης» που τον έλεγαν Περικλή κ' ήτονε μαραγκός.

Κ' έτσι έφυγαν όλοι μαζί, αφού πρώτα ηύραν και χαιρέτησαν και τη θεια Ελέγκω πούτονε χωμένη μέσα στο γυναικομάνι και γλωσσοκοπανόυσε . . . Τους θύμησε η Θεια Ελέγκω, του Νίκου και της Λιόλιας, να μην αργήσουνε να πάνε σπίτι και να της φιλήσουν και τη Βεργινίτσα. . .

Κάτω στο δρόμο ο κόσμος είχε σκορπίσει και κυλιότανε γλήγορα κατά πάνω και κάτω σα νερό που ξετρέχει σ' ένα δίχτυ από αυλάκια, τόνα μέσα στάλλο . . . Φώναζαν οι πουλητάδες: «Πασσατέμπο! Φυστίκια αρμυρά!» . . . «Αρωματικόν Σέν-Σέν, πάρτε να μοσχοβολάτε – μια πεντάρα!» . . . «Μπανανούτσες! μπανανούτσες απ' την Αμέρικα!» . . . «Μαστίχα! καλή μαστίχα για τα παιδιά!» – και περνούσε αψηλό το κοντάρι με το στριφογυριστό μαντζούνι τάσπρο και τριανταφυλλί. . . Μασσουλούσαν οι γυναίκες και τα παιδιά καθώς πηγαίνανε στο δρόμο και τα τσέφλια απ' τα φυστίκια που πατιόντουσαν κάνανε σα στράκες και σαν πιστολάκια! . . . Αγόρασε κι ο Περικλής μια δεκάρα Σέν-Σέν και μοίρασε σ' όλους. . .

Στο ζαχαροπλαστείο στην Ομόνοια που πήγανε, ως πού να τους σερβίρουνε, με τόσον κόσμο πούχε μαζευτή, νύχτωσε.

. . . Όσην ώρα μείνανε, δεν έπαψε ο άλλος φίλος, ο χλωμός και συμπαθητικός, πούτον τυπογράφος και λεγότανε Μίμης – κι όλο κύτταζε μ' ένα βλέμμα βαθύ κι αλλοιώτικο τη Λιόλια – να του πιπιλίζη του Νίκου το μυαλό για έναν «οικογενειακό χορό» που θα γινόταν απόψε στις εννιά στο χοροδιδασκαλείο τους στην Καπνικαρέα, που πήγαιναν ταχτικά από παιδιά με το Νίκο.

Είχανε λέει μοι φασμένα πάνω από εκατό εισιτήρια και κανένα σχεδόν δεν τους επιστράφηκε — «. . και να δης και τάλλο, πρόσθεσε, που δεν έχει ματαγίνει: εξόν απ' τοργανέτο φέραμε και βιολιά, ένα πρώτο, δυο δεύτερα, μια βιόλα, ένα κοντραμπάσσο και δυο μαντολίνα για να παίζουν τα βαλς. («Χοντρά τα κόβει!» είπε μέσα του ο χοντρέλης.) Ξέρεις άλλο πράμα να σου το λέω κι άλλο να χορέψης με τα βιολιά: πετάει η ψυχή τανθρώπου! Θάναι τρέλλα! . . . Ο Δάσκαλος λέει πως αυτός ο χορός θα μείνη στα χρονικά της πρωτευούσης! — Όχι γι' άλλο τίποτα, μόνο για να ευχαριστηθή κι ο Δάσκαλος, που σ' αγαπάει τόσο και σ' είχε πάντα τον καλύτερο, πρέπει ναρθής απόψε με τη Δεσποινή απ' εδώ, καθόσαστε λιγάκι και φεύγετε. . .»

Κι ο χοντρέλης ο Περικλής απ' την άλλη τη μεριά βόηθαγε κι αυτός, λέγοντας πως μια και βρέθηκαν όλοι μαζί, έπρεπε ο Νίκος να μην τους χάλαγε το χατίρι, αφού μάλιστα κ' η Δεσποινίς ήθελ' ευχαριστηθή πολύ — όσο δεν το φανταζότανε. . .

Η Λιόλια έτρωγε την πάστα της, κόβοντας με το κουταλάκι μικρές μικρές μπουκίτσες, μα ταυτί της τόχε στην ομιλία του χορού. Σαν άκουσε να την ονοματίζουν για να πήγαινε στο χορό, έσκυψε το κεφάλι της ίσαμε το πιατάκι κι άλλαξ' εκατό χρώματα —

Ο Μίμης, που όσο μιλούσε της έρριχνε κι από μια ματιά κατάμαυρη και γυαλιστερή και την κύτταζε ακόμα με τα πρισμένα χείλια του τα ηδονικά, είπε τότε:

— Σας αρέσει ο χορός Ματμαζέλ; Βάζω στοίχημα, θα χορεύετε σα νεράιδα! Σας αγκαζάρω απ' τα τώρα για ένα βαλσάκι. . . Ελάτε, πέστε δα κ' εσείς του Νίκου να σας κάμη τη χάρη! . . για ένα γυράκι μονάχα. . . Φεύγετ' αμέσως! . .

Η Λιόλια όλο και ξεροκοκκίνιζε κ' έμενε σκυμμένη. . . Με μιας σήκωσε ταθώα και γλυκά της μάτια που οι κόρες τους ήτανε χρυσαφένιες σαν τα τζίτζιφα και κολυμπάγανε μες το ασπράδι, το υγρό και μπλού, σα μέσα σ' ένα πέλαγος αυγινό, σε κάποιον ουρανό χλωμό. . — κι ανεβασμένες στα μεσούρανα απόμεναν κρυμμένες ως τη μέση κάτω απ' τα ματόφυλλα, σα να δειλιάζανε να χύσουν όλο τους το φως —

. . Σήκωσε τα χρυσά της μάτια η Λιόλια κατά το Νίκο, μα δεν είπε τίποτα, παρά, λες και τρόμαξε απ' την αντιφεγγιά που είδε να πέση στου Νίκου το πρόσωπο, ξανάσκυψε απάνω στο πιατάκι της. . και ψάρευε κάτι ψιχουλάκια με την άκρη του κουταλιού της. . .

— Θέλεις, Λιόλια, να χορέψης λιγάκι; την αρώτησε ο Νίκος.

Αυτή ξανακοκκίνησε ως μέσα στα μάτια κ' έκανε με το κεφάλι «όχι».

— Δε θαργήσωμε — ξαναείπ' ο Νίκος που με τις ματιές του αγκάλιαζε την πορφυρή της επιθυμία, την άλαλη, κ' έπαιρνε κι ο ίδιος φωτιά, σα να του φαινόταν τώρα ο χορός αυτός ο μόνος σκοπός της ζωής του. — Είν' η κυρία Ευρυδίκη κοντά στη Βεργινία και της είπα να μη φύγη πριν να γυρίσωμε. . .

Ξανασήκωσε. η Λιόλια το κεφάλι της και κύτταξε το Νίκο κατάματα. . . Τί να τους έλεγαν τω ματιών του εκείνα της τα μάτια!

— Τους έλεγαν; «Αχ! θέλω, θέλω! κι ας ήναι για ένα γύρο μοναχά — τόσο πολύ ταποθυμώ που μετά θάθελα να πέθαινα! . . . Κύριε Νίκο! Κύριε Νίκο! σκότωσέ με, αν θέλησ μα πάρε με μαζί σου! Δε χόρεψα ποτέ μου σε χορό αληθινό, παρά μόνο μια φορά, τόσο δα λιγάκι, στο σπίτι μιας φιλενάδας μου που ήμουνα μικρή, πολύ μικρή — μα δεν μπορώ να το ξεχάσω. . .»

Αυτό τούλεγαν του Νίκου τα μάτια της. Μα ο Νίκος άκουγε κι άλλα δικά του μαζί μ' εκείνα που τούλεγε η Λιόλια. . κ' ήτον τόσο τρομερά απ' την πολλή τους γλύκα αυτά που άκουγε, τόσο αβάσταχτα, που πετάχτηκε απάνω ορθός —

— Πάμε, πάμε! είπε, τινάζοντας τα ψίχουλα απ' το πανωφόρι του. Δε χάνεται ο κόσμος για ένα γύρο. . . Ας ήν' καλά οι Κύριοι που μας βάλανε στα αίματα. . .

Φώναξαν οι δυο φίλοι, καταχαρούμενοι, το γκαρσόνι και πλέρωσε ο Μίμης και βγήκαν έξω όλοι μαζί βιαστικοί, αφήνοντας να προσπεράση η Λιόλια που βαστούσε ένα ροζ σαλάκι στο χέρι και πήγαινε με την τραγιάσκα της την μπλε-μαρέν σαν ονειρεμένη. . .

Μόλις κάμανε λίγα βήματα, θυμήθηκαν πως έπρεπε να μασσήσουν και μια στάλα, πριν απ' το χορό.

-
- Τι, με μια πάστα θα με περάσετε! είπε ο χοντρέλης γελώντας.
  - Θες να φας τίποτα, Λιόλια, ρώτησε ο Νίκος.

Μα δεν ήθελε η Λιόλια: είπε που δεν πεινούσε.

- Πάμε, πάμε! — φώναζαν οι φίλοι κ' έπιασαν το Νίκο απ' το μπράτσο, ο καθένας από μια μεριά, και τον τραβούσαν... .
- 'Ενα μεζεδάκι κ' ένα κρασάκι! είπε ο χοντρέλης. Ας μη φάη η δεσποινίς Λιόλια, τρώμε εμείς το μερδικό της, ας τσιμπήση μοναχά λιγάκι... .
- Όλο και τσιμπήματα βλέπω έχεις στο νου σου, έκαμε ο άλλος, με τανασηκωμένα χείλια — ο συμπαθητικός ο Μίμης, ο κιτρινόμαυρος, που υπόφερε ο άνθρωπος πολύ απ' την ομορφιά των κοριτσιών... .

Γέλασαν κ' οι τρεις νέοι, κυττάζοντας κρυφά — ο καθένας χώρια κι αλλοιώς και για λογαριασμό του — τη Λιόλια που πήγαινε δυο βήματα μπροστά ντροπιασμένη, τη Λιόλια που πήγαινε στο χορό, σκυφτή απ' τη χαρά της πούτανε μεγάλη σα λύπη . . . . .

.....

Άργησαν πολύ στο «Ξενοδοχείον και Οινοπωλείον Παντός Έθνους» μέσα στου Καλαμιώτη που ξεπέσανε μόλις βγήκαν απ' την οδόν Αγίου Μάρκου — —

Κάτι σκαλιά κατέβαιναν κάτω . . .

Ήταν αρκετοί εκεί μέσα και κύτταζαν κατά το μέρος των νέων με το ντροπαλό κορίτσι. . .

Δεν ήθελε να φάη η Λιόλια — μόνο έκανε σβόλους με το ψωμί που τότριβε ανάμεσα σε δυο της δάχτυλα και με την παλάμη απάνω στο χοντρό τραπεζομάντιλο, το λεκιασμένο, που θάτονε μια φορά άσπρο. . . Με τα πολλά πήρε κ' έφαγε έν' αυγό σκληρό μ' αλάτι και χοντροκομμένο πιπέρι και τσίμπησε μια πηρουνιά φρικασσάδα απ' το πιάτο του Νίκου. . . Με χίλια στανιά νακκουμπήση τα χείλια της σ' ένα δάχτυλο ρετσίνα που της έβαλε στο ποτήρι ο

Μίμης και πούλεγε ο Νίκος, σα μερακλής που ήτον, πως ήτονε φίνα γιατί «έκανε άμμο».

Τη διαλαλούσε τη ρετσίνα του τραγουδιστά ο κάπελας κοντά στην πόρτα, καθώς έπιανε στόνα χέρι πέντε-πέντε μαζί τα ποτήρια όπου γράφανε στον πάτο: ΠΙΕ ΤΟ ΟΛΟΙ και τα ξέπλενε με κρότο απάνω στον τζίγκο του μπάγκου του και τα γέμιζε πεντάρικα και δεκάρικα απ' τα εκατοστάρια και τις μισές π' ανέβαζαν ακατάπαυτα οι μπακαλόγατοι απ' το υπόγειο, γκρεμοτσακιστά με ποδοβρόντι στην ασκάλα:

«Πώ – πω – πω! μωρ' τ' είν' ετούτη! –
Μέλι – γάλα – και μπαρούτη! . . .»

Το «γκαρούνι» σα να πούμε – ένα παιδί γιομάτο και κοκκινομάγουλο, με τα μανίκια του ποκαμίσου του ανασκούμπωμένα με τα λάστιχα και μπροστά του μια σκούρη ποδιά δίμιτη που έσταζε απ' τη βρώμα – μόλις έκανε από 'να θέλημα στα διάφορα τραπέζια και πάλι ερχόταν κοντά κι ακκουμπούσε το χέρι του με τα χοντρά κόκκινα δάχτυλα, τα πρισμένα απ' τις χιονίστρες και μαυρονυχάτα, στην άκρη του τραπεζιού τους και τους κύτταζε πούτρωγαν και τη Λιόλια που δεν έτρωγε. . κι άκουγε τις κουβέντες τους και τη Λιόλια που δε μιλούσε. . και γελούσε μ' όλο του το πρόσωπο. .

Πέρα σ' ένα τραπέζι άστρωτο τραγουδούσαν κάτι παιδιά εργατικά: «Τρυγώνα μου περήφανη! . . .»

Απ' την άλλη μεριά, εκεί που βάθαινε το μαγαζί, πίσω απ' την καμάρα, τρεμοστέναζε σιγαλά μια κιθάρα που τη βαστούσε στα γόνατά του ένας ναύτης σκυμμένος τρυφερά απάνω της. Ένας σκαπανέας με τα μαλλιά του «οσεύμούρ» και έν' άλλο «παιδί», πολίτης, με το παλτό ριχμένο στην πλάτη και τη σταχτιά ρεμπούπλικα με τα δυο δάχτυλα – θλίψη στο κεφάλι πίσω, να παίρνη αέρα η αφέλεια, καθόντουσαν κοντά του στο μακρύ του μπάγκο μπρος το τραπέζι, με τόνα χέρι στο ποτήρι, και λέγανε με σεκλέτι και μεράκι, κυττάζοντας ο ένας τον άλλονε στο στόμα: «. . . που είναι άσπρη και – αι παχειάα! . . .» – «Άιντε ρε και το σκότωσες!», είπε, καμμιά φορά, κόβοντας το βλαμάκη του, ο πιο τεχνίτης. .

Και μέσ' από το βόμβο που έκαναν τα τραγούδια κ' οι κουβέντες, με τις γροθιές χτυπητές στα τραπέζια, και τα καπάκια των τεντζερέδων και τα μαχαιροπήρουνα, που τα ρίχνανε σωρό μες το θερμό, και το ψωμομάχαιρο πούκοβε τα πεντάρικα και τα δεκάρικα ψωμιά και τα μισοκάρβελα απάνω στη σανίδα, και των μουνστερήδων οι παραγγελίες κ' οι φωνές των σερβιτόρων που ξεφώνιζαν απ' την άλλη άκρη τη «μια στιφάδο!» και τη «μια πατάτες γιαχνί!» και το «ένα κουνουπίδι!» και «οι μαρίδες να γίνη ζωμόν!» και «πιάσε μία κούπα αποσταμένο», καθώς τόθελαν οι παλαιοί οι μερακλήδες, και τις «μισές» και τις «οκάδες» για τους κρασοπατέρες, ξεχώριζε κάθε λίγο, σαν του κόκκορα ο ψαλμός μέσ' απ' τη χλαλοή του κοτετσίου, το διάτορο και καμπανιστό λιανοτράγονδο του κάπελα:

«Πω — πω — πω! μωρ' τ' είν' ετούτη! —
Βάζει δόντια του φαφούτη! . . .»

Τι απλή που φαινόταν η ζωή, τι ζεστή και τι γλυκειά ανάμεσα σ' αυτούς τους αφελείς ανθρώπους!

Δεν ἡπιατε ποτέ σας γάλα απ' το βυζί της αγελάδας; Δεν ἡπιατε ποτέ σας νερό απ' τη δασοκρήνη που σιγοκελαϊδεί μέσα στα πολυτρίχια; Δεν καθήσατε στο ησκιερό κατώφλι, αποσταμένοι απ' την ανηφοριά του δρόμου; Κάτω απ' τον πεύκο δεν εγείρατε τον αγαθό, που απλώνει τα γέρικα του κλώνια με τις τρεμοβελόνες, τις ηλιοστάλαγες κι ανεμοτραγουδίστρες να σας περισκεπάση απ' το κακό του Κόσμου; — Έτσι αισθάνεται όποιος περνάει απ' της ζωής αυτής το μονοπάτι. Έτσι αισθανόνταν κ' οι τρεις οι νέοι εκεί που τρώγανε με τη Λιόλια στο πλευρό τους, στο μαγαζί που απηχούσε απ' τα τραγουδάκια και τις κουβέντες των εργατικών παιδιών κι απ' του κάπελα τον κοντό ψαλμό για τη ρετσίνα . . και γι' αυτό παρακάθησαν κοντά στη ρετσίνα «πούκανε άμμο» και δεν το κατάλαβαν πως ήτον κοντά δέκα η ώρα σαν κινήσανε για το χορό τους στο χοροδιδασκαλείο της Καπνικαρέας . . .

.....
Από κάτω, απ' τη σκάλα που ανέβαιναν, ακουγόταν τοργανέτο πούπαιζε και το σύρσιμο των ποδιών που χόρευαν . . .

Όταν άνοιξαν την πόρτα για να μπούνε στη σάλα που μαύριζε από κεφάλια σαλευούμενα, χύθηκαν έξω μαζί με μια ζεστή μπούχα και τους αγκάλιασαν οι χαρούμενοι ήχοι της «Μικρούλας», που όλος ο κόσμος την τραγουδούσε τότε και δεν ήτον οργανέτο που να μη σαλτάριζε τσιριχτή μέσ' απ' την κοιλιά του και μόρτης που να μη σφύριζε, με τα χέρια βαθιά στις τσέπες, τον πρόσχαρο σκοπό της . . .

Μερικοί νέοι, που στεκόντουσαν κοντά στην πόρτα, τραγουδούσαν τα λόγια, εκεί που χόρευαν οι άλλοι, και κρατούσαν το τέμπο με το πόδι:

Να η Μικρούλα!
Να η Μικρούλα! να! -
Αυτή που έρχεται,
Η παχουλή – ή!

Να η Μικρούλα!
Να η Μικρούλα! μπουμ! –
Αυτή που έρχεται
Η στρουμπουλή! μπουμ μπουμ! – –

Έτσι ταλλάζανε για πιο αστείο και σε κάθε «μπουμ» δος του μια με το τακούνι. . .

Η Λιόλια που δεν έβγαινε απ' τα ξεροκοκκινίσματα, μόλις το πήρε ταυτί της έκαμε να φύγη, γιατί θάρρεψε πως γι' αυτήν τόλεγαν οι νέοι. Ο Νίκος και οι φίλοι του ξεκαρδιστήκανε στα γέλοια. . .

Ήρθαν και τους πήραν τα καπέλλα και τα παλτά τους. Ο Δάσκαλος τους χαιρέτησε με χαρά και μόνο που δεν τονέ φίλησε το Νίκο: «Μωρέ κάποιος φούρνος θα γκρεμίστηκε! Μωρ' τι γίνηκες Νίκο! . . .» Καλωσόρισε και τη Λιόλια σφίγγοντας της το χέρι με μεγάλη φιλία. . .

Αχ, βιολιά, βιολιά! γλυκά βιολιά!

. . . Και δεν είδε πια τίποτ' άλλο η Λιόλια γύρω της, ούτε τις

μυρσίνες πούτανε στολισμένα τα κάδρα του Βασιλέα και της Βασίλισσας, του Διαδόχου και της Σοφίας, ούτε τις μικρές σημαίες που κρέμονταν απ' το ταβάνι σε σκοινιά τεντωμένα, ούτε τα ζευγάρια, μασκαρέμενοι και αμασκάρευτοι μαζί, που χόρευαν την πόλκα, άλλοι στρωτή γερμανικά, άλλοι πηδηχτή γαλλικά, κι όλοι με τόσο πάθος και χτυπώντας απ' την πολυκοσμία τις πλάτες ο ένας απάνω στον άλλονα σαν ξαπολυμένες βάρκες σ' ανεμόδαρτο λιμάνι. . . Μόνο τα μάτια του Νίκου είδε που της έφεγγαν ως μέσα στο στήθος, σάμπως του χορού ο σκοπός κ' η γλύκα να τους είχανε ρίξει μέσα σπίθες κρυφόχαρες κι αυτές να γινήκανε φλόγες ξεπεταχτές κι αγκαλιάστρες και φέγγος απαλό — είδε το φέγγος των ματιών που την αγκάλιαζε κ' είδε και τα δυο τα χέρια να σιγοτρέμουν ανάερα για να την αρπάξουν. . . και τους συνεπήρε το ρέμα το φρενιασμένο και ψυχοπλάνο του σκοπού του χορευτή — όπως ένας άνεμος ζεστός, περνώντας απ' το λιβάδι, ζεστέρνει τις γλυκειές τις πεταλούδες. . .

Πώς χόρευ' η Λιόλια με το Νίκο! . . .

. . . Σαν κάνανε εκείνα τα λίγα βήματα «φεν-ντε-σιέκλ» στις στροφές, εκεί που γώνιαζε η σάλα, έπεφταν κ' οι δυο μπροστά μ' όλο τους το κορμί, με τα κεφάλια κάτω, σα να θέλανε να γκρεμιστούνε χεροπιασμένοι σε μιαν άβυσσο εντυχίας, σε μια θάλασσα, κάτω βαθιά, με κύματα γλαυκά και σαν αξύπνητα που μόνο το τραγούδι τους έφθανε ως απάνω. . . Πατ! — πατ!! πατ!!! — χτυπούσε το πόδι του στα τρία βήματα τόνα πιο χτυπητό από άλλο, ο Νίκος, σαν το νέο το άλογο, από υπερδύναμη ζωή κι αβάσταχτη χαρά. . . κ' έπειτα έκανε μια γλήγορη στροφή και γύριζε κατά πρόσωπο της Λιόλιας να τη δεχτή στο στήθος του. . . Κι αυτή έπεφτε απάνω του με μια κίνηση σα λυμένη, όλο πάθος και παράδοση, χυνότανε, μ' ένα σκέρτσο αλλοιώτικο, απ' το πλάι μ' όλο το κορμί της και το στήθος μπροστά, το απαλό και ζεστό, που έπαλλε απάνω στο δικό του, μέσα στα χέρια του . . .

Δε φορούσε σήμερα το στενό της το πολκάκι, η Λιόλια, με τη σειρά κουμπάκια: είχε βάλει τη φουστίτσα της τη σταχτιά από αλπαγά, κοντή-κοντή, μ' ένα ποκαμισάκι κρεμ μαλακόχυτο όλο σούρες, που της άφηνε το στήθος ελεύθερο, και στη μέση μια ζώνη μουσαμαδένια κι αυτή σταχτιά· και πίσω στα μαλλιά της είχ' ένα φιόγκο από κορδέλλα μεταξωτή σκούρη πορτοκαλλιά, πουκανε

σα μιαν απόχρωση των μαλλιών της των καστανών που χρύσιζαν . . . Χρύσιζαν τα μαλλιά της μες τα φώτα σα μάλαμα παλιό ζεστόχρωμο και τα σγουρά τους ταναφυσούσε ο απαλόθερμος αέρας όπως η αύρα αναφυσάει τα ψιλόχορτα του κάμπου. . . Τα μάτια της έλαμπαν! Ήτονε ροδοκόκκινη κ' ιδρωμένη σα νάτρεχε στους ήλιους κ' έτσι έμοιαζε ρόδο που ό,τι έχει ανοίξει μ' όλα του τα φύλλα ένα μεσημέρι του Απρίλη. Μα το στόμα της έκανε μια καμπύλη σαν κλάμα και δεν καταλάβαινες πως γέλαγε παρ' απ' τη γλύκα που φώλιαζε σε κάτι λακκάκια και μέσα στις γωνιές των χειλιών της κι απ' τα μαργαριτάρια που φέγγιζαν ανάμεσα στων χειλιών της τα υγρά κι ανοιγμένα ανθόφυλλα.

. . . Κι ο Νίκος έσκυβε απάνω στα μαλλιά της: το πρόσωπό του ήτονε χλωμό σα να φωτιζόταν από μέσα και στη χλωμάδα αυτήν τα μάτια του ξεχώριζαν ακόμα πιο σκούρα μες τα ματόκλαδα, σα βαθύ νερό σκιασμένο από κλαριά. . .

. . . Κάθε φορά που την άρπαζε τη Λιόλια σαν απ' τον εαυτό της χαμένη στην αγκαλιά του, έσφιγγε τα χείλια του για να μην πετάξῃ η άχνα της ψυχής του, ξεροκατάπινε με το καρύδι πηγαινοερχόμενο από κάτι αλάλητο που τούκανε το σάλιο κόμπο και τούκλεινε το λαιμό, έρριχνε πίσω το κεφάλι, σάμπως να του ταρπάζῃ ο πόθος αποπίσω, στα δυο του τα χέρια, και να του το γύριζε τανάστροφα φιλιώντας του το στόμα. . .

« Παντεσπάνι! Παντεσπάνι! » — φωνάζανε μερικοί πούχανε βαρεθή πια να περιμένουν την πόλκα να τελειώση για να βρουν κι αυτοί ντάμα. Από ντάμες δα άλλο τίποτα, καθιστές γύρω στους καναπέδες, μα νά που έτυχε να χορεύουν όλες οι όμορφες κ' οι καλύτερες χορεύτρες . . . και δεν πάνε στα κουτουρού οι χορευταράδες, μόνο κάθονται να δουν πρώτα κ' έπειτα διαλέγουνται.

— Δεν έχει παντεσπάνι! είπ' ο Δάσκαλος, μπαγιάτεψε πια κ' έγινε παξιμάδι. — Βάλ' τη «Ρεζάν», Μηνά! — φώναξε του παιδιού που γύριζε τοργανέτο.

. . . Και πάλι, χωρίς να ξαποστάσουνε μια στάλα, έσυρε ο Νίκος τη Λιόλια. . . Να βλέπατε το πόδι του το νεανικό κι αντρίκιο, το χαριτωμένο μαζί και δυνατό, που ξέχωρα φανέρωνε το πλάσμα το

πλουσιόβλαστο κι ανθισμένο πούτον ώρα του τώρα να καρπίσῃ – πώς πατούσε το σανίδι ολόσωμο, ριζώνοντας το νέο δεντρί, και σηκωνόταν πάλι ανάερο μ' ένα τίναγμα ελαστικό και πάλι έπεφτε, στριφογυριστό στον αστράγαλο, βαστάζοντας όλο το κορμί στις μύτες του κ' έρριχνε γοργότρεχο τη φτέρνα πίσω και γλυστροσερνότανε σα χέλι – λες κ' είχε ζωή ολόδικιά του και χαρά – το πόδι! . . . Μα κι όλο τάλλο το κορμί: τα μπράτσα κ' οι ώμοι, οι πλάτες, η μέση κι ο λαιμός – τι τέλεια κι αρμονικά πούχαν τα κουνήματά τους, χώρια το καθένα και τόνα μέσα στάλλο και πάλι όλα μαζί – σα να φιλιούνταν αναμεταξύ τους, σα νάνθιζαν τώρα δα, ξαναγεννημένα σ' ένα λουτρό χρυσόρρευστο από φως και ηδονή, σε ζωή τρισμάκαρη . . .

Και η Λιόλια – το κοριτσάκι με το κοντοφούστανο τανεμιστό, με τα τρεμόχαρα στηθάκια που κρυφοζούσαν μες ταέρινο ποκαμισάκι ίδια χλωμά ριδάκινα κάτω απ' τη φυλλωσιά στο βραδυνό ταγέρι, με τα χείλια σα στόμα λουλουδιού που σιγανοίγει να φιλήσῃ τον ήλιο – έπεφτε απάνω του σαν ένα πράμα λευκό κι απαλό, σαν πιτσούνι άσπρο που με τα πούπουλά του τού σκέπαζε το νου. Έτσι έλυσαν του Νίκου η ψυχή κι όλο το κορμί του άνοιγε σε μύρια στόματα για μύρια το καθένα του φιλιά. . .

Κι όχι μονάχ' αυτοί οι δυο. Ολ' αυτά τα κορμιά που στριφογύριζαν αγκαλιαστά – το κάθε ζευγάρι σα μέσα σ' ένα δικόν του σίφουνα μεθυσιού και φρένας – ζούσαν τώρα μιαν άλλη ζωή, τόσο βαθειά, που άγγιζε σχεδόν με πόνο την ψυχή τους, με γλυκό σφάχτη, κ' έπαιρνε τη λάμψη της και τη φορούσε κ' έφεγγε. . .

– Το «μαρινάτο!» το «μαρινάτο!», φωνάζανε τώρα μερικοί που δεν χόρευαν άλλο παρά βαλς (έτσι τόχε βγάλει ένας δεκανέας των Πυροσβεστών από το άχτι του, γιατί όλο αυτό κοπανούσανε στα χοροδιδασκαλεία και δεν μπαγιάτευε ποτέ του σα το μαρινάτο ψάρι) –

– 'Οχι! 'Οχι! «Τα παιδάκια!» – πολεμούσαν άλλοι να τους μουλώξουνε με τις φωνές τους – 'Οχι το «μαρινάτο!» 'Οχι! 'Ο – οχι! «Τα παιδάκια!» «Τα παιδάκια!» και δυο-τρεις αρχίσανε τα τραγουδάνε δυνατά, για να μην τους περάση το πείσμα εκεινών:

Τα παιδάκια μου, γι' ακούστε
να σας πω μια συμβουλή! . . .

Έξαφνα χτύπησ' ο Δάσκαλος τα χέρια κ' έπαψε τοργανέτο κ'
έπιασαν τα βιολιά (Να λοιπόν πούτον αλήθεια όταν τόλεγε ο
Μίμης!). . .

Πώς περνάει, το καλοκαιριάτικο μεσημέρι, ένα φρίκιασμα πάνω
απ' τα φύλλα του δάσους. . μ' ένα θρόισμα μυριόφωνο βαθύ σαν
από κάποια θάλασσα αλαργινή, βαρυστέναγη; – έτσι πέρασε μιαν
ανατριχίλα αλάλητη πάνω απ' όλα τα κορμιά τα ολόθερμα με το
πρώτο κατέβασμα των δοξαριών, πούβγαλαν κάτι τραβηγμένους
ήχους βαθιούς και στριγγούς μαζί. . . Φως κάτασπρο στις αμίλητες
πέτρες, γέλοια των κυμάτων στην αμμουδιά, των άγριων
περιστεριών γέλοια στις δέντρινες κουφάλες, σίδερο πληγωμένο
που ζεφωνίζει, ρόδα μαυροπόρφυρα του πόθου και ήσκιος σε
νάρκη βαθιόμαβια με τις φτερούγες ριχμένες πάνω απ' το κεφάλι
– και σαν τι δε μοιάζουν οι λαχτάρες των χορδών! . . . Και με τη
γοργάδα και το θάμπωμα της αστραπής που σχίζει μαυρόγυαλον
ουρανό, έπεσαν οι ήχοι αυτοί στων ανθρώπινων κορμιών το πιο
βαθύτερο «είναι» και ξέσυραν, αποσχίζοντας τις ίνες της ψυχής,
κάτι ολάνθιστο, με σπαραγμό μαγευτικό . . κ' έπειτα χύθηκαν τις
πλάτες κάτω τις ζεστόχνουδες, φως ανατριχιαστό, και
σιγοστάλαξαν κόμπο-κόμπο στα στήθη σαν κάποιο υπέργειο μύρο
τραγουδιστό που σε λιγάκι ξεχείλισε, έγινε πέλαγος. . .

Τσιριχτές φωνές έβγαζαν τα νέα παιδιά, γιατ' οι καρδιές τους
πνίγονταν από ηδονή, Αχ, από ένα μεγάλο κύμα ηδονής. . . Κ'
εκείνοι ακόμα πούχαν αποστάσει να χορεύουν και πηγαίνανε να
καθήσουν, ξαναπετάχτηκαν απάνω και ζευγαρώθηκαν πάλι στο
φτερό και ριχτήκανε μες του χορού το κύμα. . .

Το σγουρό μαλλί του Νίκου που τούσκιαζε το μέτωπο, στεκόταν
ανάερο. . άσπρο το μέτωπό του, λαμποκοπούσε μυστικά σαν
κάποιο αρχαίο μάρμαρο που αστράφτει ηλιοφιλημένο ψηλά σ'
έναν έρημο κάβο, κυττάζοντας τη θάλασσα. . .

Η Λιόλια κάθε φορά που μες την αγκαλιά του Νίκου περνούσε
κοντά απ' τα βιολιά, της φαινόταν πως παίζανε για χάρη της πιο
δυνατά, με πιότερο πόθο παίζανε, με πιότερη φρένα γλυκερή – γι'

αυτήνα μοναχά πια βαθιά και πιο επίμονα ξέσερναν τις φωνές τους, σα να θέλανε να την κάμουν κάτι να πιστέψη:

«Νέα είσαι κι όμορφη κ' ευτυχισμένη!» — της έλεγαν. . . Μα όχι αυτό μονάχα: κάτι άλλο πιο γλυκά ακόμα κι από της ομορφιάς την ευφροσύνη και της νιότης κι απ' το καθετί στον κόσμο, κάτι άλλο πιο αβάσταχτο θέλανε να της ειπούν — που δεν το πίστευε. . και μεθούσε απ' την πολλή χαρά της — ενώ δεν το πίστευε! . . και της έρχονταν τα δάκρυα απ' την ευτυχία — γιατί κόντευε να το πιστέψη! . . .

Αχ, βιολιά, βιολιά! γλυκά βιολιά! — σφάχτες της ψυχής! Τι μας κάνετε εμάς των νέων!

Μαγεμένες είν' οι χορδές σας, οι βγαλμένες απ' τα ωραία ζώα που σιγοπερπατούνε στις χορταριές τις κρυφομύριστες απ' το χαμόμηλο και τον άγριο δυόσμο (. . τα είδατε πώς κυττούνε, θλιμμένα από της ζωής την ομορφιά;) . . . Γλυχοποτισμένες είν' οι χορδές σας με της ζωής την όμορφη τη θλίψη. . . , Όλα τα παλιά τραγούδια των νέων που έζησαν και τώρα έχουνε σβήσει για πάντα και τα δάκρυα απ' τον παλιό καιρό, εσείς τα τραγουδάτε, βγάζοντας τα μέσ' από το χάος της ζωής και μέσ' απ' την ψυχή μας. . . . .

Όταν ήρθ' η καντρίλλια, οι φίλοι του Νίκου βρήκαν ευκαιρία να ζητήσουν της Λιόλιας ο καθένας τους κι από ένα χορό. Ο Μίμης της θύμησε πως την είχε αγκαζάρει για ένα βαλς κ' ήτον αυτό, είπε, πουρχόταν τώρα. Δεν πρόφθασε να νοίξη το στόμα της και πάλι τους χώρισε το ρέμα. . .

Τι εξαίσιο πράμα ωστόσο αυτές οι καντρίλλιες! — ίδια η ζωή! . . Σαν κάποιος μάγος κ' εξορκιστής ο Δάσκαλος χτυπούσε τα χέρια του ξεφωνίζοντας λόγια παράξενα που μοιάζανε γητέματα και ξόρκια: «Μπαλανέ — βο — νταμ!» — «Σασσέ — κρουαζέ!» — και περνούσαν τα γυναικεία λουλούδια μπρος απ' των αγοριών τα μάτια που μεγάλωναν πιο φεγγερά από πρώτα . . και σελάγιζαν, πάνω από τάνθινα κεφάλια, του αγορίσιου πόθου τάστρα, του πόθου του κυπαρισσένιου — γιατί' ίδια νέα κυπαρίσσια ταγόρια αφηλοστέκουνε στυλωμένα σ' ολοστρόγγυλους και δυνατούς δίδυμους κορμούς. . . «Φραππέ! — κ' ήτον ο θρίαμβος της Χαράς

και της Ζωής: Α! να τις που περνούν κ' οι δυο αγκαλιασμένες (τι σπάνιο πράμα!) μέσ' από μια θάλασσα ανθρώπινη, πολύβουη απ' τάσπρα χέρια που χτυπιούντ' αναμεταξύ τους σαν αφρισμένες κυματοκορφές, απάνω σ' ολόχρυσο άρμα, ζεμένο σε λευκό τέθριππο σαν από φως γενάμενο κρέας, και με την ίδια τη θεά την Ήβη πίσωθι' ορθή για Νίκη που κρατάει τα χρυσά στεφάνια. . . «Σαιν!» — και γύριζε η αλυσσίδα η ζωντανή, δεμένη και λυτή, περνούσε σαν άνθινο όνειρο που δε σβήνει, σαν άρωμα που όλο φεύγει κι όλο μένει, περνούσε — κομπολόϊ ανθρώπινο μες τα χέρια ταόρατα της συλλογισμένης Μοίρας. . . Κ' οι κόμποι του ήταν αφροσταλίδες απ' την ατέρμονη θάλασσα της πλάστης σαν κ' εκείνα τα δάκρυα του Ωκεανού τα θρομπισμένα στο κεχριμπάρι που σιγοκυλούνε με μουσική στης Ζωής τον έρημο γιαλό (ώ πένθιμα φωτισμένον από ένα μεγάλον κόκκινον ήλιο!), που έχουνε μέσα τους το θλιβερό μύρο του άπατου βυθού και της αλαργινής κυματιάς την ανεμόφερτη λαχτάρα και τραγουδιστή βουή. . . Και ζούσαν αυτές οι στάλες του σάρκινου αφρού και τρεμοσάλευαν κ' έφεγγαν η καθεμιά τους μ' ένα φως κρυμμένο μέσα της. . . Και πότε αποτραβιούνταν οι κόμποι απάνω στο σκοινί πούτον το αίμα το άλικο, το ζεστό, γοργότρεχο από πόθο, νεροσυρμή του πόθου ακράτητη κοχλακιαστή μέσα στην ανθισμένη σάρκα, πότε μαζεύονταν όλοι μαζί μέσα στη χούφτα της Μοίρας τη φριχτή που τους έπαιζε — αλλού έχοντας το νου της. . . Κ' έξαφνα σαν κομπολόϊ σκόρπισαν. . .

Κ' έπειτα απ' του Μάγου τα χείλη απήχησε η μαγική λέξη; «Προμενάτ!» — και δυο-δυο τα γητεμένα πλάσματα έκαναν τον κύκλο της ζωής το χορευτή, σκιρτώντας απάνω στο λιβάδι της αιώνιας νεότητος. . . και περιχυμένο ήτον το λιβάδι απ' τον απαλόφλογο ήλιο της χαράς. . . κ' ήτον αυτός η σύνθεση ενός τραγουδιού αναβρυσμένου απ' όλα τανθρώπινα κορμιά που τώρα ζούσανε βαθιά σαν άνθη και σα ζώα. . . Έπαλλαν τα στήθη και τρεμούλιαζαν της σάρκας οι κυρτογραμμές και τα πρόσωπα έβγαζαν ένα φέγγος σαν τανοιχτά παράθυρα το καλοκαίρι όταν απέξω είναι ο χρυσός ο ήλιος και τα φύλλα τα πολλά, κόμες πράσινες ανεμιστές που αναδεύονται απαλά και μυστικά θροῖζουν, κ' οι καρποί που γλυκοφεγγρίζουνε σ' απόσκια γλαυκά και τα μεγάλα άσπρα νέφαλα τα στρογγυλεμένα, σαν από αέρινο μάρμαρο πελεκητό, που ασάλευτα ονειρεύονται πίσω απ' τις πλάτες των βουνών. . . Και καθώς πηγαίνανε σκιρτώντας ρυθμικά

κάτω από μιαν ανίδωτη βέργα, τα μαγεμένα πλάσματα, ανασαίνανε βαθιά κ' η πνοή τους έλεγε: «Είμαστε νέοι, νέοι, νέοι και γεροί! και ωραίοι! και δε μας μέλλει γιατί γυρίζομε και πού πάμε . . και πού πάμε . . και δε μας μέλλει αν πέθαναν εκείνοι που μας γέννησαν και τα μικρά ταδερφάκια μας αν έσβησαν. . . Εμείς πάντα θα γυρνούμε, θα γυρνούμε, γιατί είμαστε όμορφοι και νέοι και δε μας μέλλει! δε μας μέλλει! δε μας μέλλει! που κ' εμείς θε να πεθάνωμε – γιατί δεν το πιστεύομε! . . .»

Κι όχι μόνο των νέων ανθούσε και τραγούδαγε η ψυχή. Αχ, να βλέπατε κάτι γέρους σαράβαλα και κάτι χοντρές πενηντάρες που στο σπίτι τους θα βογκούσαν απ' τη μια καρέκλα στην άλλη – πώς σήκωναν τα πόδια τους αφηλά και πηδούσαν σαν τις κατσικούλες! Μια προπάντων, χοντρή σα δέκα απ' τις εγγόνες της που χορεύανε γύρω της, ήτονε θεός να τηνέ βλέπης: τρανταζόταν ολόσωμη σα βαρέλα ξεχαρβαλωμένη και τα προγούλια της πηγαινόρχουνταν πέρα-δώθε σα λάστιχα, μα το πρόσωπο της, κάτω από τις ζάρες και τις κρεατοελιές, άστραφτε από χαρά και νιάτα – ναι από νιάτα, γιατί εκείνην την ώρα ήτονε δεκαεννιά χρονών: σωστά δεκαεννιά χρονών – ούτε μια μέρα παραπάνω . . . Να κ' ένα κουκλάκι μια σπιθαμή, με κάτι γαμπίτσες ψιλούλες σαν τα καλαμάκια μες τις άσπρες κάλτσες: η κόρη του δασκάλου, τεσσάρων πέντε χρονών, που τη χόρευε ένας αψηλός νέος, πρώτος χορευτής, σκυμμένος ίσαμε κάτω και κρατώντας την απ' τα δυο τα χεράκια, όπως χορεύουν τα κορίτσια τις κούκλες τους μες τις αυλές. Όλους τους χορούς λέει τους ήξερε και δεν άφηνε χορό να μην τονέ χορέψη με τους πιο ωραίους καβαλλιέρους. Ο νέος, γερμένος απάνω στο κουκλάκι, το γλυκοκύτταζε και του χαμογελούσε, σα νάβλεπε μέσα του την όμορφη κοπέλλα που θα γινόταν μια μέρα, κ' η μαϊμουδίτσα σήκωνε απ' το βάθος καταπάνω του τα μάτια της, σα νάτον ο αγαπημένος της – και μόνο τα μπόγια τους που δεν ταιριάζανε. . . Αλήθεια η ψυχή τανθρώπου δεν έχει χρόνια παιδιάτικα, ούτε και γεροντάματα κάτω απ' τα χιόνια των μαλλιών και τις ζάρες που σταφιδιάζουν τις ωραίες ρόγες: ολάνθιστη γεννιέται και νέα πάντα μένει και σβήνει, χωρίς να ξεφυλλίση, μ' όλη της τη λάμψη σαν τη συνονόματη της, τη χρυσοφέρουγη «Ψυχή». . .

Πνίγηκε η Λιόλια απ' τα γέλοια σαν είδε το μικρό να χορεύῃ κοντά της με τόση σοβαρότητα και να κάνη ρεβερέντσα στον

καβαλλιέρο του με τόνα ποδαράκι πίσωθ' ανασηκωτό . . κ' εκεὶ που γέλαγε, τέλειωσ' ο χορός κ' ἤρθε τρέχοντας να την πάρη απ' τα χέρια του Νίκου ο Μίμης . .

— Άσε μας ντε κ' εμάς λιγάκι να μυρίσουμε κορίτσι! — τούπε αυτός με πίκα.

Τον κύτταξε ο Νίκος με κάποιο σοβαρό και σα λιγουλάκι άγρια, μα δεν είπε τίποτα.

— Τι με κυττάς; — ξαναείπε ο Μίμης που έβραζε μέσα του απ' όλο το βράδυ κ' ἤτον κίτρινος σαν το φλουρί — δε σ' αρέσουμε;

— Σα να μη στέκης αυτού καλά μου φαίνεται — είπε ο Νίκος και πήγε με τη Λιόλια στο βάθος της σάλας να την τραπτάρη μια λεμονάδα στον μπουφφέ: ένα τραπέζι μακρύ που τούχανε φορέσει ένα κόκκινο φουστάνι από λαδόπαννο . .

Σε λίγο άρχισαν πάλι τα βιολιά κι ο Μίμης πήρε τη Λιόλια να χορέψουνε . . Δε μίλησε ο Νίκος, μα είδε τη Λιόλια να τον κυττάζη με κάτι μάτια σα να τον αρωτούσανε μ' απορία θλιμμένη: «Γιατί αφήνεις να με πάρη αυτός από κοντά σου!;. .»

Του ἤρθε να κάμη ένα σάλτο να την ξαναρπάξῃ απ' τα χέρια του Μίμη. Μα εκείνη τη στιγμή τον ἐπιασε κάποιος απ' τον αγκώνα: ένας φίλος που τώρα ότι είχ' ἤρθει κ' ἤτον όλο χαρά που τον εύρισκε εδώ — ο Ντίνος — ένα παιδί γλυκό με δυο μάτια σαν ελίτσες που δεν άφηναν καθόλου ασπράδι στις άκρες, ψηλούτσικος, με μια μέση τόση δα, που περπατούσε ίσιος-ίσιος σα λαμπάδα. Τον ἐπιασε που λες στην κουβέντα κ' έτσι ο Νίκος, χωρίς νακούη τι τούλεγε ο Ντίνος, έβλεπε από μακριά τη Λιόλια που τη χόρευε ο Μίμης . . Και σαν επίτηδες ο Μίμης έκανε μικρούς-μικρούς τους γύρους του κι όλο κατά την άλλη μεριά της σάλας, για να μην περνάη κοντά απ' το Νίκο . .

Τώρα που την έβλεπε τη Λιόλια μακριά του, σε χέρια αλλουνού κ' εκείνονε να γέρνη αποπάνω της και να πίνη με τα μάτια του το φως της ομορφιάς της, τώρα του φάνηκε πως για πρώτη φορά την έβλεπε . . Ως τα τώρα είχε μεθύσει με το ζεστό μύρο του κορμιού της σαν από κρασί μοσχάτο (Αχ, όχι! από βαρύ κρασί με ζάχαρη και κανέλλα), είχε γλυκαστή η ψυχή τον με τα ολόδροσά της νιάτα

σαν απ' τον πεπονιού τη δροσερή τη γλύκα, είχανε χάρη τα μάτια του τον ήλιο που ήτον πεσμένος μέσα στα μαλλιά της σα μέσα σ' άγριο μέλι του βουνού, σκοτεινό. . το στόμα της, λιγωμένο ρόδο με βυσσινύ χαμόγελο, λουλούδι της ψυχής που έβγαζε αμίλητο τραγούδι – λαχτάρα κι αγωνία μαζί – όπως όλων των λουλουδιών τα στόμια – : πάντα το αισθανόταν να φυλλοτρέμη μέσα τον, μα τις περισσότερες φορές στα χείλη του απάνω . . και τα μάτια της με τις τζιτζιφένιες χάρες που μοιάζανε νησάκια ηλιοφίλητα σε πέλαγος γαλατένιο την αυγή, απονύχτερα άστρα σε κάποιον ουρανό χλωμό, αυτά τον παίρνανε μαζί τους κάθε φορά που ήθελε ταντικρύσει, όπως παίρνει ο ουρανός το σύννεφο κ' η θάλασσα το καράβι – στην αγκαλιά τους. . . Όλ' αυτά τα αισθανόταν ο Νίκος ως τα τώρα, μα τώρα μόνο κατάλαβε, ότι τα αισθανόταν – μα και πάλι τα αισθανόταν όλα μαζί, θαμπά και μπερδεμένα . . . Έβλεπε όμως τώρα αληθινά, ένα-ένα, αυτά τα χαρακτηριστικά που ήτανε γι' αυτόν άλλες τόσες κρήνες ηδονής αλάλητης. Και συνάμα κατάλαβε βαθιά μες την ψυχή του πως ήτανε δικά του, ολόδικά του, κατάβαθμα δικά του, περισσότερο από κάθε άλλο πράμα πούχε δικό του στον κόσμο, περισσότερο δικό του κι απ' τον ίδιο τον εαυτό του. . .

Κάτι θολοπόρφυρο νεφέλωσε στα μάτια του μπροστά, σα λιβάνι πυρωμένο που τον τύφλωνε, τονέ ζάλιζε, τούρριχνε μια φλόγα σκοταδερή μέσα στο μυαλό του – –

Η Λιόλια πέρα στην άλλη άκρη της σάλας χόρευε με την καρδιά της . . .

Περνούσαν άλλα ζευγάρια μπροστά απ' το Νίκο: ένας κοκκινοπρόσωπος μ' ολοστρόγγυλο σαγόνι και μακρυά μουστάκια κρεμαστά, το στόμα ανοιχτό να παίρνη αέρα (ίδιος κι απαράλλαχτος μπαρμπούνι), κρατώντας στην αγκαλιά του μια γεροντοκόρη στεγνή και σουβλερή, με το πηγούνι και τη μύτη σαν τρυπάνια, που κύτταζε το μπαρμπούνι της σαν μπεκάτσα ερωτοχτυπημένη και ξεροτηγανισμένη . . . Παραπίσω ένας αψηλός νέος ξεσταχιασμένος, σα φραντζόλα μακρουλή της μπίρας, με μια μικρή κοντοστούπα που έμοιαζε μποτίλλια: απάνω στενή μ' ένα κεφαλάκι σαν καρφίτσα και κάτω φούσκα απ' τα κολλαριστά σαγκουλιά του φουστανιού της· και σήκωνε τα δυο της χέρια η μποτίλλια, σαν ταχυρένιο σκοινάκι της μποτίλλιας του «Κιάντι»,

για να πιαστή απ' το λαιμό της φραντζόλας που χοροπηδούσε καμαρωτή, αλύγιστη κι άψητη. . . Ένας μασκαρεμένος Βεδουΐνος μαυρογενάτος, με τριχιές ολόγυρα στο κεφάλι, είχε τυλιγμένη μέσα στα μπουρνούζιά του μια σα δασκάλα και σα σκουπόξυλο και με τα μαλλιά σα σκούπα — και φανταζόταν ίσως τώρα αυτή πως πετούσε απάνω σ' ένα αραβικό άλογο, κλεμμένη από 'να «Βασιλέα της ερήμου» . . .

Τι γελοίοι που ήταν όλοι τους με την ευτυχία τους σα σορόπι πασσαλειψμένη στα μούτρα τους που αποθέωνε ακόμα και την ανοστιά τους! — Τουρχόταν του Νίκου να τους δείρη απ' το θυμό του — —

Πέρασ' έν' άλλο ζευγάρι: ένας σγουρομάλλης νέος, καλοκαμωμένος με τα πόδια κολώνες και τους ώμους χυτούς, ίδιος έφηβος αρχαίος. . και ταχείλι του έσταζε φως ολόγλυκο (όπως όταν σιγοπέφτη το μέλι απ' το κουτάλι) απάνω στανθισμένο κεφάλι της ντάμας του που ήτον ξανθιά σα στάχυ ωριμο και με μάτια σκούρα μπλου σαν κύανοι. . . Κύτταξε ο Νίκος να δη τη Λιόλια: . . χόρευε πάντα στην πέρα άκρη με το Μίμη. . . Κάτι της έλεγε ο Μίμης κι αυτή γελούσε, γέρνοντας το κεφάλι στο πλάι για να μην αποδειχτή πως γέλαγε, μα ο Μίμης έσκυβε και αυτός απ' το ίδιο μέρος και πιο χαμηλά για ναδράξῃ το γέλοιο της. . .

Η καρδιά του Νίκου μονομιάς έσφιξε σα χουφτιασμένη στα νύχια ενός όρνιου! . . κ' οι μεγάλες του μαβιές φτερούγες τούπαιρναν την αναπνοή! — — Η Λιόλια τώρα ξέσπασε στα γέλοια: ίσως για κάτι μασκαράδες που χόρευαν κοντά τους — κ' ήτον κι ο Περικλής ο χοντρέλης μαζί — ή επειδή είχαν κουτουλήσει ράχη με ράχη με μια παχειά, τετράπαχη, που την έσερνε ένα αδύνατο παιδί λαχανιαστό σαν το σκυλλί που γυρίζει απ' το κυνήγι. Δες πώς γλάρωναν τα μάτια της απ' την ευχαρίστηση. Μα και το παιδί δεν απόδειχνε καμμιά δυσαρέσκεια, μόνο που ήτον ιδρωμένο και ξεψυσούσε, γιατ' ήτον ο χορός, ο μάγος ο χορός που ξετύλιζε τη χοντρή ψυχούλα απ' τα πάχητα και την έκανε συλφίδα. . . Αχ, τι χαρά που χει η ζωή! . , μα τι λίγο που βαστάει! — γιατ' είναι μοναχά ο άμμος πάνω απ' την πέτρα που τονέ σκορπάει ο αγέρας.

. .

— Τι έπαθες καλέ, φώναξε ο Ντίνος, βλέποντας το Νίκο έξαφνα να χάνεται —

Εκείνην τη στιγμή χύθηκε μες τη σάλα μια παρέα μασκαράδες με φωνές, με χοροπηδήματα, με σκουντιές, με χαλασμό κόσμου: του Κουτρούλη το πανηγύρι έγινε εκεί μέσα. Τα βιολιά που τσιρίζανε λούφαξαν. Ο χορός σταμάτησε —

Ο Νίκος τινάχτηκε απάνω κι ώρμησε μέσα στο σωρό να βρη τη Λιόλια. Ήταν χωμένη μέσα σ' ένα μπουλούκι μαζί με το Μίμη, που τη βαστούσε ακόμα μες την αγκαλιά του κ' έδιωχνε τους μασκαράδες που κάνανε σαν το μελίσσι γύρω της . . .

'Όταν αντίκρυσε η Λιόλια το Νίκο, έβγαλε μια φωνίτσα σαν ένα μικρό λυγμό — που δεν έδειχνε χαρά ήτον ή κλάμα; Ο Νίκος την έπιασ' απ' το μπράτσο και την τράβηξε καταπάνω του · έπειτα γύρισε απότομα και κρατώντας το χέρι του προφυλαχτικά πίσω απ' την πλάτη της, άνοιγε δρόμο μεσ' απ' τον κόσμο με τα γόνατα και τους αγκωνές, με σκουντιές και σπρωχίδι, με τα «μπαρντόν» και «συγνώμη» και «λίγο τόπο περικαλούμε», κατά την πόρτα. . .

Ο Μίμης έμεινε κόκκαλο — — Έπειτα έκανε να τρέξη το κατόπι, μα έλα που τα είχαν ιδεαστή όλα τα τρεχούμενα οι μασκαράδες και τονέ ζώσανε στη μέση, σάμπως να θέλανε να βγάλουν απάνω του το άχτι τους για την κερήθρα πούχανε χάσει. . .

Εκεί που έβαζε ο Νίκος το παλτό του, με το Δάσκαλο κοντά που βγήκε να βοηθήσῃ της Λιόλιας και να τους χαιρετήσῃ, νά σου κι ο Μίμης, κίτρινος σαν το θειάφι, πούρθε να ζητήσῃ το λόγο — :

— Βρε συ! — του λέει του Νίκου με χολόγνιχτη φωνή — πώς τραβάς το κορίτσι μέσ' απ' τα χέρια μου πριν να τελείωση ο χορός;
—

— Άιντε από 'δω χαζέ! δε Θα σου δώσω λόγο! — του αποκρίθηκε ο Νίκος, που κι αυτός τάραζε σύσωμος από θυμό, σαν το καπάκι του τέντζερη που αφρίζει στη φωτιά.

Πετάχτηκε στη μέση ο Δάσκαλος, γιατί μυρίστηκε την τσίκνα:

-
- Δεν είχε πια χορό· εγώ τον έπαψα το χορό, καθώς είδα που μπήκαν οι μασκαράδες.
  - Ποιανού δε θα δώσης λόγο ρε! — φώναξε ο Μίμης αγριεμένος.

Έπιασε ο Δάσκαλος και μερικοί άλλοι εκεί δα, πούχαν ακούσει ναλογοφέρνουν, το Μίμη, γιατ' ήτον έτοιμος να χυμήξῃ απάνω στο Νίκο, θεριό μονάχο, καθώς έβλεπε κιόλας πως έκανε να φύγη ο Νίκος απ' το χορό με τη Λιόλια, να πάη έξω στα σκοτάδια με τη Λιόλια, που στεκόταν ασάλευτη, κατάχλωμη κάτω απ' το σαλάκι της το ροζ, σαν Παναγίτσα, μέσα στη γωνιά της πόρτας —

- Τα βρίσκουμ' άλλη ώρα! — του φώναξε το Μίμη ο Νίκος, πάνω απ' τα κεφάλια των αντρών που τους χώριζαν, κ' έσυρε τη Λιόλια απ' το χέρι τις ασκάλες κάτω. . . . .

Περπατούσανε γλήγορα, ο ένας κοντά στον άλλον, απ' τα σοκάκια της Γλάκας τα έρημα. . . Κάτι μασκαράδες ερχόντουσαν τον κατήφορο, ο ένας πίσω απ' τον άλλονα στο στενό το πεζοδρόμιο ταντικρινό: ένας παλιάτσος άσπρος και δυο ντόμινα.

- Μωρέ Βλάμη! πού την πας την Κλάρα! — τους φώναξε το ένα ντόμινο καθώς προσπερνούσαν. . .
- Μ'λάρι! πού την πας την π'λάρα! — το χόντρυνε, σε λιγάκι, ο σαχλός ο παλιάτσος, με πιο μεγάλη φωνή, μόλις πήγανε πιο κάτω.
- Έλα κοντά να σε κάνω τρακόσιες οκάδες! — γύρισ' ο Νίκος και του φώναξε με μιαν αγριοφωνάρα που τους πήγε ριπιτίδι των μασκαράδων και χάθηκαν πίσω από μιαν αγκωνή. . .

Παρά 'κει ξεπρόβαλαν τραγουδώντας μέσ' από 'να στενό, που ήτονε μια ταβέρνα, ένα μπουλούκι μεθυσμένοι. Ένας τους στάθηκε στη μέση του δρόμου και κατάβρεξε τη σκόνη —

Η Λιόλια στριμωγνόταν κοντά στο Νίκο — είχε βαρειά καρδιά. . . Όταν βγήκαν στον Μακρυγιάννη, τους έζωσε το πηχτό σκοτάδι κ' η ερημιά — — — — Κρύωνε η Λιόλια, έτρεμε η ψυχή της. . πήγαιν' ένα βήμα πιο πίσω απ' το Νίκο τώρα. . . Δε μιλούσαν ολότελα: ό,τι είχανε να πουν, τόπανε στο χορό με τα μάτια τους. .

κι αυτά πούχαν ειπωμένα, τώρα τους έκλειναν το στόμα — όσο κοντεύανε σπίτι, ανάσαιναν πιο βαθιά κ' οι δυο τους, σα λαχανιασμένοι — ίσως νάτον απ' τον ανήφορο και το πολύ τρεχιό!

Λίγο πριν να φθάσουνε στην πόρτα τους, καθώς ήτανε βουτηγμένοι στο σκοτάδι και στη βουνίσια μοναξιά, ο Νίκος έξαφνα, γύρισε, έπιασε τη Λιόλια απ' το κεφάλι και τη φίλησε —

— —

.. Στην κάμαρη το καντήλι ήρεμο έφεγγε κ' έρριχνε μια γλυκειά θλίψη απάνω στο γαλάζιο ατλάζένιο πάπλωμα... .

Της Βεργινίας το πρόσωπο ήτονε γυρισμένο απ' την άλλη μεριά. Το κορμί της μόλις ξεχώριζε, πλάκα κάτω απ' το πάπλωμα — ακίνητο — — Κοψόταν — — —

Η Λιόλια — η φιλημένη Λιόλια — ξεγλύστρησε σα σκιά πίσω απ' το κρεββάτι .. τράβηξε αποκάτω απ' τον κρεββατιού το γύρο που τάχε μπόγο απ' την ημέρα τα ρούχα του ύπνου κ' έστρωσε το σελτέ της. . . και, κουβαριασμένη αυτού χάμω, γλήγορα-γλήγορα γδύθηκε από μέσ' απ' το πάπλωμα. . και πια δε φάνηκε — —

Ο Νίκος τραβήχτηκε στην άλλη άκρη, για να μην ξυπνήσῃ τη Βεργινία. . . Εκεί που έκανε να πέσῃ στο στρώμα ανασηκώνοντας προσεχτικά το πάπλωμα, γύρισ' έξαφνα η Βεργινία το κεφάλι της: κ' είδε τότες ο Νίκος να λαμποκοπούνε στο φως του καντηλιού τα ματόκλαδα της από στάλες διαμαντένιες σαν κ' εκείνες που βλέπεις ύστερ' από βροχή, κάποιο ξαστερωμένο σουρούπωμα, στακρόφυλλα των δένδρων, στης ακακίας και της «Κλαίουσας» τα φύλλα που είναι βαρειές απ' το πολύ το φέγγος κι ολόφεγγες απ' το θλιψμένο βάρος. . μα οι στάλες δε θέλουνε να πέσουν —

Τα προσκέφαλα ήτανε μούσκεμα πέρα ως πέρα από τα δάκρυα.

Εξαγριώθηκε μονομιάς ο Νίκος. Ο πόθος του νέου κοριτσιού, πούχε φουντώσει μέσα του, αρνιόταν της Βεργινίας την ύπαρξη — κι αυτή βρισκόταν εδώ μπροστά του, ολοένα μπροστά του, ζωντανή και ξύπνια ολοένα, ολοένα μ' άγρυπνη την πίκρα της που της είχ' έρθει απ' αυτόν! . . κ' η πίκρα της αυτή περίχυνε με

χολή το λαχταραστό λουλούδι της ψυχής του και το φαρμάκι στάλαζε απ' τις ρίζες, μολύβι στην καρδιά του, θειάφι αναμμένο στα σωθικά του, που τον έπιανε λύσσα να σπαράξῃ τον εαυτό του – αφού απ' αυτόν ερχόταν το κακό που υπόφερνε · μα κ' εδώ πάλι αιτία ήτον αυτή, πούτον ολοένα ξύπνια και ζωντανή μπροστά του, που του σπάραζε το στήθος με την άγρυπνη της πίκρα τη σταλμένη απ' αυτόν τον ίδιο –

— Δεν κοιμάσαι! — της κάνει με θυμό. Τι κλαις μωρή; γρουνσούζα! Σκοτωμένο μ' έφεραν και κάνεις έτσι δα; Δεν υποφέρνεσαι, το ξέρεις για όχι; Ζωή είν' αυτή! Να μην το κουνήση πια κανείς από 'δω μέσα! — σωστό νοσοκομείο το κάμαμε! — — Μηδά τόθελα εγώ που άργησα; Νά, μ' έμπλεξαν κάτι φίλοι, δε μ' αφήσανε να φύγω: με κοροϊδεύανε για την παντρειά μου — και με το δίκιο τους — που τα μπλάστρωσα και γίνηκα νταντός και νοσοκόμος! . . .

Μόλις άκουσε τη μιλιά του η Βεργινία, στέγνωσαν τα δάκρυα της και με μια φωνή σαν πνοή που προσπαθούσε να βάλη και λίγο γέλοιο μέσα στο παράπονό της, του είπε:

— Φοβήθηκα μήπως δεν ξανάρθης! — και πάλι τα μάτια της αρχίσανε να τρέχουν. . .

Μα ο Νίκος δεν άκουσε και δεν είδε τίποτα, μόνο έλεγε παρακάτω:

— Έπειτα ήξερα που είχες την Ευρυδίκη κοντά σου: μούπε πως θα κάτση να σου κάνη συντροφιά ίσαμε που να γυρίσουμε. . Ως που να το καταλάβωμε, πέρασε η ώρα. — Το περισσότερα έμεινα για χάρη τον κοριτσιό, που τόχομε τώρα ένα μήνα μανταλωμένο εδώ μέσα και δεν είδε μέρα Θεού: ήθελε νάκανε ένα γύρο το κορίτσι και το λυπήθηκα. — Θέλεις να σου δώσω τίποτα να πιής; — την αρώτησε βλέποντας την που ξεροκατάπινε.

Και σηκώθηκε. Δρασκέλισε το λοφάκι πούκανε το κορμάκι της Λιόλιας κάτω απ' το πάπλωμα. . και της έδωσε να πιή λίγο γάλα.

— Θα σου φέρω αύριο πάλι το γιατρό να δούμε τι θα κάνουμε! — της είπε τελευταίο. —

Έπειτα ξανάπεσε κι αποκοιμήθηκε στο λεφτό. Η αναπνοή του σερνόταν βαρειά και βαθειά, ροχάλιζε σχεδόν — που δεν τόκανε ποτέ του. . .

Κάτω απ' τα πάπλωμα της Λιόλιας κάτι τάραζε. . . τρεμοσάλευε: η Λιόλια έκλαιγε μ' αναφυλλητά. . Έκλαιγε για τη δυστυχισμένη τη Βεργινία, για το φιλί του Νίκου που της έκαιγε ακόμα στα χείλια κι ως μέσα στην ψυχή της, έκλαιγε για τα χορό που τέλειωσε και για τα βιολιά που έπαιζαν πιο δυνατά και πιο γλυκά μόλις πήγαινε κοντά τους και τώρα σβήσανε για πάντα — γιατί άμα σβήση κάτι και πεθάνη, για πάντα πεθαίνει! — — Μέσ' απ' ταναφυλλητά της άκουγε:

Να η Μικρούλα!
Να η Μικρούλα! να!
Αυτή που έρχεται,
Η παχουλή — η! —

κι ανάμεσα μπερδεμένον έναν άλλο σκοπό του Λανσιέ που της φαινόταν πως έλεγε:

Έλα Λιόλια! έλα Λιόλια!
Έλα πάμε στο βουνό —
Μωρ' έλα Λιόλια! Λιόλια — Λιόλια!
Έλα πάμε στο βουνό! —

Και σα — α — á δε θες, μην é — ε — έρχεσαι!
Και — αι σά — α — á δε θες, μην é — ε — έρχεσαι
Πάω μονάχος, πάω μονάχος.
Πάω μ' άλλη στο βουνό. . .

Αχ πόσο πολύ το ήθελε! — — Και πάλι, έναν τόνο πιο ψηλά:

Έλα Λιόλια! έλα Λιόλια!
Έλα πάμε στο βουνό —
Μωρ' έλα Λιόλια! Λιόλια — Λιόλια!
Έλα πάμε στο βουνό! —

Και σά — α — áν το θες, μη ντρέ — ε — έπεσαι! —
Και — αι σάν — α — áν το θες, μην ντρέ — ε — έπεσαι! —

Λιόλια – Λιόλια! Λιόλια – Λιόλια!
Πάμε, πάμε στο βουνό . . .

Έτοι της έλεγε ο σκοπός του Λανσιέ, μα το ίδιο της έλεγαν και του Νίκου τα μάτια, καθώς χόρευε στην αγκαλιά του, πούταν καρφωμένα απάνω της και τα αισθανότανε να λάμπουνε σαν άστρα απάνω στα μαλλιά της και μέσα της να καίη η αντιφεγγιά τους. . . Το στόμα του ήτονε μισάνοιχτο κ' έφεγγαν τα δόντια του και στο πρόσωπό της φυσούσε η ζεστή πνοή του! Πώς την έσφιγγαν τα δάχτυλα του γλυκά κάτω απ' τις αμασχάλες! . . .

Λιόλια – Λιόλια! Λιόλια – Λιόλια!
Πάμε, πάμε στο βουνό i . . .

Και πήγανε στο βουνό. . . κ' εκεί την ξαναφίλησε ο Νίκος πολλές φορές στο στόμα κι αυτή τονέ φίλησε στα πράσινα του μάτια — — — — — Αποκοιμήθηκε — — — — — — — — — —

Στον ύπνο του ο Νίκος παραμιλούσε: δυο-τρεις φορές φώναξε την Λιόλια . . .

Το καντήλι κουράστηκε πια να φέγγη και να θλίβεται. . . άρχισε να πετάη σπίθες με κρότο, να ρίχνη τη φλόγα του με το μελανό το μάτι αψηλά και να την τραβάη πίσω: ίδιο στήθος σε θανάσιμη αγωνία που του στερεύει η ανάσα — και μ' ένα τσιριχτό ανάλαφρο, έσβησε — — —

Πώς δεν πέθανε αυτήν τη νύχτα η Βεργινία! — — —

— —

Ο κάμπος με τα λούλουδα

Ναι δεν πέθανε — μα εκείνην τη νύχτα κατάλαβε πως για την εντυχία του Νίκου της έπρεπε να πεθάνη. Και τότε η ψυχή της η αδικημένη, πόθησε να πετάξη! . . . Μα δεν ξεψυχούσε —

Αισθανόταν πάντα την ίδια τρομερή αδυναμία σα να της είχανε ρουφήξει όλο το αίμα, σα νάχε σπάσει μέσα της η μηχανή της ζωής. Ταυτιά της βούιζαν ολοένα σα μια θάλασσα μακρινή, σα λεύκες που αναδεύει ο αγέρας όλα τους τασημένια φύλλα (: Αχ, νόμιζε πως βρίσκεται πάντα στις Παράγκες, στα μισά του δρόμου που πάει στον Περαία, που βγήκανε μια Κυριακή μεσημέρι με το Νίκο απ' ταμπέλια του Μοσχάτου, κ' έκλεινε ίσα-ίσα μήνας πούχανε στεφανωθή, και κάθησαν κ' έφαγαν οι δυο τους στο δροσό!). . . Κ' έξαφνα άκουγε — αισθανόταν, παρά που άκουγε — κάτι κλαγγίσματα σαν από χορδές που σαττεύαν και σαν άρπες μέσα στο μυαλό της, τόσο δυνατά που θάρρευε πως θα την ξεσήκωναν ολάκερη να την πάρουνε να φύγουν. . . και πάλι σαν κουδουνάκια: ντίγκι — ντίγκι — ντίγκι — ντίγκ! — που κόβανε μονομιάς — . . . και καμπάνες βαρούσανε σιγά και βαριά σαν επιτάφιος κι όλο της λαλούσανε: — «Βεργινία! . . . τι τυραννία! — Βεργινία! . . . τι τυραννία! — Βεργινία! Βεργινία! Βεργινία!» . . . (Δικός της ήτον αυτός ο επιτάφιος;) Πολλές φορές έπεφτ' ένα βάρος στο στήθος της που νόμιζε πως της έρριχναν ένα βουνό χώμα απάνω της (οι νεκροθάφτες!) κ' η καρδιά της φτεροκοπούσε τότε σαν τρομαγμένο πουλί μέσα στο κλουβί. . . Μα μόλις πούκανε να νασηκώσῃ λιγάκι το κεφάλι, χτυπούσαν τα μηλίγγια της σα νάταν αποκάτω σφυριά που κάρφωναν το κιβούρι της . . .

Κι όμως μ' όλα αυτά δεν πέθαινε —

Έκλεινε μονάχα τώρα σχεδόν ολημέρα τα μάτια της και δεν τάνοιγε παρά μόνο τη στιγμή που έμπαινε ο Νίκος στο σπίτι σα να μάζευε όλη τη δύναμη της ζωής, που της απόμεινε, στα μάτια της για' κείνην τη μια στιγμή, για να μπορέσῃ να τον αγκαλιάσῃ όλονε με τα μάτια της που σε λίγο πια δε Θα τονέ βλέπανε, να τονέ φιλήσῃ με τα μάτια της, αφού δεν τονέ φίλούσε πια στα χείλη — — — κι ούτε θα τονέ φιλούσε πια ποτές παρά μόνο νεκρή! — για κείνην τη μια στιγμή μονάχα όταν έμπαινε στο σπίτι. . . Έπειτα τα ξανάκλεινε πάλι — γιατί άλλο δεν ήθελε να ιδή — — —

Ο Νίκος ύστερ' απ' εκείνην τη νύχτα της απόκριας έδειχνε αλλοιώτικος, ήτον ανόρεχτος, χολιασμένος, νευριασμένος: δε μίλαγε σχεδόν ολότελα κι όταν έλεγε τίποτα φώναζε κι απόπαιρνε και τη Λιόλια ακόμα. Έπινε περισσότερο τώρα στο φαΐ κι όξω απ' το σπίτι. . . Όταν ήτονε σπίτι, — έπεφτε σαν κουρασμένος και

σκοτισμένος στην καρέκλα κοντά στο κρεββάτι της Βεργινίας, με το πρόσωπο μες τόνα χέρι, ώρες ολόκληρες — λες και περίμενε κάτι που αργούσε νάρθη — — Μα μέσ' απ' τα δάχτυλά του κύτταζε τη Λιόλια που καθότανε σε μιαν άκρη κι όλο κάτι έρραβε, σκυφτή κι αμίλητη, με βαρειά καρδιά: την κύτταζε αλλοιώτικα τώρα ο Νίκος, επίμονα, καντερά τόσο που του στέγνωναν τα μάτια, σα ναντλούσε απ' τα βάθη του κορμιού του όλη τη λαύρα της νεότητός του και να της την έχυνε με τις ματιές του απάνω της να την κάψη . . δεν κύτταζαν πια τα νιάτα του την ομορφιά της, όπως πρώτα, παρά η σάρκα του η μαυρειδερή τη ροδινή της σάρκα . . και μόλις πούθελε κουνηθή λιγάκι η Λιόλια μες την κάμαρη, την κρυφαγκάλιαζαν κάτι γλήγορες ματιές που ξάστραφταν κ' έσβηναν σαν τις αχτίδες του ήλιου στον καθρέφτη που πιάνει τα πουλιά . . και κιτρίνιζε ο Νίκος και τα ρουθούνια τον φτεροκοπούσαν. . . Κ' η Λιόλια. χωρίς να βλέπῃ τις ματιές του, τις αισθανόταν απάνω της, σ' όλο το κορμί της: εκεί που στεκόταν, ενόσω περπατούσε, κοκκίνιζε ως τις ρίζες των μαλλιών της, ίδρωνε, της βάραιναν τα βήματά της, η βελόνα της έτρεμε στο χέρι. . .

Ένας αέρας της ψυχής βαρύς και πνιγερός, γεμάτος βαστηγμένον πόνο και πόθο και κρυφή φλόγα, περίζωνε αυτούς τους τρεις ανθρώπους που ζούσαν δεμένοι στης Μοίρας τους τις αλυσσοίδες. .

Ο γιατρός, πούρθε πάλι μιαν απ' αυτές τις μέρες, βρήκε τη Βεργινία πολύ χειρότερα: διάταξε να της δίνουν κάθε τόσο ζουμί από κρέας κοπανιστό βρασμένο στην μποτίλλια, να της βάζουνε ζεστές μποτίλλιες στα πόδια, έγραψε κάτι άσπρα χάπια μικρούτσικα για την καρδιά, να παίρνη τρία την ημέρα, είπε να πάρουν αιθέρα νάχουνε στο σπίτι, αν τύχη και πάθη καμμιά λιγοθυμιά. . να τη σκεπάζουν καλά και ναφήνουν το παράθυρο ανοιχτό ίσαμ' που να πέση ο ήλιος . . να της βράσουν Κίνα με Βαλεριάνα να πίνη ταχτικά δυο φορές την ημέρα . . . Τι να της δώσῃ — δεν είχε άλλο πια! — Α, και για τη νύχτα, σαν του είπε ο Νίκος πως δεν την πιάνει ύπνος, γιατί ότι ώρα και αν ξυπνούσε αυτός την εύρισκε με τα μάτια της γαρίδα, έγραψε κάτι σκονάκια υπνωτικά «Σουλφονάλ», να παίρνη από ένα στις οχτώ η ώρα και τότε θα την παίρνη ο ύπνος κατά τις ένδεκα και θα κοιμάται ίσαμε το πρωί. . . «Ωλλ ράιτ! Καλή όρεξη! — αντιχαίρετε!»

Έκανε τώρα κάτι μέρες χαρά Θεού! Ο κουτσο-Φλέβαρος στην Αθήνα, όταν θέλη, ξέρει και γίνεται απ' όλους τους μήνες ο πιο όμορφος – μάλιστα τις τελευταίες του μέρες: λες και το κάνει επί τούτο για να δειξη πως αν δεν τούλειπε λιγάκι μπόι, θάτον ο Μάιος των Μαΐων! . . . Τι γλύκα ήτον εκείνη στον αέρα! Τι χρυσάφι απαλό χυμένο σ' όλες τις μάντρες, στους βράχους του Φιλοπάππου και των λατομείων παρακάτω, με τις επιγραφές από ασβέστη, στα ορθά ξεροκότσανα των γαϊδουράγκαθων που μπουμπούκιαζαν! Πώς μύριζαν οι πέτρες και το χώμα χαρούμενο στον ήλιο! με μια μυρουδιά δυνατή, βαθειά, μυστηριώδικη που αναδεύει ταθρώπινο κορμί απ' τα σπλάχνα του και το σηκώνει ηδονικά έξω απ' τον εαυτό του, το κάνει χώμα και πέτρα και χόρτο και το μεθάει με τη χαρά του Χάρου . . . Έτσι όλο το βουνό ανάσαινε ως μέσα στης άρρωστης της Βεργίνιας την κάμαρη . . . Το μισοφέγγαρο, σαν ασημένια φέτα από πεπόνι, στον ουρανό περπάταγε,. και κάθε τόσο έβγαιναν ολόγυρα κάτι αχνά συννεφάκια σαν προβατάκια στο βοσκό κοντά . . και πάλι, παιχνιδιάρικα, σκόρπιζαν . . .

Κ' η θάλασσα απ' αλάργα σαν όνειρο γλαυκό μέσα σε ρόδινον αχνό λαχτάρας, έστελνε την άγια της πνοή στη παλιά της φιλενάδα την Αθήνα – όπως εδώ και τόσες χιλιάδες χρόνια που από μακριά κυττάζονται με πόθο. . . Οι λόφοι κ' οι κάμποι – σα χυμένοι ολόγυρα και σα να βόσκουν ασάλευτοι στα πόδια του Παρθενώνος (πουν' το ηλιόκαλο παιδί, καθισμένο σ' ένα βράχο, του γέρω-τσοπάνη του «Τρελλού» του υπναρά με τις πλάτες ολοένα γυρισμένες) – είναι τόσο απέραντα πράσινοι, τόσο δροσερά χλοϊσμένοι που γλυκαίνονται τα μάπα να τους βλέπουν και φουσκώνουν τα στήθη απ' τον πόθο της ζωής του κοπαδιού και της χορταριάς, που έχει απομείνει ακόμα μέσα μας, βαθιά, απ' τα παραμυθένια χρόνια. . .

Σα γάλα έμπαινε η γαλανή ανάσα τουρανού μέσα στη κάμαρη της άρρωστης και της χάδευε τάσπρο πρόσωπό της ταχάδευτο και της φιλούσε τα κόκκινά της τα μαλλιά που άλλος κανένας δεν τα φιλούσε. . . Σπίνοι και καρδερίνες κελαϊδούσανε στο βουνό. . .

Μια ησυχία κι ακινησία και διαφάνεια κρέμονταν έξω στον αέρα, σα να βαστούσαν την αναπνοή τους, που κάθε κρότος ακουνγότανε δυνατά και με απήχηση: κάτι σιδερικά κλάγγιζαν κάπου μακριά σ'

ένα γιαπί: νταγκ – καντ! νταγκ – καντ – – ξαναρχόταν πίσω ο ήχος. . . Χαλιά τινάζανε σε κάποια μάντρα: ταπ – πατ! ταπ – πατ! τωπ – πωτ! . . . Σκυλλιά γαύγιζαν. . . Κόττες κακκαρίζανε μέσ' απ' τις αυλές – τόσο κοντά που θάρρενε κανείς πως ήτανε μέσα στην κάμαρη, κάτω απ' το κρεββάτι. . . Καμμιά φορά έφθανε κ' η φωνή κανενός γαϊδάρου καθώς περνούσε πέρα κατά τον Μακρυγιάννη, με το μανάβη αποπίσω τον τραγουδιστή, και συναπαντιότανε με κάποιο συνάδερφο φορτωμένον κι αυτόνα με τα κοφίνια τριζούμενα ρυθμικά και ντραντανιστά μαζί με την μπαλλάτζα στο δρόμο πούπαιρναν απ' τις ξυλειές. . . Και κάθε τόσο το κλασικό για την Αθήνα αγκομαχητό του Κωλόσούρη, του Βρακάκη του Μίχα της Γαργαρέτας (,: όπως θέλετε πέστε τόνα, γιατί τόσα ονόματα έχει όσ' άχτια τούχει ο κόσμος κι όλα ταξίζει, αφού τάβγαλε με τον ίδρωτά του), που θυμίζει τα λαϊκά με τον κοσμάκη κρεμασμένο σα σταφύλια, τα μπάνια στις Τζιτζιφιές και παραπέρα στην αμμουδιά τα κάρρα στην αράδα και τα τσιριχτά των γυναικώνε με τις άσπρες ποκαμίσες τις ανεμιστές και με τα κόκκινα σαλάκια και τους ωραίους γυμνούς άντρες καβάλλα σταλόγατά τους, σαν κένταυροι, μέσα στα μακρόσυρτα κύματα που αφρίζουνε σ' άσπρα γαϊτάνια . . .

Μα όλη αυτή της ζωής η χαρά και του ήλιου το χάδι κ' η γλύκα τουρανού δεν το δύνονταν, Αχ!, για να σκορπίσουν τη σκοτεινή λαχτάρα που έκανε τις ψυχές εκείνων των τριών αμίλητες να σπαράζουν – –

Ένα μεσημέρι χρυσό και γαλάζιο, που ο ήλιος είχε μπη όλος, μεθυσμένος, μέσα στην κάμαρη και κυλιότανε στα σανίδια του πατώματος κ' έπαιζε με τις αράχνες στις γωνιές του ταβανιού κι ακόμα και με τη χλωμάδα της Βεργινίας, που κιτρίνιζε σα φλουρί παλιό σβησμένο, κ' έπαιζε και μέσα στα μαλλιά της Λιόλιας, που ζεστοφέγγανε σαν το πυρρόχρυσο μέλι μέσα στο κουτάλι, και στου Νίκου το λαιμό, που έδειχνε αχνός και μουντός σαν αραποσίτι ώριμο γαλατερό – μόλις αποφάγανε – , νά σου κι ανοίγει η πόρτα και μπαίνει μέσα η θεια Ελέγκω, βαλαντωμένη απ' το δρόμο, ξαναμμένη, με την μπελερίνα ξεκούμπωτη. . .

– Καλημερούδια σας και με τις υγείες σας! Μωρέ καλοκαΐριασε, παιδιά μου, με τα σωστά του! Χαρά Θεού είν' εδώ όξω! Να μην ήμαστε τόσο μακριά, θα μ' είχατε καθεμέρα εδωνά που θα με

βαριούσαστε να με βλέπετε. — Ωχ, Χριστούλη μου! ταξίδι ολάκερο απ' τη Βάθεια ίσαμ' εδώ πάνω . . ξέρω κι εγώ, τη συνείθισα εκείνη τη γειτονιά και δεν μπορώ να πιάσω σπίτι αλλού. — Πώς είσαι, Βεργινίτσα μου; Τώρα να δης, πώς θα πάρης απάνω σου: σε μιαδυο μέρες θάσαι περδικούλα! — Ε! πώς τα πάτενε με τη Λιόλια; πάντα καλά, έ; σας ευχαριστάει; βγαίνει δουλειά απ' τα χέρια της; . . Αμ' κ' έτσι πρέπει! — η καλή νοικοκυρά από κορίτσι φαίνεται —

Ο Νίκος δε μίλησε ολότελα — —

Μα η Βεργινία, κυττάζοντας το Νίκο, έβαλε τα δυνατά της για να μιλήσῃ σαν από μέρους του: άνοιξε τα χείλια της σ' ένα ξέθωρο χαμόγελο μέσ' από τάσπρα της τα γούλια, που της σούρωσε όλο της το πρόσωπο κ' έδειξε σα μορφασμός, κ' είπε:

— — Ωραία! ωραία!

Γύρισ' η θεια Ελέγκω να δη τη Λιόλια που στεκόταν ορθή, χαμοβλεπούσα, κ' έκανε να κόψη με το δάχτυλο μια κλωστή που ύχε ξεφτίσει απ' το γαζί της ποδιάς της. . . Δεν τάξερε η Κερά Ελέγκω, για το χορό, γιατί απ' την Κυριακή της Τυρηνής δεν ήτον ξαναφερμένη.

— Τ' έχεις Λιόλια; σα βαρετή μου φαίνεσαι! . . κι ο Κυρ Νίκος δεν έχει όρεξη σήμερα. . . Δε βγαίνεις λιγάκι όξω Κυρ Νίκο μου να κάνης καμια βόλτα, μόνο όλο μέσα — όλο μέσα και στη δουλειά! Τώρα πούμ' εδώ, κάθουμ' εγώ και κάνω της Βεργινίας συντροφιά. Αμ τούτο πια είνε μαράζωμα, καθώς κάνεις! Άκου μ' εμένα που σου λέω! Αλήθεια, να δης, Βεργινία μου, πούθελε σήμερις ναρθή μαζή μου κ' η Κυρία Ουρανία, η κόρη δα της σπιτονοικοκυράς μου — μια μονάχη την έχει — νάρθη λέει να μαζέψη λουλούδια στην Καλλιθέα, μα είχανε κάποιονα στο τραπέζι και δεν μπόρεσε να ξεφύγη — δεν την άφησε η μητέρα της. Νάβλεπες κορίτσι! (και κουνούσε το χοντρόπαχό της χέρι η θεια Ελέγκω, το κατακόκκινο απ' τις μπουγάδες) — κορίτσι με τα ούλα του, αυτή η Ουρανία — Νινί τη λένε στο σπίτι: πού ναύρης άκρη, καθώς τα φτειάγνουν τώρα τα ονόματα — κι όμορφη που λες σαν το κρύο το νερό! . . μόνο που τα μαλλιά της τα κάνει κ' εγώ δεν ξέρω, όχι σα νέα, κορίτσι πράμα πούναι, μόν' έτσι παλαιικά, κατά τ' σ αρχαίες που τάχανε μια φορά κ' έναν καιρό: καταμπίτ χαμηλά τα φέρνει απ' το

πλάι που δε βλέπεις αυτί ολότελα, λιγουλάκι μόνο την ακρίτσα – ας ήναι! . . . Άλλα καρδιά να πης! καταδεχτικά όσο παίρνει., και ξέρει και γράμματα πο – ολ – λά – ούλοι τις δάσκαλοι τις ξαπερνάει: γαλλικά λέει, ρουύσσικα, εγγλέζικα, αμερικάνικα, μηδά ξέρω κ' εγώ – όσες γλώσσες έχει ο κόσμος, όλες τις μιλάει! Και να μη θέλη να παντρευτή! με δυο σπίτια πούχει – κι άσε πια το ρουχικό και τ' ασημικό και τα διαμαντικά της μάννας της, σπιτικό παλάτι ολάκερο! Να πης πως δεν της φανερώθηκε η τύχη της; – τηνέ ζητήξανε, μάτια μου, οι καλλίτεροι αξιωματικοί νά! σαν τ' σ αγγέλοι, ένας γιατρός (καν δυο), ένας δικηγόρος απ' την Πάτρα, ένας άλλος απ' τ' Ανάπλι, τρεις από 'δω – όσους ξέρω 'γώ – και δεν είν' πια και μικρή! Έχει λέει τα βιβλία της και δεν της χρειάζονται τα βάσανα: όλο και μ' ένα κίτρινο βιβλίο στο χέρι – στο παραθύρι ολημερίς και διαβάζει και τα γράφει κιόλας κι απατή της οληνύχτα με το φως. . . Άλλο πάλι τούτο. . . Τα τι βλέπει κανείς όσο γερνάει! . . . Καμμιά φορά τα πολλά τα γράμματα πιότερο βλάφτουν παρά που ωφελούν,. . . Απ' τα χτες το βράδυ που της είπα πως θε να'ρθω εδώ έξω μούπε πως θαρχότανε μαζί κ' ήτον όλο χαρά, γιατί θέλει λέει να στολίση την κάμαρη της με τα λουλούδια του κάμπου, για να καταλάβη πως ήρθ' η άνοιξη, μα εμένανε δε με βολούσε να την περιμένω να τελειωθούνε με τον ξένο, γιατί ως που να πάω και νάρθω πάει βράδιασε κ' ήθελα να κάτσω λιγάκι πιο πολύ να σε ιδώ που σ' αποθύμησα. . .

Η Βεργινία απ' όλα αυτά που της αράδειαζε η θεια Ελέγκω δεν άκουγε σχεδόν τίποτα. Τα μάτια της μονάχα είχανε ζωηρέψει από μιαν ασυνείθιστη ζωή και δύναμη, σαν από μια μεγάλη απόφαση για ζωή και θάνατο. . κάθε τόσο άνοιγε το στόμα της και το ξανάκλεινε άφωνη. . τέλος πάντων, μόλις έπαψε το ροδάνι της θειας Ελέγκως, είπε με στερεή και ήσυχη φωνή που ακούστηκε παράξενη για την ηρεμία και έντασή της από τόσον καιρό που δεν είχε πια μιλήσει – –

– Να πάη η Λιόλια με το Νίκο, θεια Ελέγκω, να σου κόψουνε λουλούδια –

Και σώπασε – κ' έκλεισε τα μάτια της σα να κουράστηκε απ' την προσπάθεια και σάματι νάσβησε η λαμπάδα πούφεγγε μέσα στο μυαλά της ή για να μην ιδή τη λάμψη στο πρόσωπο του Νίκου ύστερ' απ' αυτά τα λόγια.

— Καλά λες, πουλάκι μου! Καλή 'ναι η ιδέα σου! Τώρα πούμαι κ' εγώ εδώ να πάη κι ο Κυρ Νίκος να πάρη λιγουλάκι αέρα. Χαρές που θα κάνη η Κυρία Ουρανία! — να το δης που θε νάρθη μονάχη της να σ' ευχαριστήσῃ, γιατί το λυπήθηκε πολύ που δεν ήρθε, εξ αιτίας των λουλουδιών. . . Έλα Κυρ Νίκο μου, άιντε Λιόλια παιδί μου, τ' είσ' έτσι νερόβραστη σήμερα!; Πάρ' το σαλάκι σου για το κεφάλι — δε θες καπέλλο. . . Μα να μου φέρετε όμορφα λουλούδια, για να ευχαριστηθή η Κυρία Ουρανία. . Θέλει λέει και μερικά με το χώμα — «πάνε μόνες» τα λένε — να τα βάλη στα πιάτα. . .

Χωρίς να μιλήση ο Νίκος, πήρε το καπέλλο του απ' το καρφί που το κρέμαγε πάντα. . και πήγε κατά την πόρτα . .

Η Λιόλια, με το πρόσωπο γυρισμένο απ' την άλλη μεριά, τίναξε τις κλωστές απ' την ποδίτσα της κ' έβγαλε κι ακκούμπησε τα κλειδιά πάνω στον κομμό. . έπειτα φόρεσε άλλο ένα σκούρο πολκάκι αποπάνω και πήρε και το σαλάκι της το ροζ στο χέρι. Με τα μάτια χάμω, τραβιώντας τα μανίκια της έκαμε αργά-αργά τα λίγα βήματα ως την πόρτα που στεκόταν ο Νίκος και βγήκεν έξω. .

Ο Νίκος κοντοστάθηκε λιγάκι: την τελευταία στιγμή του φάνηκε πως θα τον ξαναφώναζε κάποιος πίσω, πως δεν τόχε πη σταλήθεια η Βεργινία να παν, αυτός με τη Λιόλια, στους κάμπους για λουλούδια. Μα δεν ξεθαρρευότανε να σηκώση τη ματιά του κατά τη Βεργινία. . και χωρίς να κυττάξη μέσα, είπ' ένα δυνατό «Αντίο σας!» και βγήκε κι αυτός έξω. . . Μα η Βεργινία είχε κλείσει τα ματόφυυλλά της σα να μην ήθελε να δη πια τίποτα — σα να μην ήθελε να δη στα μάτια του Νίκου εκείνην τη λάμψη πούτον άλλη φορά δική της, πούτον το φως της ζωής της και τώρα της έκαιγε την ψυχή, γιατί έφεγγε για μιαν άλλη.

— Να μην αργήσετε! — τους φώναξε αποπίσω τους, ανοίγοντας την πόρτα, η Κερά Ελέγκω, γιατί θα νυχτώσω κ' έχω να βάλω τα ρούχα στο νερό — .....

Περπατούσαν, ο ένας μακριά από τον άλλον. Η Λιόλια κύτταζε τα χαλικάκια που ξεκυλούσαν μπροστά της. . . Πήρανε πρώτα το δρόμο κατά πλάτος του βουνού ίσαμε ταφημένα καμίνια. . .

Ἐπειτα κατρακύλησαν τὸν πέτρινο κατήφορο, σαν τα κατσίκια που ροβιολούν κάτω τις πλαγιές σκιαγμένα απ' το μεσημεριάτικον τρόμο του βουνού. . διάβηκαν το ξερό ρέμα του Ιλισσού, γεμάτο μικρολίθαρα που γυαλοκοπούσαν κι ἀσπρα χοντρά κοτρώνια που λιάζονταν, καθιστά ολόγυρα σα ζώα, κ' ἐβγαζαν ἐναν αχνό φλοιμωμένο που τρεμοσάλευε. . . Προσπεράσανε μερικά μαντρωμένα χαμόσπιτα και τα Σφαγεία . . . Ὁσο προχωρούσαν, τόσο το βήμα τους ἀνοιγε, γινόταν πιο ελαστικό – λες κ' ἐπεφτε ἔνα βάρος κομμάτια-κομμάτια από πάνω τους. Και σάμπως να χαλάρωνε ολοένα κάποιο δέσιμο πούχε σφιχτοζώσει τὴν ψυχή τους, μια γαλήνη ξαστέρωνε τα πρόσωπά τους, τα μάτια τους ανοίγανε διάπλατα και λαμπερά και πηγαίνανε νακκουμπήσουν το φως τους, γλυκασμένο, ολόγυρα: στους κοκκινοφλέβηδες βράχους των λατομείων που στέκονταν εκεί με τις γνώριμες τους φυσιογνωμίες, σα φίλοι που περιμένουν, και τους βλέπανε νάρχωνται από μακριά. . στις ασβεστωμένες μάντρες με τις ρεκλάμες για γάντια και καπέλλα και κάλτοσες πλεχτές που ξεφωνίζανε βουβά με θεόρατα γράμματα μες τη σιγαλιά του βουνού και της κάψας. . στα χορταράκια του δρόμου που γλυκοζούσαν κρυμμένα μες τις πέτρες. . στα μαυρισμένα τα καμίνια. . . Ὁπως τα καμίνια που ταφήναν πίσω τους, ἔτοι κάτι μαύρο μέσα τους ξεμάκραινε, απόμενε πίσω, σα να μην είχε δύναμη να τους ακολουθήσῃ παραπέρα προς το φως το ξέχυτο και τα λουλούδια. . .

. . Κ' ἔξαφνα μπροστά τους ἀπλωσαν οι καταπράσινοι κάμποι τῆς Καλλιθέας με τα μυριόχρωμα λουλούδια! Α! τότε λύθηκε πια ολότελα η βασκανιά κ' οι ψυχές τους αναγάλλιασαν . . . Η Λιόλια ἐγινε αγνώριστη. Ἀρχισε να τρέχη ἔξαφνα ακράτητη, σα νάχε κάμη φτερά, μέσα στα γρασίδια. . . . Ἐσκυβε κ' ἐκοβε ἐνα λουλούδι και πάλι σηκωνότανε γλήγορα κ' ἐτρεχε και ξανάσκυβε παρακάτω, σα να την ἐστελνε τόνα λουλούδι στάλλο με μαντάτα, ή λες και φοβότανε μήπως φύγουν από 'κει που στέκονταν ἡ μαραθούν – και δεν τα προφθάσῃ. . . Ο Νίκος ερχόνταν αποπίσω με το βήμα ανοιχτό, κρυφοπηδούμενο, με το πρόσωπο σαν ανθισμένο από μίαν ευτυχία πούχε ξεσκάσει μονομιάς απ' όλα τα μπουμπούκια: κάθε τόσο, ἀθελα το κορμί του ἐκανε μπροστά να τρέξη μαζί με τη Λιόλια, να πάη κοντά της – μα πάλι σιγάλευε τα βήματά του λες και τα βάραινε η πολλή χαρά – – –

Τρέχε, κοριτσάκι! τρέχε! και σκύβε βαθιά στο χώμα και μάζευε τα λουλούδια της χαράς σου, μήπως και σου μαραθούν και δεν τα προφθάσης! . . . Και πάλι τρέξε! Σε κυνηγά η μοίρα σου · κ' εκεί που πας τρέχοντας, πάλι θα τηνέ βρης να σε περιμένη. . .

Αχ, η μοίρα των κοριτσιών! αλάλητη ευτυχία είναι ή χαλασμός; – ή και τα δυο μαζί! . . .

Κόβε λουλούδια, κοριτσάκι, κόκκινα λουλούδια σαν το αίμα των παρθένων και σα χείλια που τα ματώνουν τα φιλιά! Μάζευε κίτρινα άστρα σαν τουρανού, γιατί σε λίγο η ψυχή σου θα γίνη ουρανός κι αυτά θα τη φωτίσουνε! Γέμιζε την ποδιά σου άσπρους ανθούς για στεφάνι σταθώ μέτωπό σου, μα ξεφύλλισε τους πάλι, γιατί δε θα προκάμης να το φορέσης . . . και τάνθινα γαλανά ματάκια, σκύβε και παίρνε τα στην αγκαλιά σου προτού σε ιδούν και κλάψουν. . . Μα σαν αγνάντεψες από μακριά ανθισμένες μυγδαλιές, στάσου και κρύψε το πρόσωπό σου μες τα χέρια σου, γιατί δεν πρέπει να τις ιδούν τα μάτια σου . . .

Και συ πούρχεσαι το κατόπι αγόρι ολόλαμπο από νιάτα και λαχτάρα, δεν ζέρεις πως είσαι ο ήλιος που τρέχει να πιάσῃ το σύννεφο ταπαλό και που σαν το φθάση πέρα στις βουνοκορφές και ταγκαλιάσῃ, φλογοκαίγετ' όλος ο ζαφειρένιος κάμπος κι ο ήλιος γίνετ' ο Βασιλιάς τουρανού και πέφτει και πνίγεται στη μεγάλη θάλασσα του πόθου του;

Χαμήλωνε τώρα ο ήλιος. Ο λόφος της Καστέλλας ακόμα φεγγιοβολούσε κατακίτρινος σα θειάφι. Μα τα σπίτια της Καλλιθέας κι ο ελαιώνας, πιο πίσω, και στο βάθος πέρα το κόκκινο βουνό του Δαφνιού, το θαμνωμένο σαν από δασειά ορμή εφηβική, παίρνανε τώρα μια γλύκα τριανταφυλλένια. Η θάλασσα του Φαλήρου και της Αίγινας ήτονε βαθιά μαβιά, σα νάχε μεστώσει ο πόθος της. Ο αέρας ήτονε μαλακός, γεμάτος ρευστό χρυσάφι σαν κρασί γλυκό της Κύπρου. . .

Όταν, έτοι τρέχοντας, πέσανε μέσα σε κάτι λίμνες από ανεμώνες κόκκινες σαν αίμα – γιατί είχανε γεννηθή απ' τον Άδωνη το αίμα – η Λιόλια ξεφώνισε απ' την αναγάλλιασή της (που από 'κείνην τη βραδιά του χορού σχεδόν η φωνή της δεν είχε ακουστή):

— Κύριε Νίκο! Κύριε Νίκο, ελάτε! Εδώ ελάτε να δήτε πόσες έχει. Φέρτε το σουνγιά σας να τις βγάλωμε με το χώμα! Για κυττάξτε καλέ, είναι μια θάλασσα κόκκινη! — κι όλα τα κεφαλάκια τους μαζί! . . .

Κι ο Νίκος έτρεξε και σκυμμένοι οι δυο τους, με τα κεφάλια τους μαζί σαν τις ανεμώνες, ξερρίζωναν τα λουλούδια σαν αίμα και σαν χείλια αιματωμένα απ' τα φιλιά. Τί κόκκινα που ήταν και τα δικά τους τα χείλια — και πριν ακόμα αιματωθούν απ' τα φιλιά! Και παρακάτω ηύραν άλλα πάλι κιτρινολούλουδα που φέγγανε σαν άστρα μες τα χόρτα. . . κι απ' αυτά έκοβαν, έκοβαν και γέμιζαν τις αγκαλιές τους και τάστρα έγερναν απάνω στα στήθη τους για να τα φωτίσουν. Και πάλι πετούσε η Λιόλια πιο πέρα και μάζευε γαλανά ματάκια άνθινα, που την κυττάζανε λυπητερά και σα δακρυσμένα, και γέμιζε την ποδιά της όλο μαργαρίτες, χωρίς νάχη καιρό να τις ξεφυλλίσῃ, κ' έτρεχε κ' έκοβε κάτι ασπρολούλουδα σ' αψηλά κλωνιά που ανθίζανε δέσμες-δέσμες κ' ήτανε γεμάτα μέλισσες. . . Δεν τα χωρούσε πια η αγκαλιά της κ' η ποδιά της τα λουλούδια κι ανασήκωνε και τη φουστίτσα της και φάνηκε το μισοφοράκι τάσπρο χιόνι κ' η παχουλή γαμπίτσα της. Μια μέλισσα την είδε έτσι και πέταξε με βόμβο χαρούμενα τραγουδιστό να την τσιμπήσῃ · η Λιόλια απ' το φόβο της έβγαλε τις φωνές κι αντίς να τρέξῃ να φύγη, γύρισε πίσω στο Νίκο να τη σώσῃ. (Μέλισσα! μικρέ θεέ, χωρίς να κεντρίσης, ρίχνεις τη σαΐτα σου!) Ο Νίκος άνοιξε τα χέρια του να τσακώση τη μέλισσα . . . Μα του ξέφυγε. . . και πάλι έπιασ' η Λιόλια το τρεχιό μέσα στα λουλούδια. . . και κάθε λίγο του φώναζε του Νίκου από μακριά νάρθη να βγάλη ένα όμορφο άνθος με τη ρίζα. . . Οι πεταλούδες, πούχανε γεννηθή εκείνες τις ημέρες, ζήλεψαν τα λουλούδια της ή την πήρανε γι' αδερφή τους, έτσι που πετούσε από άνθος σ' άνθος κ' έσκυβε αποπάνω τους · κ' έξαφνα τους ήρθε να παίξουνε μαζί της και μαζεύτηκαν όλες σωρό γύρω απ' το κεφάλι της που χρύσιζε, με βουβά φτεροκοπήματα σαν πνοές άσπρες και κίτρινες και γαλάζιες και κόκκινες — σαν άνθη και φλόγες που πετούσαν. . . Ξαφνίστηκε η Λιόλια κ' έκανε για να τις διώξῃ, γελώντας νευρικά από φόβο μαζί και χαρά · μα δεν τα κατάφερνε με τόνα χέρι που ανέμιζε το σαλάκι, ίδιο συννεφάκι τριανταφυλλί — γιατί με τ' άλλο βαστούσε τα λουλούδια μες τη φούστα της: οι πεταλούδες δεν το φοβούνταν ολότελα το συννεφάκι το ρόδινο, παρά νομίζανε πως έπαιζε κι αυτό μαζί τους και με τόση περισσότερη ορμή

έπεφταν απάνω της, ως που έφθασε ο Νίκος και τις σκόρπισε με το καπέλλο του κ' έπιασε μια μεγάλη κόκκινη με κάτι σα μάτια παγωνιού στα φτερά της και την τρύπωσε μέσα στης Λιόλιας τα μαλλιά. . . Και πήγανε παραπέρα ως πίσω απ' τα σπίτια της Καλλιθέας και πιο κάτω απ' τις φυλακές, ίσαμ' εκεί παρχίζει ο ελαιώνας. Με μιας η Λιόλια έκαμε «Αχ!» κ' έπεσε μέσα σ' ένα χαντάκι πούτον αψηλό χορτάρι φυτρωμένο και το σκέπαζε που δε φαινόταν ολότελα. Έτρεξε ο Νίκος να τηνέ σήκωση κ' εκεί που την τραβούσε απ' τα δυο της τα χέρια, γονάτισε κι αυτός και το στήθος της, το ζεστό και σαν πουπουλένιο, ακκούμπησε απάνω από δικό του και τα χείλια του, τα φλογισμένα, έπεσαν απάνω στα δικά της κ' η πνοή της, που ήταν σαν του φρέσκου ψωμιού την άχνα, τούρθε μες στο στόμα του. . .

Τότες τη Λιόλια την έπιασε μιαν αλλοιωτική τρέμουλα: — θυμήθηκ' εκείνο το βράδυ που την πρωτοφίλησε ο Νίκος; — τώρα έξαφνα τρόμαξε από την μοναξιά ολόγυρά της; — ή έτρεμε καταπώς τρέμει το φύλλο της λεύκας στο κοτσανάκι του μόλις που ορθρίση, πριν ναρθή το αγεράκι της αυγής να το φιλήσῃ και σαν το νερό που κοιμάται κι απαντέχει τον ήλιο να το χρυσώσῃ; . . . Μονομιάς βρέθηκε ολόρθη κι άρχισε να τρέχη — όχι πια να τρέχη μοναχά, μα να φεύγη: έτσι φεύγει το ζαρκάδι μπρος απ' τον κυνηγό, το χελιδόνι μπρος απ' το γεράκι. . .

Κι άξαφνα στα μάτια της μπροστά φάντας¹ ένα φέγγος, σαν από χιόνι σταματημένο ανάερα, ακίνητο, με μίαν αχνή ρόδινη γλύκα στην ασπράδα του και σα μέσα σ' ένα αθώρητο δίχτυ από χρυσές αχτίδες. Αμυγαλιές ήταν — τέτοιον καιρό που όλες έχουνε σχεδόν ξανθίσει! — μην ήταν οι αδερφάδες τους οι γκοριτζιές κ' οι αγριοκορομιλιές, πούναι πιο τεμπέλες; ή μήπως τις είχε πάρει ο ύπνος τις μυγδαλιές κι αργήσανε νανοίξουν τανθινά τους μάτια απ' τα βαθιά ονείρατα του χειμώνα! Άλλες δεν ήταν πουθενά: αυτές μονάχα ανθίζανε σ' όλον τον κάμπο . . . κ' ήταν παγεμένες όλες μιαζί κ' έσμιγαν τα κλαριά τους από πάνω ως κάτω σαν πηχτά χιονισμένα από τάνθη. . .

Στάθηκε η Λιόλια θαμπωμένη, άφωνη! . . . κ' έπειτα σα να την τραβούσε αυτή η λάμψη η γλυκειά: προχώρησε με βήματα αργά και με μάτια μαγεμένα. . .

Σα χεροπιασμένες στέκονταν ένα γύρο οι μυγδαλιές έτοιμες να χορέψουν. . . Μα δε σαλεύανε, γιατί ανάμεσα τους άνοιγε ένα ολοστρόγγυλο αλωνάκι, που ζούσαν εκεί απόμονα πανάψηλα χορτάρια και λουλούδια μύρια. Κάτι βάτα, ακόμα ξερά, μ' αγκύλες, ήταν ολόγυρα πηχτοφυτρωμένα κ' έτοι δε φαινόταν τίποτ' απ' τον κόσμο κι ούτε καν ο ουρανός απ' αυτό το λουλουδιασμένο αλωνάκι, πούμοιαζε κούνια ή κρεββάτι νυφικό κάτω απ' τον άσπρο Θόλο πούκαναν τα ολάνθιστα κλαριά. Αλήθεια είχαν κάνει άλλον ουρανό δικό τους οι μυγδαλιές με τάνθη της παρθενιάς που στέλνει η Περσεφόνη απ' του Πλούτωνος την κλίνη, κάθε άνοιξη, στις Κόρες του απάνω κόσμου.

Αχ, μυγδαλιές! γιατί να φανερωθήτε μπρος στα μάτια του κοριτσιού ενώ έτρεχε να ξεφύγη μακριά από ταγόρι! Και γιατί να μην τα κλείση τα μάτια της η κόρη, μόνο ναφήσῃ να τηνέ σύρη το γλυκό σας φέγγος κάτω απ' τουρανού σας το λουλουδένιο μεθύσι .

..

Και παραμέρισε τα βάτα η Λιόλια και πήγε κάτω απ' τις μυγδαλιές . . και ξέχασε όλα γύρω της: τον κάμπο με τα λουλούδια και τις μέλισσες που ηθέλανε να την τοιμπήσουν και τις πεταλούδες που την πείραζαν και το Νίκο που την είχε φιλήσει. . και ξεφώνισε από λαχτάρα για τους ανθούς τους άσπρους. .

Λιόλια μου! Λιόλια μου! Το Νίκο δεν έπρεπε να τον ξεχάσης, αφού έτρεχες να μη σε πιάση, κι ούτε να του φωνάξης κρυμμένη μες τανθινό σου άντρο:

— Ελάτε, Κύριε Νίκο! να κόψετε μερικά κλαδιά να πάρωμε μαζί μας!

Κ' έφθασε ο Νίκος, σχεδόν προτού καλά — καλά ναποτελειώσῃ το λόγο της — ο Νίκος που μια δύναμη θεϊκή, βγαίνοντας απ' τα έγκατα του κορμιού του, μα και συνάμα ερχόμενη απέξω του, τον έσπρωχνε, αμάχητη, λες και τον τραβούσε απ' τα μαλλιά με μια γλυκειά οδύνη λιγωμένη που τούλυνε τα μέλη, μα και τούδινε μιαν υπερδύναμη φτερωσιά, αλλόκοτη, άγνωστη ως τα τώρα, αλάλητη, υπέργεια . . . Έφθασε ο Νίκος και παραμέρισε κι αυτός τα βάτα και πήγε κάτω απ' τις μυγδαλιές . . και μόλις βρέθηκε κάτω απ' τον άνθινο θόλο, ξέχασε κι αυτός όλον τον άλλο κόσμο: και

την κάμαρη της αρρώστιας την πνιγμένη από τον πόνο, και τασπρισμένα μάτια της Βεργίνιας και τον εαυτό του ακόμα — και δεν είδε άλλο μπροστά του, παρά τη λαχτάρα του πούχε ανθίσει και γλυκοτραγουδούσε. . κι αγκάλιασε τη λαχτάρα του και κυλίστηκε μαζί της στο λουλουδιασμένο στρώμα. .

Τι φωνή ηδονής και φρίκης ήτον αυτή πούσχισε τον ήσυχο αθέρα!
...

Ίσαμε πού νακούστηκε! . . .

Και γιατί νακουστή, αφού πνίγηκε μες τα φιλιά που αιμάτωσαν τα χείλια σαν τις ανεμώνες; Και βούιζαν οι μέλισσες πεσμένες απάνω στα ανθισμένα χιόνια σα νάταν τα δέντρα όλα μαζί μια θεόρατη κυψέλη . . κ' έσμιγαν οι μυγδαλιές τανθόφυλλά τους, τα διάφανα σαν από μετάξι, τόσο κοντά τόνα μες τάλλο που έκαναν έναν πηχτόν τοίχο πιο αδιαπέραστο κι απ' των φρουρίων την πέτρα για την ευδαιμονία των ανθρώπων. . και το μύρο των ανθών είχε μεθύσει τον αέρα και τον κρατούσε σε μια νάρκη, ασάλευτο σαν κάποιο χαμόγελο απάνω στο λαχταριστό στόμα μιας παρθένας κοιμισμένης. .

Μια ξαφνική ανατριχίλα πέρασε πάνω απ' τάσπρα λουλούδια — τρομάρα ή αναγάλλιασμα;. . και μια βροχή απ' ανθόφυλλα έπεσε μαλακά: να σκεπάσῃ με μυρωμένο χιόνι τους δυο ανθρώπους που τους είχε πάρει η Μοίρα τους στην αγκαλιά της — — —

Το πλάνεμα του Φεγγαριού

Ο ήλιος είχε βασιλέψει. Μια βαθιοκόκκινη πένθιμη αντιφεγγιά και κάτι μακρόσυρτοι μαύροι αχνοί σα σχισμένα κρέπια, κρεμαστά από ψηλά, άπλωναν πίσω απ' το λόφο της Καστέλλας κι απ' τα βουνά του Δαφνιού πούχαν τώρα γίνει απόμακρα, μουντά, μολυβόμαβια, σα σκιές απ' όνειρα σβυσμένα. Απάνω στου Υμηττού την ησκιογάλαζη κάππα είχε ρίξει η βραδυνή θλίψη το μενεζεδένιο πέπλο της . . και του καημού τα γιούλια άνθιζαν και σιγοτραγουδούσανε μες την αμιλησιά της κοιμισμένης πέτρας. Μονάχα ο Παρθενών, προβάλλοντας πίσω απ' το λόφο του

Φιλοπάππου, γλυκοπύρωνε με τη θύμηση των φιλιών του ήλιου σαν αποθεωμένος. . .

Έκανε ψύχρα τώρα. Ένας άνεμος βραδινός πλάγιαζε το χορτάρι πούπαιρνε κάτι γυαλάδες σταχτιοκόκκινες και κερασογάλαζες απ' τα χρώματα της μαγεμένης σούρπας, της γλυκόθλιβης. Τα λουλούδια κρύωναν κ' έκρυβαν τα κεφαλάκια τους μέσα στα χόρτα. . . άλλα καμπανίζανε λυγώντας απάνω στα ψηλά κλωνιά τους, ξέχρωμα κ' ησκιερά μες το περίχυτο ασήμι του μουχρώματος. . . Γυρίζανε σπίτι, περπατώντας γλήγορα — αυτός μπροστά κι αυτή πιο πίσω, φορτωμένη ακόμα με τα λουλούδια που τάσφιγγε στο στήθος της (αυτή τα βάσταγε, γιά την είχανε σηκώσει αυτά στην αγκαλιά τους και την πήγαιναν;) — τα λουλούδια που ήταν τώρα μαραμένα και γεμάτα ήσκιο. Ήταν κλαμένη, η Λιόλια, ξαναμμένη, ξεμαλλιάρα μ' ανθόφυλλα μυγδαλιάς μέσα στα μαλλιά της, και πήγαινε με το κεφάλι σκυφτό, σκεπασμένο με το τριανταφυλλί σαλάκι της, σα νάτον κι αυτή η ίδια ένα από τα κομμένα άνθη, τα μαραμένα και γεμάτα ήσκιο. Ο Νίκος βαστούσε ένα μεγάλο κλαδί μυγδαλιάς στο χέρι σαν τρόπαιο και στο πρόσωπό του, καθώς κύτταζε μπροστά του κι αψηλά, έπεφτε λίγη λάμψη απ' το θρίαμβο του Παρθενώνος που σιγοπύρωνε με τη θύμηση των φιλιών του ήλιου. . .

Καθώς ανέβαιναν τον τελευταίο ανήφορο πούβγαινε πίσω απ' το σπίτι τους βλέπουνε να ξεπροβάζη απ' τη γωνιά της μάντρας τους, η θεια Ελέγκω σε μεγάλες φούριες. . . Άμα τους είδε, ξεφώνισε, σβαρνίζοντας τον κατήφορο:

— Μπράβο σας! Εμ δεν είπαμε δα και να νυχτωθούμε! Τρέχω να προφτάσω τον Κωλοσούρτη — δεν μπόρεσα να κάτσω πιο πολύ, γιατί έχω να μουσκέψω κάτι ρούχα και να σηκωθώ δυο ώρες νύχτα: μια πλύση τρικούβερτη! στης κυρίας Αθανασάκη — την ξέρετε δα, πουν' ο άντρας της στο υπουργείο, πήρε προίκα αυτή πολλή . . . καλέ πουχ' νε το σπίτι στη ρούσσικια εκκλησία! — ας ήναι! . . . Μπρε — μπρε — μπρε! Για μένα τα κουβαλήσατε όλα τούτα! Καλέ τι σας ήρθε; όλο τον κάμπο πήγατε να σηκώσετε! Νά, τόσα σώνουνε: λίγα κίτρινα κι απ' αυτά εδώ τα κόκκινα, ναίσκε αυτά θα της αρέσουν της Κυρία — Ουρανίας, και μερικά από τάσπρα — πού να τα σέρνω! . . . Μάννα μου! τι όμορφα ετούτα τα μικρούλια, τα γαλανούλικα! . . . Ε! σώνουν πια —

-
- Αυτές εδώ είναι ανεμώνες — είπε σιγαλά η Λιόλια. . κ' είναι βγαλμένες με το χώμα. Να στις βάλωμε μες το μαντιλάκι σου, θεια Ελέγκω; . .
  - Πάρε κ' ένα κλωνάκι μυγδαλιά, θεια Ελέγκω, είπε ο Νίκος: για σένα τις κόψαμε. . .
  - 'Οχι να μην κουβαλάω τώρα δέντρ' ολάκερα! Θα με βγάλη όξω ο εισπράχτορας — ξέρεις αυτοί δε χωραπεύουν. . . Κάθομαι και χασομεράω και θα μου φύγη ο τρεχιόδρομος. . . Νά τον! ακούτε; πλάκωσε κιόλας ο Βράκας. . . Γεια σας παιδιά μου! νάχετε την ευκή μου! Τη εβδομάδα που θα μας μπη, πάλι εδώ θα μ' έχετε. . . Αμέτενε γιατ' είναι μονάχη της η καψερή η Βεργινία! . .

Και πήρε τρεχάλα τον κατήφορο, φορτωμένη μιαν αγκαλιά λουλούδια, η θεια Ελέγκω, σα βαρέλι που κιλούσε απ' το βουνό και καθώς κατρακυλούσε, γύρισε και ξαναφώναξε:

- Λιόλια, όπως είπαμε, τη δουλειά σου και τη Βεργινία — τα μάτια σου τα δυο! . . .
- .....

Ο Νίκος κ' η Λιόλια με τανθισμένα τους κλαριά και με τα λουλούδια, που τους απόμεινεν ολάκερη αγκαλιά, μπήκανε στην κάμαρη τη σκοτεινιασμένη απ' τη σταχτερή τη σούρπα — σα νάμπαινε η ολόφεγγη και μυρωμένη άνοιξη. Άλλά μαζί με τη λάμψη και τη δροσερή ανάσα των λουλουδιών χύθηκε και σα μια θλίψη βαθειά ολόγυρα. Έτσι κ' η άνοιξη, η χλοϊσμένη, θλίβεται βαθιά σα μαυροσυννεφιάση ο αχνογάλανος ουρανός — —

'Όταν ξαναείδε ο Νίκος τη Βεργινία στο κρεββάτι της, άσπρη κ' έρημη μέσα στο σκιόφωτο — αισθάνθηκ' ένα χύμα από εσπλαχνία να ξεχειλίζη μέσα του: από όλη την ευτυχία των νιάτων και της ζωής, αυτή δεν είχε τίποτα! κι αυτός τα είχε όλα — κι ακόμα και το λίγο εκείνο πούτονε δικό της της τόχε κλέψει, αφού της είχε πάρει πίσω τον εαυτό του πούτον το μόνο της καλό. Τούρθε τότε να της δώσῃ κι αυτηνής λίγα από 'κεινα που του περίσσευαν: τα κομμένα και μαραμένα λουλούδια του κάμπου αφού αυτός είχε μέσα του όλον τον ανθισμένο κάμπο αμάραντο για πάντα. . . Πήρε τα

λουλούδια απ' τα χέρια της Λιόλιας και πήγε κοντά στο κρεββάτι της Βεργινίας.

— Νά Βεργινία! σου φέραμε και σένα λουλούδια · δώσαμε αρκετά και της θειάς Ελέγκως, που την ηύραμε εδώ απόξω. Πήγαμε ίσαμε κάτω στου Ρουφ.. εκεί έχει τα περισσότερα, γι' αυτό αργήσαμε —

Και της τα σκόρπιοε απάνω στην κουβέρτα. . .

Κ' έπειτα σα νάθελε, ξέχωρ' απ' τα λουλούδια να της δώση πάλι και λίγο απ' τον εαυτό του — από 'κείνο που της πήρε το πιο πολύτιμο! έγειρε αποπάνω της, κοντά στο πρόσωπό της. . .

Η Βεργινία, όταν τον είδε νάρχεται κοντά της με τα λουλούδια, είχε ανοίξει διάπλατα τα μάτια της, σαν από τρόμο, και τα ξανάκλεισε, καθώς της τάρριχνε τα λουλούδια απάνω στο κρεββάτι, σα για να μην τα ιδή. Μα εκεί που ο Νίκος έσκυβε αποπάνω της, έξαφνα σήκωσε τόνα χέρι της, το σκελεθρωμένο και διάφανο της χέρι που οι γαλάζιες φλέβες του φεγγρίζανε σαν κάτω από κιτρινισμένο τσιγαρόχαρτο, και με μια δύναμη, αφάνταστη για το σύντριμμα που ήτον, τον έσπρωξε κατάστηθα . . και τούπε με κακία:

— Φύγε από 'δω! μυρίζεις ήλιο! . . αυτά να μου τα βάλης όταν Θα με θάψης — και γύρισε το κεφάλι της απ' την άλλη μεριά.

Ο Νίκος τραβήχτηκε πίσω, απότομα.

Τα λουλούδια απομείνανε σκόρπια για πολλήν ώρα απάνω στο κρεββάτι της Βεργινίας, σαν απάνω σ' ένα νεκροκρέββατο νεκροστολίζοντας μια ζωντανή . . .

Η Λιόλια, μόλις μπήκανε μες την κάμαρη, κατέβηκε στην κουζίνα και δεν ξανανέβηκε παρά μόνο σαν έφερε να φαν ψωμί. Ήρθε με τα μάτια που δεν ανοίγανε στο φως, με τη μύτη πρισμένη, με το στόμα ένα γύρο κατακόκκινο απ' τα κλάμματα, τριαντάφυλλο βυσσινύ ξεφυλλισμένο, με τα μαλλιά της μέσα στα μούτρα, απ' όπως ήτον πεσμένη με το κεφάλι στη γωνιά κάποιου τραπεζιού —

— Μάσ' τα λουλούδια απ' το κρεββάτι! — της είπε σε λιγάκι ο Νίκος . . .

Τα μάζεψε η Λιόλια, αμιλητη, τα όμορφα λουλούδια της που τάχε κόψει με τόση χαρά και που τώρα κοίτοναν ξέψυχα κι αυτά σαν απάνω σ' ένα νεκροκρέββατο . . . Μα κ' η Βεργινία δεν είπε λέξη κι ούτ' άνοιξε τα μάτια — —

— Πέτα τα όξω στην αυλή! — ξαναείπε ο Νίκος. . . .

.....

Αυτήν τη νύχτα κοιμόταν η Βεργινία βαθιά — γιατ' είχε πάρει υπνωτικό αποβραδύς για πρώτη φορά. Άξαφνα, κοντά το ξημέρωμα, ο Νίκος μες τον ύπνο του άπλωσε το χέρι του απάνω στο κορμί της Βεργινίας. Αυτό που τόσον καιρό λαχταρούσε η Βεργινία με καρδιοβόρι: το χέρι του αγαπημένου αντρός που πάει ψάχνοντας να γγίξη την ποθερή γυναικεία σάρκα — τη σάρκα πουν ολόδικιά του. . που γι' αυτόν είν' έτσι απαλή και πουπουλένια, για να σβήσῃ μέσα της. . που γι' αυτόν ζη κι ανθίζει, για να τονέ μεθύση με τη θερμή και μυρωμένη ανάσα της — αυτό το χέρι το λαχταριστό της ήρθε της Βεργινίας εκείνο το πουρνό. . Αχ, μα και που ήρθε — δεν ήτονε δικό της! — — Ξύπνησε η Βεργινία ολότρομη! — πόνεσε το κοκκαλιασμένο στήθος της απ' την αντρίκια ορμή και δύναμη του ερωτιάρικου χεριού: σπαρτάρισε ολάκερη και ξεφώνισε αχνά (από τρομάρα ή από πόνο ή από χαρά);. . Κι ο Νίκος, με τα μέλη ακόμα λυμένα απ' τη γλυκειά πρωινή νάρκη, ξύπνησε κι αυτός απ' της Βεργινίας το λάγγεμα και το ξεφωνητό;. . Μα σαν έννοιωσε κάτω απ' τα δάχτυλα του το ξυλιασμένο στήθος της άρρωστης, κρύωσε όλος και μαζεύτηκε κουβάρι και γύρισε απ' την άλλη τη μεριά. .

Την άλλη μέρα το μεσημέρι γύρισε ο Νίκος μαζί μ' ένα λούστρο κουβαλώντας σ' ένα καροτσάκι δυο στρίποδα και κάτι σανίδες κ' ένα στρώμα και ρούχα του ύπνου.

— Πήγα και τα πήρα από 'να φίλο μου που τάχε περισσευούμενα, είπε της Βιργινίας καθώς τα φέρνανε με το λούστρο μέσα στην κάμαρη. Σε ξυπνάω τη νύχτα κι ο γιατρός είπε πως πρέπει να κοιμάσαι ήσυχη —

Αυτό ήτον το τελευταίο θανάσιμο χτύπημα για της Βεργινίας την ύπαρξη — —

Ο ήλιος έφεγγε πάλι σήμερα με την ίδια γλύκα σαν και χτες. Η απαλή φεγγοβολιά του σα χάδι ρευστό σιγά-σιγά μαλάκωσε και την αντάρα μες την ψυχή της Λιόλιας. Το δειλινό η Λιόλια κατέβηκε στην αυλή. Όλα γύρω της όπου έβλεπε το μάτι της, ήτανε χρυσωμένα μ' ένα μάλαμα πορτοκαλλύ, ώριμο, παχύρρευστο σαν κάποιων παλιών κρασιών, με κάτι ήσκιους βγαλμένους από μέσα του μαβιούς, μενεξεδένιους, πορφυροπράσινους. Όλα έδειχναν, απάνω τους πεσμένη, μίαν ανέκφραστη γαλήνη κι ανάπαυση. . . Ω! τι θάμα!: η μυγδαλίτσα, η μικρή ζαρωμένη μυγδαλίτσα είχε ανθίσει άξαφνα, εκείνην τη νύχτα. . . Η Λιόλια πήγε κοντά της: δυο ανθάκια ήταν όλο κι όλο ανοιγμένα· μια είχε κι άλλα μπουμπούκια έτοιμα να ξεσκάσουν. Έλυσε η Λιόλια το σχοινί που ήτανε δεμένο απάνω στη μυγδαλίτσα και την τυραννούσε και το πέρασε πίσω απ' το σωλήνα της βρύσης που ξέβγαινε λιγάκι απ' τον τοίχο της μάντρας. Έπειτα έσκυψε να δη τι απόγιναν τα λουλούδια που τάχε ρίξει τάλλο βράδυ μέσα στη γούρνα. . . Σε λίγο βρεθήκανε δυο πιατάκια μ' ανεμώνες κόκκινες και γαλάζιες, βγαλμένες με το χώμα, καθώς κ' ένα κλαδί μυγδαλιάς (από 'κείνες εκεί του κακού του κάμπου!), ολόδροσο κι ανθάτο, απάνω στον κομμό. . .

Πέρασ' άλλη μια μέρα, ωραία και γλυκόζωη, σαν τις άλλες. Ότι είχαν αποφάσι. Η Λιόλια είχε βγη να καθήσῃ στα σκαλοπάτια μπρος την πόρτα της αυλής. Το φεγγάρι ήτονε βγαλμένο νωρίς: ήτον πανσέληνος εκείνην τη βραδιά. . . Ο Νίκος έδωσε της Βεργινίας το σκονάκι για τον ύπνο, που έκανε δυο-τρεις ώρες ως να ενεργήσῃ. Έξω ήτανε μέρα απ' του ολόγιομου φεγγαριού τη λάμψη και μύριζε καλοκαίρι – από 'κείνες τις καλοκαιριάτικες βραδιές που κάνουν τη ζωή παραμυθένια. . . Ποιος μπορεί να μείνη μέσα στην κάμαρη τέτοια βραδιά; – έτσι κι ο Νίκος έσβυσε το φως, για ναποκοιμηθή πιο εύκολα η Βεργινία, κι άνοιξε την πόρτα της αυλής κι άνοιξε όλο του το στήθος στη φεγγερή γαλήνη πούτον έξω και στη δροσερή ανάσα τη μοσχόβολη της κοιμισμένης πλάσης. . έπειτα έγειρε πίσω του την πόρτα και κάθησε κι αυτός στο σκαλοπάτι που καθόταν η Λιόλια. Αυτή πήγε να σηκωθή από 'κεί καθώς τον είδε. Μα δεν την άφησε. . της είπε να κάτση, γιατ' αλλοιώς θάφευγε κι αυτός: – κ' έτσι ξανακάθησε στην άλλη άκρη του σκαλοπατιού – –

Και το φεγγάρι στρογγυλοπρόσωπο, άσπρο σαν το γάλα, ολοένα ανέβαινε πιο αψηλά και ξεδίπλωνε την αχτιδένια κόμη του που ολόγυρα στο πρόσωπό του ήτονε σαν κόκκινο χρυσάφι, μα καθώς άνοιγε κ' έπεφτε πιο ανάρια κι από πιο ψηλά, γινόταν ένα πέπλο, μυριοξέδιπλο, υφασμένο απ' ασημένια σιγαλιά και θλίψη γλυκειά γλαυκή, που τύλιγε όλον τον ουρανό και τη γης μαζί σ' ένα σβήσιμο ευτυχίας αλάλητο. . . Και το φεγγάρι ακκούμπησε τα γιασεμένια του τα μάγουλα στο τζάμι της Βεργινίας που κειτόταν έρημη μες τη σκοτεινή της κάμαρη. . . και χύθηκε ένα φωτοπόταμο αργυρόλαυκο απάνω στο κρεββάτι της. . . κι αυτό περνούσε πλατύ και ήρεμο από πάνω απ' την κουβέρτα της Βεργινίας και κατέβαινε, χωρίς να παφλάζη, κάτω στο πάτωμα και κυλιόταν αμίλητο, αργοστάλαγο, μπρος απ' την πόρτα πούβγαινε στην αυλή κ' ίσαμε τον τοίχο κι 'ανέβαινε και στον τοίχο ακόμα, όπως κάνει το νερό του συντριβανιού, ασάλευτο πάντα, μα και λαχταριστό στην ανθισμένη αφροκορφή του, ως απάνω στο ταβάνι κ' εκεί έσβηνε, χάνονταν κάτω απ' τη σκεπή. . .

Της Βεργινίας το πρόσωπο έμενε στο σκοτάδι: φέγγιζε κι αυτό με τη χλωμάδα του σαν κάποιο άλλο φεγγάρι πεθαμένο — — Κύτταζε η Βεργινία τη γλυκόϋπνη κι ασημένια νάρκη του ποταμιού που κυλούσε απ' ταφάνταστα βάθη τουρανού — αναγάλλισμα μιας άλλης ζωής πιο γλυκείας και πιο αιώνιας — , που περνούσε αποπάνω απ' αυτό το κρεββάτι του ανθρώπινου καημού και πάλι, αψηλώνοντας ως τη σκεπή, έφευγε σταπόμακρα και στα ουράνια. . . Αχ! πόθησε να πάη μαζί του, η ποθοπλανταγμένη, να σβήσῃ τη λαχτάρα της μέσα σ' αυτής της αγαλοστάλαγης φεγγαρίσιας λύπης το γάλα — το γλαυκόφεγγο — το γλυκοϋπνιασμένο. . .

'Όταν της έδωκε ο Νίκος απόψε το υπνωτικό, το ήπιε με τον ίδιο πόθο να μην ξυπνούσε πια · ήθελε να του πη να της δώσῃ κι άλλο ένα σκονάκι για να κοιμηθή καλύτερα, μα εκείνος έφυγε αμέσως από κοντά της — Και τώρ' αυτός ο πόθος της για να σβήσῃ έκαμε μέσα της φτερά, φτερούγες υπερδύναμες που αρχίσανε να σαλεύουν έτσι πούνοιωσε να τη σηκώνουν ολόρθη στο κρεββάτι. Σα να φούντωσε μια φλόγα μέσα της από μια σπίθα που σιγόσβηνε κάτω απ' τη χόβιλη, αισθάνθηκε μίαν πύρινη πνοή μέσα στις φλέβες της, αισθάνθηκε τα νεύρα της σίδερο ρευστό. . . Ήτονε μονάχα πούθελε να πάρη τα σκονάκια απ' τον κομμό; — ή

μην ἤθελε και να δη που ἡτον ο Νίκος με τη Λιόλια, οι δυο τους πούχανε βγη ἔξω απ την πόρτα;. . Έξαφνα βρέθηκε ορθή ἔξω απ' το κρεββάτι, αυτή πουνχ' ἐνα μήνα να κουνήσῃ χέρι, περπατώντας, αυτή που νόμιζε πως είχε ξεχάσει το περπάτημα: ἐκαμε μερικά βήματα γλήγορα τόνα μέσα στάλλο, σαν αέρινα, περνώντας μεσ' απ' τη λουρίδα του φεγγαριού που κοιτότανε στο πάτωμα, μες τάσπρο της το νυχτικό πιο ἀσπρη ακόμα απ' τη φεγγαρίσια λάμψη — λες και ζωντάνεψε το φεγγάρι και σηκώθηκε από χάμω και περπάταγε. . . Ήυρε το κουτί με τα σκονάκια, σα μέσα σ' ὄνειρο, κ' ἐπειτα ἐκαμε ἀλλο ἐνα βήμα κατά την πόρτα της αυλής, που ἦτανε γερμένη, κ' ἐσυρε ανάλαφρα το θυρόφυλλο — — — — — — —

Κύτταζε τώρα η Λιόλια το κεφάλι του αγαπημένου αντρός που βάραινε απάνω στο στήθος της: τη μύτη τη δυνατή και με το κόκκαλο λιγάκι πεταχτό στη ρίζα, τα κλειστά ματόφυλλα, σα φύλλα λουλουδιών, που τα γαλάζωνε στις άκρες ο Ὑπνος με της γαλάζιας του φτερούγας την αντιφεγγιά, με τα μακριά κροσσωτά τσίνουρα καταπάνω, πούριχναν ἡσκιο στα μάγουλά του — κ' η καρδιά της πλημμύριζε από κάτι απέραντο κ' υπερδύναμο που τόσον καιρό τόχε κρατημένα μέσα της και της πονούσε τώρα, όπως πονεί το πρώτο γάλα στη μητέρα. Απ' την ημέρα πούχαν πάει στα λουλούδια δεν είχε σηκώσει τα μάτια της απάνω του απ' το φόβο μήπως απαντήσῃ τα φριχτά μάτια της Βεργινίας που ξεφώνιζαν, ἀλαλα, από καημό κι απελπισία. . περισσότερο όμως ακόμα φοβότανε μήπως αντικρύση τα δικά του μάτια! Τώρα που σα συνεπαρμένος απ' τη γοητεία της φεγγαρίσιας ευτυχίας είχε γείρει στον κόρφο της να κοιμηθή, τώρα τον κύτταζε ἀφοβά, τώρα τον φιλούσε όλονε με τα πρωτοξύπνητα γυναικεία μάτια της, τον ἀντρα τον αγαπημένο. Τι ζεστά που μύριζαν τα γλυκά μαλλιά του! σαν κάτι ζωντανό και δυνατό που της ἤτονε φόβος μαζί και λαχτάρα. Αχ, τα στήθια της νάλυωναν ἤθελε κάτω απ' αυτό το βάρος που λίγο της φαινότανε για την αγάπη της. Κι ολοένα περισσότερο βυθιζότανε στην ευδαιμονία αυτής της θωριάς, βούλιαζε ολάκερη, χανόταν. . ως που τα μάτια της κλείσανε σαν από μιαν ηδονή κι έναν πόνο αβάσταχτα για την ψυχή της — —

Και τα μάτια της είδαν τότες πως σηκώθηκαν απ' το σκαλοπάτι και βγήκαν ἔξω στο δρόμο μαζί με το Νίκο — πιασμένοι απ' τα χέρια — και κατέβηκαν απ' το βουνό τους κάτω στον κάμπο με τα

λουλούδια πούχαν πάει τις προάλλες . . και πέρασαν όλον τον κάμπο και μπροσ απ' της Καλλιθέας τα σπίτια που ήταν τυλιγμένα μες τασημένια μαλλιά του φεγγαριού τα ξέχυτα και — πάντα χεροπιασμένοι με το Νίκο — ανεβήκανε σ' εκείνο το λοστρόγυλο το βουναλάκι — προτού νανοίξῃ ο κάμπος για τις Τζιτζιφιές — πούχει στην κορφή του την εκκλησίτσα της Αγια-Σωτήρας. . . Εκεί στο βουναλάκι απάνω στεκόταν το φεγγάρι· μια δεν τόβλεπαν καθώς ανεβαίνανε, γιατ' ήτον κρυμένο πίσω απ' την εκκλησίτσα. Μόλις όμως έφθασαν απάνω στην εκκλησιά, ξεπρόβαλε και τους έλαμψε μες το πρόσωπο τόσο που θάμπωσαν τα μάτια τους. . .

— Καλωσορίστε! — τους είπε το φεγγάρι. Τι γινήκατε τόσον καιρό; Κανείς δεν έρχεται να με ιδή εμένα που είμαι ολομόναχο πάνω στα βουνά. Τόσα μάγια κάνω εγώ των ανθρώπων: μπαίνω στις κάμαρές τους και τους φιλώ τα μάτια, πέφτω μες τις στέρνες τους και ξαπλώνομαι στα δρομάκια των περβολιών τους και σκαρφαλώνω μάντρες και γέρνω απάνω στις οξώπορτές τους και ξενυχτώ στα σκαλοπάτια: μόνο και μόνο για να βγούνε να με ιδούν· μ' αυτοί μ' αφήνουν ολομόναχο απάνω στο βουνό μου. Τώρα που ήρθατε εδώ πάνω θα πάμε μες την εκκλησιά: εγώ θα σας στεφανώσω. . . Και καθώς μίλαγ' έτσι το φεγγάρι, ξαφνίστηκεν η Λιόλια κι ο Νίκος κι άνοιξαν πάλι τα μάτια τους τα θαμπωμένα απ' τη λάμψη του, για να το ιδούν: Τι άσπρο πούτον το φεγγάρι και τι λυπημένο! — σαν τη Βεργινία. Και καθώς το κύτταζαν ακόμα, είδαν πως ήτον το πρόσωπο της Βεργινίας μες το φεγγάρι — Τότες η Λιόλια έβγαλε ένα μεγάλο «Αχ!» και πετάχτηκε ολόρθη με τα χέρια στον αέρα. Κι ο Νίκος ξετινάχτηκε απ' τον ύπνο κατατρομαγμένος και κατρακύλησε απ' το σκαλοπάτι. . . Γύρισ' η Λιόλια να μπη στην κάμαρη· η πόρτα ήτον ανοιχτή. Στο κατώφλι ήτον πεσμένο κάτι άσπρο: το φεγγάρι ήτον πεσμένο στο κατώφλι. Μα μες στην άσπρη λουρίδα του φεγγαριού φάνταζε κάτι πιο άσπρο ακόμα: ήτον η Βεργινία με το νυχτικό της ξαπλωμένη χάμω μπροσ στην πόρτα — για να μπη κανείς μες την κάμαρη έπρεπε να δρασκελίση το κορμί της. Σα νάχε πέση το ίδιο το φεγγάρι απ' τον ουρανό και νάχε ξεψυχήσει εκεί δα τυλιγμένο μες τα πέπλα των αχτίδων του: έτσι έδειχνε.

Δική της ήτον η φωνή που άκουσε η Λιόλια μες τον ύπνο της ή της Βεργινίας πούχε κατεβή από το κρεββάτι της κ' είχε ανοίξει σιγαλά την ακκουμπησμένη πόρτα; — — — — — — — — — — — — — — — —

—
— — — — — — — — — — — — — —

— Παναγία μου! Κατέβηκε απ' το κρεββάτι. . . έπεσ' απ' το κρεββάτι. . . Καλέ! καλέ πέθανε καλέ! . . Αχ, Κύριε Νίκο! δεν ακούτε; πέθανε Κύριε Νίκο! Δεν τη βλέπετε Κύριε Νίκο; Αχ, Θε μου! Θε μου! τώρα τι να κάνουμε; τώρα τι να κάνουμε;

Έτσι ξεφώνιζε αλαλιάρα, φρενιασμένη απ' την τρομάρα της που την είχε παγώσει όλην ως μέσα στην ψυχή της, η Λιόλια, σαν είδε τη Βεργινία πλαγιασμένη ξέπνοη μες του φεγγαριού το αργυρόγλαυκο ποτάμι. . κι αρχίνησε να κλαίη, να θρηνή. . .

Ο Νίκος, ξεσυρμένος έτσι απότομα, σαν απ' τα μαλλιά, μέσ' απ την ονειρεμένη του αγκαλιά, δεν κατάλαβε στην αρχή που βρισκόταν και τι του γινόταν. Με τες φωνές της Λιόλιας, που απηχούσαν στριγγά στη γλυκόϋπνη σιγαλιά της νύχτας, ήρθε στον εαυτό του: τα μάτια του άδραξαν τη φριχτή ζουγραφιά, την ολόφεγγη, εκεί μπροστά του στο κατώφλι της κάμαρης, και σα μιαν αστραπή πέρασε μέσ' απ' το μυαλό του και σα μια στιλετιά μέσ' απ' την καρδιά του.

— Βεργινία! — έβγαλε μια φωνή βραχνή, πνιγμένη, σα μέσ' από κάποιο πηγάδι. . . Δε μ' ακούς, Βεργινία! Τ' είναι μωρή τούτα που μας κάνεις; Βεργινία! — και γονατιστός χάμω σκουντούσε το κατάψυχρο κορμί της, το κάτασπρο μες τάσπρο του το νυχτικό, πιο άσπρο και πιο κρύο κι απ' τασημένιο φως του φεγγαρίσιου ποταμιού που τόχε πάρη στην αγκαλιά του.

— Ελάτε, Κύριε Νίκο να τη σηκώσουμε, να την πάμε στο κρεββάτι της! φώναζε η Λιόλια με μια φωνή που κολυμπούσε μες τα κλάματα. . . Αχ, τώρα τι να κάνουμε! τώρα τι να κάνουμε! Αχ, Κυρία Βεργινία, Κυρία Βεργινία μου! δεν ακούτε; ελάτε να σας σηκώσουμε με τον κύριο Νίκο! Αχ, τώρα τι θα γίνουμε! — κ' έστριβε τα χέρια της, αποπάνω από το κορμί της Βεργινίας το κοιτάμενο, μέσα στην κάμαρη τη γεμάτη κρυφοσάλευτους ήσκιους και φως φανταστικό απ' το μυστικό φεγγάρι, που έμπαινε τώρα από δυο μεριές: απ' το παράθυρο κι απ' την ανοιχτή την πόρτα της αυλής. . .

Σήκωσε ο Νίκος με τη Λιόλια την ξέπνοη Βεργινία — σαν πούπουλο! — και την απίθωσαν απάνω στο κρεββάτι. Έπειτα ο Νίκος έψαξε κ' ηύρε το μπουκαλάκι με τον αιθέρα πάνω στον κομμό και τάνοιξε κάτω απ' τη μύτη της. Μα η Βεργινία δεν κουνήθηκε. Της έσταξε λιγάκι στα μηλίγγια της και της τάτριψε. Της έτριψε και τα χέρια μ' όλη του τη δύναμη ως που ρόδισαν αχνά. Ήρθ' η Λιόλια με παννιά στα χέρια που έβρεχε με ξύδι και της τάβαλε της Βεργινίας στο κούτελο και μπροστά στα ρουθούνια. . . Έπιασ' ο Νίκος κ' έσταξε ένα-δυο σταλαγματιές αιθέρα μες το στόμα της που ήτανε μισάνοιχτο. — Τίποτα!

— Πάω να φέρω γιατρό! είπε· είν' ένας εδώ κοντά στου Μακρυγιάννη: αυτός έρχεται ότι ώρα του 'πης. Κάνε ό,τι μπορείς, Λιόλια, να τη συνεφέρης! Άσ' τα κλάματα τώρα! — αυτά μας έλειπαν. . . Έφθασα. . .

— Μη φύγης, Κύριε Νίκο! μη μ' αφήσης μονάχη! — ξεφώνισε θρηνιάρικα η Λιόλια.

Μα ο Νίκος είχε γίνει αέρας — —

Σαν απόμεινε η Λιόλια μονάχη της, πήγε σε μια γωνιά της κάμαρης κι άρχισε, απ' το φόβο κι απ' τη συγκίνησή της, να σκουύζη σα μικρό παιδάκι: παιδάκι ήτον ακόμα το κακόμιοιρο το κορίτσι και δεν τούχαν τύχει ποτέ του τέτοια φοβερά περιστατικά. Αυτές τις μέρες η ζωή παρά πολλά της είχε ρίξει απάνω στην τρυφερή ψυχούλα της και σαν ανθάκι που ήτανε λύγισε απ' την ορμή της μπόρας. . .

Εκεί πούκλαιγε, σάλεψε η Βεργινία τα χείλια κ' έβγαλε ένα βαθύν αναστεναγμό, βογκητό μακρόσυρτο τραγουδιστό σαν από κάποιαν πνοή αλυσοδεμένη που ξελύθηκε μ' αιματωμένες τις φτερούγγες. . κι άνοιξε τα μάτια. . .

Η Λιόλια πετάχτηκε κοντά της:

— Αχ, Κυρία Βεργινία! ξυπνήσατε πάλι; — φώναξε, γέρνοντας απάνω της με τρέμουλη χαρά στη δακρυσμένη της φωνή. Τι μας κάνατε! Γιατί να κατεβήτε απ' το κρεββάτι; Να σας δώσω αιθέρα να μυρίσετε; Σταθήτε να σας φέρω λίγο νερό να πιήτε!

Μα ως που να βάλη νερό στο ποτήρι και να ξεστουπώσῃ το μπουκαλάκι με τον αιθέρα, ξανάκλεισαν της Βεργινίας τα μάτια και το κεφάλι της έπεισε βαρύ απάνω στο στήθος και κύλησε κατά πλάι: άνθος σε κλωνί σπασμένο.

Τότε την έπιασε σαν τρέλλα τη Λιόλια. Άρχισε να τρέχη μέσα στην κάμαρη που τη φώτιζαν αλλόκοτα, τραγικά παλεύοντας, δυο αποφεγγιές: του φεγγαριού το κρύο τασήμι που μοιάζει με το φως των ματιών του Χάρου κ' η κιτρινάδα της λάμπας: ίδια αρρωστημένη φλόγα της ανθρώπινης ζωής. Ολομόναχο το κοριτσάκι, αλαλιασμένο απ' το φόβο του θανάτου έστριβε τα χέρια του. . έπειτα πήγε και γονάτισε μπρος στο κρεββάτι και φιλούσε το χέρι της Βεργινίας που κρεμόταν απόξω;

— Βεργινία μου! αγάπη μου Βεργινία! εγώ είμαι, ο Νίκος σου! — έτσι της φώναζε, θαρρώντας πως θα την ξυπνούσε η δύναμη του αγαπημένου της ονόματος, γιατί αισθανόταν πως αυτήν και πεθαμένη θα την ξύπναγε εκείνο τόνομα. .

Και ξανασηκώθηκε απάνω και της έσταξ^ξ αιθέρα στο στόμα, καταπώς είδε να κάνη ο Νίκος. . της έρριξε νερά στο πρόσωπο τόσο που την καταμούσκεψε. Έπειτα τάφησε όλα κι άρχισε πάλι να τρέχη ολόγυρα σα χαμένη απ' τον εαυτό της. . . Με μιας της ήρθε να χτυπήση με τις γροθιές στο μεσότοιχο της γειτόνισσας. Αχ, αυτές οι γυναίκες, βουλωμένα τάχαν ταυτιά τους και δεν άκουγαν τίποτ' απ' όλο αυτό το κακό;

— Βοήθεια, Κερά γειτόνισσα! ελάτε! η Βεργινία πεθαίνει! — — ξεφώνισε, ταράζοντας σύσσωμη απ' της φωνής της τον τρόμο κι απ' το ίδιο το νόημα το φριχτό του λόγου πούλεγε — Δεν μπορούσε να βγη απέξω να φέρη κανέναν απ' τη γειτονιά: κι αν πέθαινε η Βεργινία σταναμεταξύ μονάχη; — κ' έσφιγγε τα μηλίγγια της με τις κλειστές μπουνιές της απ' την απελπισία, σα να φοβήτανε μην της φύγη το μυαλό της. . . Εκεί που κοβόταν έτσι και τάραζε, άνοιξε η πόρτα και μπήκε ο Νίκος με το γιατρό.

Δεν ήτον ο κομψευόμενος και ο μοσχομυρισμένος, ο γυναικολόγος και γυναικάκιας πουρχόταν πάντα: αυτός καθότανε στην άλλη άκρη της Αθήνας κι ούτ' έβγαινε τέτοιαν ώρα απ' το σπίτι ναρθή εδώ έξω. Ήτον ένας γιατρός της συνοικίας που απ' το πρωί ως το

βράδυ και τη νύχτα' ακόμα έτρεχε στη φτωχολογιά – ένας τύπος πλακιώτικος: μια μαύρη ρεμπούπλικα χωμένη ίσαμε ταυτιά, κάτι παντελόνια φαρδιά και μακριά που σέρνονταν πίσω κατασκονισμένα πάντα, ακόμα και το πρωί πούθγαινε απ' το οπίτι, μια μαγκούρα θεόρατη και μια φάτσα ίδιο γουλί με τρύπες τρύπες το πετσί σα σουρωτήρι, αγύριστη αιωνίως που θύμιζε κάτι παλιά ξυστριά αλογίσια. Σα δικαστικός κλητήρας φαινόταν αυτός ο γιατρός, σα μεσίτης ή εργολάβος οικοδομών – κι όμως τέτοιος πούτον πολύ τον αγαπούσε ο κοσμάκης. Πολλά πράματα δεν ήξερε, μα έπαιρνε και λίγα: ένα διπλό και καμμιά φορά και πενήντα λεπτά. Πάντα παρηγοριά είναι ο γιατρός – κι αυτό είν' περισσότερο στην αρρώστια για το μικρόν του κόσμο.

Χωρίς να βγάλη το καπέλλο του, πήγε τα ίσα στο κρεββάτι κι απίθωσε τη μαγκούρα απάνω στην κουβέρτα. Έπιασε το σφυγμό της Βεργινίας, έβαλε το χέρι στο λαιμό της και στην καρδιά. . έβαλε ταυτί του στο στήθος. .

– Λιποθυμία είναι, μα είναι πολύ αδύνατη. Έχετ' αιθέρα – είπε με μια φωνή βραχνή σα ραϊσμένο πιθάρι –

Έσταξε λίγο αιθέρα μες το ποτήρι με το νερό που βρισκόταν εκεί δα από πρωτύτερα που τόχε φέρει η Λιόλια και προσπάθησε να της δώσει να πιή, ανασηκώνοντας της το κεφάλι.

– Δεν καταπίνει! – Ένα κουταλάκι μικρή! – και της έρριξε από λίγο μες το στόμα. – Έχει κτυπήσει και στο κεφάλι, είπε, δείχνοντας ένα πρασινωπό καρύδι πούχε φανή άξαφνα, λίγο αιματωμένο, απάνω απ' ταριστερό μηλίγγι της. – Βάλ' ένα παννάκι βρεμμένο εδώ πάνω! – έγνεψε της Λιόλιας.

Ο Νίκος τούχε πη του γιατρού για την αρρώστια της Βεργινίας στο δρόμο πούρχονταν, και για την κούρα που της είχε κάνει ως τα τώρα ο άλλος ο γιατρός ο γυναικολόγος που τον είχε συστήσει ο μάστοράς του γιατρός είχε λέει κάνει θάματα στη γυναικάδερφή του. . και γι' αυτό τον έφερνε ακόμα εξακολουθητικώς, ειδεμή και βέβαια θάπαιρνε του λόγου του πούτον και της συνοικίας. Αλλά μια κ' είχε αρχίσει! . κ' έπειτα ο καθείς λέει πως να περάσ' όπως κι όπως η αρρώστια. .

— Πού την ηύρε τη δύναμη και κατέβηκε απ' το κρεββάτι! — είπε τώρα ο γιατρός — αφού έχει τόσον καιρό να σηκωθή και σε τέτοια χάλια που βρίσκεται! Απ' την πολλή αδυναμία είναι που δεν μπορεί να συνέρθη: τα νεύρα της έχουν ξεχαρβαλωθή ολότελα — Μήπως και ταράχτηκε; — μην είδε τίποτα και τρόμαξε;

Σαν άκονσ' έτσι η Λιόλια, ξάστραψε κάτι μες το νου της: ξαναείδε την ολόχυτη λάμψη του φεγγαριού στο κατώφλι με τη Βεργενία πεσμένη μέσα της σαν πνιγμένη και την πόρτα την ανοιχτή και στο σκαλοπάτι της ανοιχτής πόρτας είδε τον εαυτό της και το Νίκο κοιμισμένο με το κεφάλι του ακκουμπηστό στον κόρφο της. . . Α! τότε κατάλαβε — γιατί ως τα τώρα απ' την τρομάρα και την ταραχή δεν είχε τόπο η ψυχή της για τίποτ' άλλο — Κι όχι κατάλαβε, παρά αισθάνθηκε μες τα θολά βάθη του γυναικείου είναι τις, ταθώ το κοριτσάκι, πως κάτι τρομερό είχε γίνει, τόσο τρομερό που έφθανε για να σκοτώσῃ μια γυναίκα και πως γιαυτό πέθνησκε τώρα η Βεργινία — — — ζαλίστηκε, τα γόνατά της λύθηκαν και πιάστηκε απ' το κρεββάτι να μην πέσῃ —

«Κρακ» έκαμε κάτι κάτω απ' τα πόδια του Νίκου εκεί που πήγε να κάμη ένα βήμα πιο πέρα. . . έσκυψε να το σηκώση ήτον το κουτί με τα σκονάκια (πούχε πάρει η Βεργινία απ' τον κομμό), πατημένο πήπτα.

Ο γιατρός σταναμεταξύ είχε βγάλει απ' την τοέπη του μια σύριγγα κ' έκαιγε τη βελόνα της απάνω απ' το γυαλί της λάμπας. . .

— Πώς βρέθηκε το κουτί εδώ χάμω; — ρώτησε ο Νίκος τη Λιόλια — εγώ τόχα αφήσει απάνω στον κομμό! —

Στεκόταν τώρα η Λιόλια ακκουμπησμένη στο κρεββάτι, άφωνη, και κύτταζε το γιατρό με μεγάλα μάτια, γεμάτα βαστηγμένα δάκρυα. . . το στήθος της ανασηκωνόταν κάθε τόσο από ξέμακρα αναφυλλητά βουβά που της τρεμούλιαζαν το σαγόνι και το κάτω χείλι: έτσι αστράφτει πίσω απ' τα βουνά, ύστερ από βροχή και κάποια βράδυα του καλοκαιριού, από αντάρες που δεν ακούς το βόγκο τους.

— Νά, κυρ Γιατρέ, της δώσαμε απ' αυτό το υπνωτικό σήμερα, μπας και την πείραξ; αρχινίσαμ' απ' τα χτες: γιατί δεν κοιμόταν τη

νύχτα ολότελα· ο γιατρός είπε πως το περισσότερο είν' η αγρύπνια που την αδυνατίζει και της τόγραψε.

— Αηδιές! πολύ άσχημα. . είναι, βλέπεις, τώρα και το ναρκωτικό που τη βαστάει σ' αυτήν την θέση. Τι γράφει απάνω; . , αριθμό έχει μονάχα. . πούν' η ρετσέτα;

— Την κρατήσανε στο φαρμακείο.

Άνοιξ' ένα σκονάκι ο γιατρός κ' έβαλε στη γλώσσα του και χτύπησε τα χείλια του. . σήκωσε τους ώμους και κρέμασε το κάτω χείλι του, σα νάθελε να πη: «ξέρω κ' εγώ τι κουραφέξαλα είνε αυτά!»

— Τώρα ότι είναι είναι! Σταθήτε να κάμιουμε μια στιγμή την ένεση. Έλα εδώ εσύ μικρή! — είπε, γεμίζοντας τη σύριγγα μ' αιθέρα — άνοιξε το ποκάμισο της Κεράς σου και σκούπισε λίγο το μέρος εκεί κοντά στην καρδιά μ' ένα μαντηλάκι. Στάσου να σου στάξω καλύτερα λίγο αιθέρα. . έτσι! . .

— Αχ, κυρ Γιατρέ: Τι! Θα της τρυπήσετε την καρδιά με τη βελόνα;

— φώναξ' η Λιόλια με τρόμο, έτοιμη να ξαναρχίση τους θρήνους .

..

— Μη φοβάσαι! δεν τρυπάω εγώ τον κόσμο. . μόνο σα την τσιμπήσω λιγάκι απέξω απέξω, πιο λίγο από μια μέλισσα —

(μέλισσα! μέλισσα! που ήτονε μια μέλισσα που ήθελε να την τσιμπήσῃ; — συλλογίστηκε η Λιόλια κ' έξαφνα είδε μπροστά της τον κάμπο με τα λουλούδια και τάραξε σύσσωμη)

.. οι νέοι οι γιατροί, οι πολύξεροι, που γράφουν τα μοντέρνα τα ναρκωτικά, τις κάνουν τις ενέσεις στο μπράτσο ή στο πόδι — γύρισε κ' είπε κατά το Νίκο, ο γιατρός, εκεί που έχωνε τη βελόνα στο κίτρινο πετσί της Βεργινίας (πετσί και κόκκαλο! — ανατρίχιασε ο Νίκος που την είδε) — εγώ τις κάνω κοντά στην καρδιά και ξέρω τι κάνω. . .

Έπειτα τη σκέπασε τη Βεργινία και κάθησε στην καρέκλα να δη την ενέργεια.

Εκεί δα, νά σου κι ανοίγει η πόρτα και μπαίνει η γειτόνισσα η Χαρζανοπούλινα, η χήρα του δικαστικού κλητήρα, με τη μια της κόρη την πιο μεγάλη, πούτον η αλαφροήσκιωτη – αν νεγκλιζέ. Η γριά τουλάχιστο πάντα ήτονε γριά κι άσχημη σα μάγισσα, μα της «νέας» τα χάλια καθώς ήταν άφτειαχτη και στη φυσική της κατάσταση δε μολογιούνται. Καλά λεν οι δασκαλευούμενοι: «τα εν οίκω μη εν δήμω!» Τι λαιμός ήτον εκείνος σαν καμμιάς αρρωστημένης γαλοπούλας μέσ' απ' την άσπρη νυχτικιά που της έλειπε το κουμπί! τι σακκούλες κρεμαστές κάτω απ' τα μάτια! τι χρώμα σαν το κυδώνι! – άφησε πια το μισοφόρι, ο Θεός να το κάνη ροζ, με τον ξηλωμένο φαρμπαλλά που έσταζε απ' τη λέρα. . . κι αποκάτω τα κατσάρια! . . .

– Καλέ τί πάθατε, Κυρ Νίκο μου! στρίγγλισε η γριά συφορά. Είπα κ' εγώ! «στον ύπνο μου τον ακούγω αυτόν το σαματά ή μην κ' έπαθε τίποτα η Βεργινία;» Μου φάνηκε σα νάκουσα κάτι φωνές, κάτι σαν κλάματα, μα έλεγα πάλι με το νου μου: «Αχ, είν' η καρδιά σου που τα μελετάει τα τι πέρασες, τι πίκρες και τι καημούς, και σε ξεγελάει τάχα πως τακούς. . .» Σα μου χτύπησε σταυτή η φωνή τον γιατρού – και ποιος δεν την έχει μες την ψυχή του τη φωνή του γιατρού, του ευεργέτη τω φτωχώνε! – μονομιάς πετάχτηκ' απάνου. Μάλιστα η Μπιμπίκα μου πρώτη τον κατάλαβε – αυτή, καλέ μου, ακούει και το χορτάρι που φυτρώνει!: «Μαμάκα μου! μου λέει, κάτι έπαθε η Βεργινίτσα και φέραν τον καλό γιατρό». Εξ αρχής αυτό έπρεπε, Κυρ Νίκο μου! Εμείς πάντα το λέγαμε. Μα είπα κ' εγώ στα κορίτσια: «άστε, μην ανακατευόσαστε στους άλλους το διάφορο · εδώ είναι περί ζωή και θάνατο βλέπεις: νάχης έπειτα και την ευθύνη! . . .»

– Και βέβαια είναι πολύ λεπτότατα πράγματα αυτά – αχνολάλησε η Δεσποινίς Μπιμπίκα.

– Και τι έχει, Κυρ Γιατρέ μου, η Βεργινούλα μας; – συλλογίστηκε τώρα μόλις να ρωτήσῃ η γριά-καμμιά λιγοθυμιά πάλι. Αμ τις προάλλες πουύμαστε φερμένες εγώ με τις κόρες μου και μας έμεινε στα χέρια μισήν ώρα, ξερή! . . ήτονε μονάχη της – ήτον και η Ευρυδίκη – γύρισε και ρώτησε την Μπιμπίκα – ας είναι . . αν δεν ήμαστεν εμείς. . είδαμε και πάθαμε να τη συνεφέρουμε – γυναίκες ολομόναχες – πήγα να παλαβώσω. . είναι και η ευτύνη ξέρεις! γιατί έπειτα σου λέει άλλος –

— Άσ’ τα τώρα, Κυρά Χαρζανοπούλου! είπε ο γιατρός, σταθήτ’ απ’ το κρεββάτι! . . σταθήτε από ’κει δα! . . μη μου κλείνετε το φως να δούμε τι θα κάνουμε. . .

Έπιασε πάλι το σφιγμό της Βεργινίας με το ρωλόϊ στο χέρι. . . έβαλε ταυτί του στην καρδιά της. . . Έπειτα έχυσ’ αιθέρα στα χέρια του και της έτριψε τα μηλίγγια. . της έτριψε τα χέρια και τα πόδια. . .

Έξαφνα άνοιξε η Βεργινία τα μάτια της και το στόμα της άρχισε να ναναπινέη αργά. . . Κ’ η αναπνοή της γινόταν ολοένα πιο βαθειά. . το στήθος της ανασηκωνόταν οσα να φούσκωνε απομέσα του ένα κύμα να ξεσπάση. . .

Ο γιατρός γύρισε να δη το Νίκο που στεκόταν πίσω του, ακκουμπηστός στο κρεββάτι: σούρωσε τα χείλια του και τανέβασε ως τη μύτη του. . .

Ο Νίκος έβλεπε της Βεργινίας τα καμώματα μ’ όλη την ψυχή του χυμένη στα μάτια του. . .

Ακουγόταν τώρα η αναπνοή της Βιργινίας σαν ανάλαφρο ροχαλητό ανθρώπου βαριούπνιασμένου. . άνοιγε το στόμα της και τάφηνε λίγην ώρα ανοιχτό. . . και το ξανάκλεινε αργά, παράξενα σα μ’ ένα μηχανισμό, αλλοιώτικα από άνθρωπο: όπως τα ψάρια που τα πετάει το κύμα στο γιαλό. . κι ολοένα πιο πολύ το στόμα της άνοιγε και πιο πολλήν ώρα έμενε ανοιχτό, στυλωμένο τώρα, σαν πόρτα που δεν ξαναπέφτει να κλείση. . .

Η Λιόλια κύτταζε με το κλαμένο πρόσωπό της ξαστρωμένο πάλι, σαν κρυφοχαρούμενη πούρβλεπε τη Βεργινία νανοιγοκλείνη το στόμα, να ξαναζωντανεύῃ. . .

— Τι κάνει έτσι, γιατρέ; τ’ είν’ αυτό που κάνει; φώναξε ο Νίκος του γιατρού με τρόμο —

— Δεν είν’ καλά η γυναίκα σου! — —

Η Χαρζανοπούλινα κ’ η κόρη της που στέκονταν εκεί κοντά, κυτταχτήκαν αναμεταξύ τους κ’ η γριά κούνησε το χέρι της σα νάλεγε για κάποιον πως έφυγε και πάει:

— Δεν τη βλέπεις, Κυρ Νίκο μου; δεν τη βλέπεις που τελειώνει και σ' αφήνει γεια;

... Τα μάτια της Βεργινίας είχαν ανοίξει διάπλατα: κύτταζαν αχνά και ξέξασπρα το Νίκο, κατάματα. . κι όλο άνοιγαν πιο πολύ, σα να θέλανε να βγουν απ' τις κόγχες τους να πεταχτούν απάνω του, κ' οι κόρες τους μεγαλώνανε σκοτιδιασμένες σα δυο βαθειές τρύπες. .

— Βεργινία!! — ξεφώνισε ο Νίκος. . . Βεργινία μου!! . . κ' έπεσε γονατιστός, μ' έναν πνιγμένο λυγμό, μπροστά στο κρεββάτι και της έπιασε το χέρι — —

. . Οι δυο βαθειές τρύπες των ματιών της Βεργινίας αποπάνω απ' το κεφάλι του Νίκου μαυρίζανε σαν πηγάδια — Άξαφν' άνοιξε η Βεργινία το στόμα της ακόμα περισσότερο και δεν το ξανάκλεισε πια — τα μάτια της θολώσανε — σα να πέρασ' ένα σύννεφο ψηλά, ένας αχνός αποπάνω τους — κι απόμειναν εκεί δα, ορθάνοιχτα, στυλωμένα απάνω στο πρόσωπο του Νίκου — — —

Ο γιατρός σηκώθηκε:

— Δεν είχε δύναμη η καρδιά της — είπε. Έβαλε ταυτί του στο στήθος της. . έπειτα έβγαλε κ' είδε το ρωλόϊ του. . και της έκλεισε τα μάτια. . .

[Έως εδώ έκαμε τας διορθώσεις του έργου του ο συγγραφεύς. Ο εξαφνικός θάνατός του εσταμάτησε το έργον και αι κατόπιν διορθώσεις έγιναν σύμφωνα με την πρώτην έκδοσιν.]

— Ζωή σε λόγου σου, είπε σκουντώντας το Νίκο απ' τον ώμο. Σαν είδε που δεν κουνήθηκε ο Νίκος από κει πούτονε γονατιστός με το πρόσωπο απάνω στο χέρι της Βεργινίας, τον έπιασε με τα δυο του χέρια απ' τις αμασχάλες και τονέ σήκωσε ορθόν.

— Έλα, άντρας είσαι! Αυτά έχει ο κόσμος. Καλύτερα που ησύχασε
— δεν είχε πια ζωή μέσα της. Αν θέλης αύριο περνάς για την άδεια
—

Καθώς σηκώθηκε ο Νίκος και ξανάρριξε μια ματιά απάνω στο νεκρό πρόσωπο της Βεργινίας και κατάλαβε πως όλα τέλειωσαν

πια, τούρθε στρόφιλος και πήγε να πέσῃ. Τον κράτησε ο γιατρός, πριν να προφτάσουν οι Χαρζανοπούλινες να τον πιάσουνε στην αγκαλιά τους.

— Τον καημένο το νέο! — είπε δυνατά η Μπιμπίκα και στέναξε μέσ' απ' τα φυλλοκάρδια της.

Τον πήρε ο γιατρός μπράτσο το Νίκο και βγήκαν όξω στο δρόμο. Έβγαλε ο Νίκος και του 'δωσ' ένα τάλληρο.

— Μην πειράζεσαι, είπε ο γιατρός, τα βρίσκουμε — και τόβαλε στην τοέπη του.

Μέσ' απ' την κάμαρη ακούστηκε άξαφνα η στριγγλιάρικη φωνή της γριά-καρακάξας της Χαρζανοπούλινας:

« Αχού, Βεργινία μου! τι κακό που σουύρθε! Αχού, περιστεράκι μου! και πού μας αφήνεις!» — —

και το ψεύτικο παράπονο του μυρολογιού της ξέσχισε το πέπλο της σιγαλιάς και της νάρκης της φεγγαράτης νύχτας — — 'Ενα σκυλλί μέσα σε μιαν αυλή ξύπνησε κι άρχισε να ουρλιάζη. . .

Ήτον αργά πια. Το φεγγάρι έγερνε να πέσῃ πίσω απ' την Καστέλλα: ήτονε μικρό τώρα, σα ζαρωμένο, σαν πιο θολό και πιο κόκκινο — ίδιο μάτι πούχει κλάψει — —

Κ' η Λιόλια;

Η Λιόλια ήτον πεσμένη από πολλήν ώρα χάμω, πίσω απ' το κρεββάτι, στο μέρος που έστρωνε πάντα το βράδυ να κοιμηθή. . και θρηνούσε σα νάθελε να σπάσῃ η καρδούλα της — χωρίς κανείς να την προσέχη. . .

— —

Τη σηκώσανε στις τρεις ταπόγευμα με το σταυρό και τα εξαπτέρυγα με δυο παππάδες κ' έναν ψάλτη: — ήρθε κ' ένας άλλος, αψηλός και ξερακιανός σαν τσίρος, μ' ένα μαύρο παννί στόνα μάτι και πένθος στο μανίκι για ψάλτης, κολλητηρζής, που δεν εννοούσε να φύγη — — κ' έτσι πήγαινε μπροστά κ' έψελνε κι

αυτός για γούστο του με την ελπίδα να μπαλωθή στο τέλος κανένα μονό. . . Πού μαζεύτηκαν τόσες γυναίκες στο λείψανο! Τόσον καιρό που ζούσε η άμοιρη η Βεργινία, ψυχή δε ρώταγε γι' αυτήν και τώρα που πέθανε, τρέξανε σαν τα κοράκια – άφησε πια τις Χαρζανοπουλίνες, μάννα και κόρες, και την αδερφή της γριάς, την Κερ-Αριστείδαινα, και την Κυρία Ευρυδίκη: αυτές δα ήταν απ' τις πρώτες, σπιτικές σα να πούμε, στα μέσα και στα έξω. . . και πήγαιναν πίσω απ' την κάσσα κολλητές, σα συγγενείς. . . Το Νίκο τον είχε πιάσει μπράτσο ο μάστοράς του ο Πρίαμος κι απ' την άλλη μεριά ο Περικλής. Ήταν φερμένα όλα τα παιδιά του μαγαζιού. Ήταν κι αρκετοί φίλοι του Νίκου: ο Ντίνος, ένας Τζαννέτος, ξυλογλύπτης κι αυτός, που σηκώθηκε κ' ήρθε απ' τη Βάθεια, ο Ηρακλής που δούλευε στο σελλάδικο του Ντίππελ, ο Γιώργος ο Ροντάκης, ο γλύπτης, κι ο Αντρίκος ο υποκελευστής με τη στολή του. Ήταν και μερικοί απ' τη γειτονιά και πρώτος πρώτος ο χοντρός ο μπακάλης, ο κυρ Μπάμπης. Ο Μίμης δεν ήρθε – – Η Λιόλια πήγαινε πιο πίσω με τη θεια Ελέγκω, που τα γέρικα της μάτια είχανε γίνει σαν κόκκινες σταφίδες απ' τα κλάματα για τη Βεργινίτσα της που την είχε σαν παιδί της. Φορούσε ακόμη η Λιόλια το φορεματάκι που χρειάζεται με μια μαύρη μπέρτα αποπάνω κ' ένα παλιό καπέλλο πένθιμο με μαύρα σταφύλια, που τόχε παρμένα η θεια Ελέγκω απ' τη σπιτονοικοκυρά της, και που την έκανε σα μεγάλη γυναίκα. . .

Πήγαινε η Λιόλια με βουρκουμένα μάτια, σκυφτή κάτω απ' το βαρύ καπέλλο. . . Ένα χάος ήτονε στο μυαλό της απ' τα χτες τη νύχτα:. . φέρανε μιαν κάσσα άσπρη με κάτι χρυσοχάρτινα σειρήτια και τριανταφυλλάκια πάννινα και κάτι αγγέλους και δυο χέρια χεροπιασμένα από πάφυλα, καρφωμένα απάνω στο καπάκι. . γέμισε το σπίτι γυναίκες. . η γριά-Κλητήραινα με τις κόρες της μπαινόβγαιναν. . της πήραν τα κλειδιά να βγάλουν καφέ και ζάχαρι. . έσυραν το κρεββάτι (Αχ! το κρεββάτι με τη νεκρή τη Βεργινία) στην άκρη – – Ίσαμε πούρθε η θεια Ελέγκω και την πήρε στην αγκαλιά της δεν είχε πού νασταθή, πού να κλάψη. – – «Όλο μες τα πόδια μας βρίσκεται αυτό το τζάτζαλο! Δε σηκώνει το χέρι της να βοηθήσῃ σε τίποτα. Πώς τα σιχαίνομαι αυτά τα χαραμοψώμικα! – τάχα συγγενής, κι' ο Θεός να σε φυλάη. . .», είπε η Μπιμπίκα σε μιαν άλλη που διόρθωνε τη Βεργινία μαζί με την Ευρυδίκη. . . «Έχει και μούτρα και κλαίει! Αυτό που δεν ήθελε!», φώναξε η Ευρυδίκη αποπίσω απ' το δυστυχισμένο το

κορίτσι, για να τακούσῃ, καθώς έβγαινε να πάη στην αυλή να κρυφτή απ' τα μάτια τους. . .

Της έβαλαν της Βεργινίας το νυφιάτικό της το κρεμ κι αποκάτω απ' την πλάτη της τα στέφανα του γάμου: Αχ! σα σφαγμένο αρνί λύγισε το νεκρικό κορμί της με το κεφάλι πεσμένο πίσω καθώς την πιάσανε να τηνέ βάλουνε στην κάσσα — τη στιγμή που ξαναρχότανε μέσα η Λιόλια — — Την κάσσα την απίθωσαν απάνω στο τραπέζι — στο τραπέζι πούτρωγαν καθεμέρα και που τόχαν τώρα τραβηγμένο μες τη μέση. . η Ευρυδίκη πήρε τα λουλούδια που ήταν απάνω στον κομμό στα πιατάκια (τα λουλούδια της!) και τις μυγδαλιές, όλ' ακόμα δροσερά κι ολάνθιστα, και στόλισε το φέρετρο με πολύ γούστο. — — Δε βάσταξε η Λιόλια και ξαναβγήκε στην αυλή να ξεφωνίση. . .

Δε φάγανε μεσημέρι. Κάποιος πήρε το Νίκο έξω. Η θεια Ελέγκω έστειλε και πήρε απ' το μπακάλη λίγες ελιές και ταραμά, σα σαρακοστή που ήτονε, να φάνε. . μα δεν άγγιξε η Λιόλια. Οι γειτόνισσες μπαινόβγαιναν ολοένα απ' της Κλητήραινας και στην κάμαρη τη νεκρική όλο κ' έψηναν καφέδες. . σηκώθηκε η θεια Ελέγκω νταβραντισμένη κ' έφερε και της Λιόλιας ένα φλυτζανάκι: δεν ήθελε νάρθη στα λόγια μ' αυτές τις παλιογλωσσούδες, τις ξαδιάντροπες, ειδεμή ήξερε αυτή τι θα τους έλεγε! — Αχ, τι καλό που της έκανε της Λιόλιας ο ζεστός καφές!

— «Σερμπέτι τον έχουν οι σκύλλες: το ξέρω κ' εγώ με ξένα κόλλυβα!», είπε η θεια Ελέγκω εκεί που ρουφούσε κι αυτή το μαυροζούμι της.

Πώς κάπνιζαν οι δυο μικρές κίτρινες λαμπάδες! — η μια στο καντηλέρι κ' η άλλη μες τη μποτίλια — στο κεφάλι και τα πόδια του νεκρού — με κάτι αψηλές φλόγες σκούρες πούχανε μέσα τους ένα μεγάλο μάτι μελανό και κυττάζανε σοβαρά: γέμισε η κάμαρη με μια βαρειά πένθιμη μυρουδιά απ' αγιοχέρι κ' έσταζαν απ' τα κεριά παχιά δάκρυα κίτρινα σα χολή απάνω στην κάσσα και στο τραπέζι κι ως που να πέσουν πάγωναν απανωτά και γίνονταν κάτι κρεμαστές πλεξούδες: δάκρυα κοκκαλιασμένα. . .

«Κλαγκ! – πλιάτσ!» έκαμε το κανάτι γεμάτο νερό πούσπασ’ η θεια Ελέγκω έξω απ’ την πόρτα την ώρα που σήκωναν το λείψανο μέσ’ απ’ τους γαλάζιους αχνούς του λιβανιού. .

.....

Μέσα σε μαρτιάτικα σύννεφα σκόνης – (Το ξέρετε δα πως το Μάρτη στην Αθήνα παντρεύετ’ ο άνεμος με τη σκόνη και μέρα νύχτα έχουνε φρενιασμένο κυνηγητό από δρόμο σε δρόμο, από σπητιού αγκωνή σ’ αγκωνή – χωρίς να τους κόφτη έναν παρά για τον κόσμο που τους βλέπει – και βγαίνουν απ’ την πολιτεία και παίρνουν τους μεγάλους δρόμους τους εξοχικούς ως πέρα στα βουνά και στη θάλασσα κάτω!) – μέσα σε τέτοια ζωντανά σύννεφα σκόνης που τα δυνάστευε, περίτρομα απ την ίδια τους λαχτάρα, η ποθερή ορμή τανέμου, ανέβαινε το μαύρο ανθρώπινο μπουλούκι τη λεωφόρο Συγγρού. . και τα εξαπτέρυγα πήγαιναν πλαγιαστά ενάντια του ανέμου ίδια κατάρτια καραβιού. . και τα ζωντανά σύννεφα, που τανάδευε ανίκητη φρένα, πήγαινανε μαζί με τη συνοδεία των ανθρώπων που περπατούσανε να πάνε στο μαντροπερίβολο του Χάρου, λες και τους σπρώχνανε να παν πιο γλήγορα – γιατί Χάρος και γάμος τους ήταν ένα. . Του Νίκου του πόναγαν τα μάτια – απ’ τον άνεμο και τη σκόνη, ή από δάκρυα που δεν είχε κλάψει. . Εκεί που τον πήγαιναν οι φίλοι κι ο αέρας τον έσπρωχνε από πίσω μαζί με της νεκρής το φέρετρο, αισθανότανε σα μια συνέχεια της ζωής που πέρασε με την πεθαμένη, αυτός ορθός κι αυτή πάντα ξαπλωμένη – ζωντανός και νεκρή! – πάντα αυτός ορθός κι αυτή κοιτάμενη – ήθελε δεν ήθελε. . όπως στη ζωή, έτσι και τώρα στο θάνατο! Γύρισε πίσω να δη τη Λιόλια: πήγαινε κλαμένη, βαστώντας το ξένο καπέλλο με τα δυο της χέρια, κι αυτή μαζί σπρωγμένη πίσω απ’ το φέρετρο απ’ την ίδια δύναμη και κατάρα. . και κοντά της έσερνε η Θεια Ελέγκω τα γεροντικά της πόδια. . Γύριζε ο άνεμος καμμιά φορά κ’ έφερνε πίσω την ψαλμωδία εκεινού με το δεμένο μάτι, πούψελνε στον πιο αψηλό τόνο και μ’ όλη τη δύναμη της μύτης του, για να τονέ βουβάνη τον άλλο ψάλτη. . του φάνηκε πως έψελνε ολοένα: «Δόξα σοι ο Θεός! Δόξα σοι ο θεός ημών! Δόξα σοι ο θεός!» και πως μ’ αυτό ήθελε να πη σαν από μέρος του: «Δόξα το θεό!». . Ο άνεμος έμπαινε κάτω απ’ τάσπρα φελόνια των παππάδων και τα φούσκωνε. . και ταναποδογύριζε αποπάνω απ’ τα καλυμματία τους και τους κουκούλωνε. . κ’ έτρεχαν κάθε τόσο εκείνοι

πούρχονταν αποπίσω να πιάσουν τανεμιστά παννιά σα φλόκκους να τα κατεβάσουν: ίδιοι μασκαράδες με σεντόνια του φάνηκαν του Νίκου άξαφνα οι παππάδες και τούρθε να γελάσῃ δυνατά. . . Καθώς έβγαιναν απ' τη λεωφόρο Συγγρού, πέσανε μέσα σε μια σειρά άμαξες κλειστές που γύριζαν απ' άλλη κηδεία. Στάθηκαν ταμάξια να προσπεράση το λείψανο της Βεργινίας: από μέσ' απ' ταμάξια κύτταζαν κλαμένα μάτια και χέρια σηκώθηκαν και κάμανε σταυρούς κ' έβγαλαν καπέλλα για τη Βεργινία του! . . . Τότε τούρθαν τα δάκρυα του Νίκου κ' έκλαψε με παιδακίσιο αναφυλλητό που του τάραξε όλο το κορμί, γιατί συλλογίστηκε πως έχασε τη γυναίκα του που τη λυπούνταν κ' οι ξένοι μες ταμάξια: αλήθεια ήτονε σπουδαίο πράμα να χάση κανείς τη γυναίκα του!

— Μην κάνης έτσι, κοτζάμι άντρας! — του είπε ο φίλος του ο Ντίνος, που τον είχε πιάσει τώρα αυτός στη θέση του Περικλή.

Κι ο μάστορας απ' την άλλη μεριά του λέει:

— Αυτή τώρα πια γλύτωσε κι' ησύχασε. . . σάματις που θα πάμε κ' εμείς! — Δε λες καλά που δε σ' άφησε κάνα παιδί, νάχης τώρα ντράβαλα στο κεφάλι σου.

Η κάσσα της Βεργινίας πήγαινε τον ανήφορο μπροστά, ξέμακρα απ' τη συνοδεία. . . ο άνεμος της ξεμάλλιαζε τα κόκκινα μαλλιά της. . . η σκόνη πηδούσε χούφτες-χούφτες στο νεκρό της πρόσωπο και της το φιλούσε. . . η φωνή του ψάλτη με τόνα μάτι έκανε δρόμο για τον ερχομό της. . .

Ως που να πάνε στην εκκλησιά του Νεκροταφείου τα μάτια του Νίκου είχανε στεγνώσει — γιατί τον κύτταζαν κ' οι γυναίκες! . . .

— Το καημένο το παιδί! έλεγε μια γριά μ' ένα μαντήλι στο κεφάλι σε μια χοντρή μεσόκοπη — άτυχο που ήτονε να πάρη άρρωστη γυναίκα — παιδί πράμα!

— Αμι τούχε ριχτή αυτή — Θεός σχωρέσ' την ψυχή της! . . . κι απέ αυτός δεν τόχε σκοπό για στεφάνι · τονέ μπλέξανε βλέπεις τον άνθρωπο. . . αυτή φαινόταν από παντοτεινά φιλάρρωστη. Μου τόπε έμεναν η Ευρυδίκη η καπελλού που ήτανε φιλενάδες. . .

— Ποιος τα λέει αυτά — πετάχτηκε αποπίσω τους μιαν άλλη, μια κιτρινιάρα με καπέλλο: Εγώ σας λέω πως δε θα πέθαινε η

σχωρεμένη μήτε σε δέκα χρόνια μέσα, μόνο την έφαγε το μαράζι

—

- Που δεν έκανε παιδί; ε; — τόχω ακουστά κι αυτό —
- Τι παιδί και ξεπαιδί! — παιδιά έχει το βρεφοκομείο όσα θέλεις.. ο λόγος είνε για το κορίτσι. . .
- Για ποιό κορίτσι λένε; — — γύρισε πίσω της και ρώτησε μυστικά μια που πήγαινε μπροστά κ' είχε ταυτιά της πίσω, μια στεγνή και λιγνή σα στέκα μπλιάρδουν.
- Από μικρή κι από κοντή να φοβάσαι, είπε η πλαϊνή αυτηνής που πρωτομίλησε.
- Για τη Λιόλια δα λένε — κρυφολάλησε η χοντρή, απαντώντας στην ερώτηση της στέκας.
- Αμ δεν τάβλεπε θαρρείς η μακαρίτισσα! είπε δυνατά η κιτρινιάρα — αυτή έσκασε απ' το κακό της. . .

Πιο πέρα η Μπιμπίκα έλεγε στη γυναικά του μπακάλη:

- Αυτή σου είν' από 'κείνες: Ο Θεός να φυλάη ταντρόγυνα! . . .

Κι ως πέρα πίσω φθάσανε τα κρυφολαλήματά των γυναικών που χύνονταν, ίδια νερά από βρύσες αφημένες ανοιχτές, τον κατήφορο . . (κ' οι ανοιχτές κάνουλες πούτρεχαν ακατάπαυτα ήταν οι Χαρζανοπούλινες κ' η Ευρυδίκη). . και τα ποταμάκια τα νερά έφερναν ένα γύρο τη Λιόλια, που βρισκόταν σαν απάνω σε νησί, καθώς πήγαινε ανίδεη με τη θεια Ελέγκω, σκονισμένη, ανεμορσυμένη. . . κι όχι νερά ήταν, παρά δόντια λύκων αστράφτανε μέσ' απ' αχνισμένα στόματα ολόγυρα απ' το θύμα, έτοιμα να το σπαράξουν. . . Πίσω-πίσω περπατούσε μια χοντροκοπιά, με δυσκολία, βαρειανασαίνοντας κι αγκομαχώντας. . κι άξαφνα το μυρίστηκε πως κάτι λεγόταν αυτού μπροστά και μάζεψε τα ξύγκια της κ' έτρεξε κι αυτή να σμίξη το κοπάδι των λύκων. . κ' έφαγε τα λυσσιακά της ως που να πιάση από 'να λόγο άκρες μέσες. .

— Καλέ για την 'Ολια λέτενε! — μπήκε κι αυτή στην κουβέντα — ο κόσμος τόχει τούμπανο. . .

— Λιόλια τη λεν, όχι 'Ολια!

— Το ίδιο κάνει! — μια σαραντάρα δεν είναι; την ξέρω εγώ από καιρό. . . και να δήτε το τι μιούπανε για κάποιον άλλον, που τάχει λέει και με τους δυο κ' έχει και δυο παιδάκια λέει ο άλλος —

Κι ως που να μπούνε στην εκκλησία, ο κόσμος σταλήθεια τόχε τούμπανο. . .

«Δεύτε τελευταίον ασπασμόν. . .», έβγαλε ο ψάλτης μια ψιλή φωνή απ' τη μύτη, που ξεπετάχτηκε, σαλευούμενη σαν τους χαρτένιους αϊτούς όταν παίρνουν τη φόρα τους, ίσαμ' απάνω στο θόλο με τους φεγγίτες κι από κει ξανάπεσε κάτω και φτεροκόπησε σα νυχτερίδα, πάνω απ' τα κεφάλια των ανθρώπων, μες τη γυμνή εκκλησία που απηχούσε. Ο ένας παπάς, ο πιο γέρος, κρύωνε κ' είχε ρίξει αποπάνω απ' το φελόνι του ένα μαύρο μάλλινο σαλάκι που τούπεσε εκεί που φιλούσε. Τον πήγαν οι φίλοι το Νίκο να φιλήσῃ. Μα δεν είχε το νου του · μόνο σαν έπεσαν τα μάτια του απάνω στα μαλλιά της Βεργινίας τα κόκκινα κι αριά, πούταν τώρα σταχτιά απ' τη σκόνη κι αναμαλλιασμένα, θυμήθηκε το προσκέφαλο του κρεββατιού τους που ακκουμπούσαν τα κεφάλια και των δυονών τους κ' η πεθαμένη πέρναγε τα δάχτυλά της μέσα στα δικά του τα μαύρα και πηχτά μαλλιά και του τα χάδευε και τούξυνε το κεφάλι — και τότε ξαναβούρκωσαν τα μάτια του. . . Έκλαιγε η θεια Ελέγκω με ξεφωνητά εκεί που φιλούσε. Τι θλιβερό που είναι το γεροντικό το κλάμα! — βροχή νυχτερινή που δεν ελπίζει για ήλιο και για ξαστέρωμα. Πήγε κ' η Λιόλια και φίλησε μ' αναφυλλητό και τα χείλια της ακκούμπησαν απάνω στη μύτη της νεκρής πούτον κρύα και κοφτερή σαν κόψη μαχαιριού. . .

Ο γυναικοκαυγάς.

Την έθαψαν πέρα στα «νέα», κοντά σ' ένα σωρό πέτρες. Ένα-δυο αγριολούλουδα απόμειναν ολόγυρα σταπορριχμένο χώμα που

ξανασκέπασε τον ανοιγμένο λάκκο. . και τρεμοπαλεύανε στον άνεμο. .

- Να δης, Κυρά γειτόνισσα, που πριν τους έξη μήνες, θάχουμε καινούργια παντρολογήματα — είπε η Ευρυδίκη στη Χαρζανοπουλίνα, καθώς περνούσε η συνοδεία απ' τη γέφυρα του Νεκροταφείου — βράδυ πια — από δυο-τρεις μαζί, σκόρπιοι εδώ κ' εκεί. .
- Και πώς το λες αυτό Κερά μου; Μη σου πέρασε η ιδέα πως θα σου κάνουμε χαλάστρα; Εγώ τις κόρες μου δεν τις έχω για τον τυχών. . κι ούτε ψιφούμε γι' άντρα σαν κάποιες άλλες, λυσσασμένες. .
- Είπα εγώ τίποτα; άλλο πάλι τούτο! γι' άλλο πράμα πήγαινα να σου μιλήσω: μα όποιος έχει τη μύγα μυγιάζεται!
- Αυτό που σου λέω 'γώ! κ' εμείς άχερα δεν τρώμε! Εγώ, Κερά μου, σε βλέπω και σ' ακούγω κι ας κάνης την όσια Μαρία — και μη θαρρής πως δε μαθεύουνται. .
- Σα βάζη κανείς τη μύτη του παντού μυρίζεται και τις πομπές του —
- .. μόνο να κυττάξης να τα τριτώσης γλήγορα, γιατί όσο περνάει η μπογιά σου. .
- Μαμά! έλα πάμε σπίτι, γιατί δεν τις ανέχομαι τις προστυχάντσες — φώναζε η Μπιμπίκα που είχε τα νεύρα πολύ «λεπτότατα». .

.. Και τραβήξανε, μάννα και κόρες, μπροστά με φούργια σαν τρεις ξυλόκοττες ερεθισμένες. .

- Τι έπαθαν αυτές οι κανκάγιες και ξεφωνίζουνε — γύρισε κ' είπε ο μάστορας του Νίκου που πήγαινε μπροστά μαζί του και τούλεγε για κάτι μαόνια που τα περίμενε τούτη τη βδομάδα ναρθούν από το Τριέστι. .

Γυρίσανε στο σπίτι η θεια Ελέγκω με τη Λιόλια και με μια γειτόνισσα, τη γυναίκα του Κυρ Γιώργη του Καψοκέφαλου, του παπλωματά. Το Νίκο τον πήραν οι φίλοι απ' του Μακρυγιάννη, να πάνε να φάνε σ' ένα μαγαζί στην Πλάκα. Η Ευρυδίκη απόμεινε πιο κάτω, στο σπίτι της, για να μη συναπαντηθή με τις Χαρζανοπούλινες. Αυτές είχανε γίνει καπνός απ' τη γέφυρα του Νεκροταφείου –

Απέξω απ' την πόρτα του σπιτιού ήταν τα κομμάτια του σπασμένου κανατιού λες κ' ήταν τα συντρίμμια απ' τη ζωή της Βεργινίας.

Αχ, τι κάμαρη ήτον τούτη! Πού η πάστρα και η ταχτοποίηση που κρατούσε η Λιόλια! Τους ξανάρθαν τα κλάματα, της Λιόλιας και της θειας Ελέγκως, σαν είδαν την ανακατοσούρα και ταδειανό κρεββάτι της Βεργινίας, σπρωγμένο σε μιαν άκρη. . Έπιασ' η θεια Ελέγκω με τη γειτόνισσα, που ήτανε μια καλή γυναικούλα πονόψυχη, να συγνρίσουνε λιγάκι, ναερίσουν το κρεββάτι. Εκεί που πασχίζανε μαζί, την πήρε κατά μέρος η γειτόνισσα και της τάπε όλα, τα τι λέγανε για το κορίτσι στο δρόμο οι γυναίκες. Έγινε η θεια Ελέγκω θεριό μονάχο. Σαν αποτελείσαν τη δουλειά τους, είπε της Λιόλιας:

— Έλα μάζεψε τα ρούχα σου ναρθής σπίτι μου, στο μενούτο!

Δε μίλησε η Λιόλια, μόν' άρχισε πάλι να κλαίη σιγαλά. . . Την ώρα εκείνη φανερώνεται άξαφνα η γριά Κλητήραινα από πλάι να ρίξη μια ματιά μήπως και μπήκε κανείς απέξω να κλέψη.

Της έγνεψε η παπλωματού της θειας Ελέγκως, με το μάτι, τάχα πως να μην πη τίποτα για όσα της είχε ειπωμένα. Μα η Κερά Ελέγκω δεν ήξερε καμώματα.

— Ζωή σε λόγου σας! — χαιρέτησε καθώς μπήκε μέσα η Χαρζανοπούλινα· και βλέποντας τη Λιόλια που δίπλωνε τα ρουχαλάκια της, γιάλισαν τα μάτια της και είπε:

— Και για που τόβαλε το καλό το κορίτσι; Βλέπω και μαζεύεις τα ρουχαλάκια σου!

- Την παιρνω σπίτι μαζί μου. . τώρα πια τι δουλειά έχει εδώ! — αποκρίθηκε πικαρισμένη, η θεια Ελέγκω, χωρίς να γυρίση να κυττάξῃ.
- Αμή βέβαια! καλά κάνεις! Μιαν ώρ' αρχύτερα. Είσαι φρόνιμη γυναίκα · γιατί ζέρεις ο κόσμος είναι κακός και λέει πολλά. . .
- Και ποιος έχει να πη τίποτις για το κορίτσι; οι παλιοπατσαβούρες;
- Αρωτάξ! Τα τι σέρνει μονάχα εκείνη η Ευρυδίκη, η αντροχωρίστρα, η μουντζουρωμένη! . . και πού 'σαι ακόμα! Κάλλιο λέει να σου βγη το μάτι, παρά τόνομα!

Δε βάσταξε η θεια Ελέγκω απ' την τόση υποκρισία:

- Του λόγου σου, Κερά μου, που ζέρεις να μιλάς για τους άλλους να κυττάξης να μη βγη τα δικώνε σου των κοριτσιών τόνομα που θα πης για τη Λιόλια μου.
- Των κοριτσιών μου;! Και ποιά είσαι εσύ που θα πιάσης τις κόρες μου στο στόμα σου αυτάδισα!
- Εγώ τις κόρες σου στο στόμα μου!; — φτου σας! σουρλουλούδες!
- Σ' εμένα καλέ λες τέτοια λόγια; ξεφώνισε σαν παγώνι η γριά Χαρζανοπούλινα, πούχε κιτρινίσει απ' το κακό της σαν τη ζαφούρά κ' η ελιά της είχε ξεπεταχτή ολόρθη — σουρλουλούδες εμείς! Ξέρεις πια 'μαι 'γώ; Παλιοκούφταλο! Ξεδοντιάρα! Ίσια κι όμοια γινήκαμε τώρα με τις ξενοπλύστρες, τις κουρβλούδες! Καλά λεν: «Όποιος ανακατώνεται με τα πίτουρα των τρων οι κόττες!». Μπα που κακό συχισμό και ταραμό νάχης, όπως με σύγχυσες! Αχρόνιαγη. . . Μα θα σου δείξω 'γώ με ποιάν έχεις να κάνης! . . και χύθηκ' έξω απ' την πόρτα.

Μόλις είχε φύγει, ξανανοίγει η πόρτα και παρουσιάζεται η Ευρυδίκη, πούχ' έρθει σούρπα σούρπα να δη τι θα γίνη με τη Λιόλια; θα φύγη; θα κάτση;

- Του λόγου σου, Κερά μοδίστρα, είσαι πούβγαλες τα λόγια για το κορίτσι; — πετάχτηκε απάνω της η Κερά Ελέγκω, μόλις την είδε,

μανιασμένη καθώς ήτον απ' την άλλη. Κύττα καλά, κακομοίρα μου, γιατί στο ξερριζώνω αυτό το τσουλούφι το λιγδιασμένο! Ακούς εκεί! Σς! —

— Τι έπαθε τούτη! Λύσσαξες κυρούλα μου; Σα λύσσαξες να πας στον Παμπούκη! Τι λόγια μου λογιάζεις αυτού πέρα; — Μας τάπε, νά τώρα δα, εδωνά που στέκεσαι, η φιλενάδα σου η πλαϊνή — αμ «όμοιος τον όμοιο κ' η κοπριά στα λάχανα!» — εκείνη ντε πούχει τις δυο πανούκλες, φωτιά να τις κάψη! . . .

— Αυτή σούπε για μένα; Να σου φέρω μαρτύρους — πόσους θέλεις; — τα τι έλεγε στο δρόμο που πηγαίναμε τη νεκρή;. . . Κερά Γιώργαινα! — γύρισε κατά την παπλωματού — έτσι καλό νάχης! να χα — α — ρής το στεφάνι σου και τα παιδιά σου! Πες! τι έλεγε η Χαρζανοπουλίνα; — εκεί δανά ήσουν κ' εσύ — πως τάχα πήγαν ο Κυρ Νίκος με το κορίτσι και βραδιαστήκανε στην Καλλιθέα τάχα για λουλούδια — τους είδανε λέει αυτές απ' το παντζουράκι, εκεί που γύριζαν. . . Και μόλις το πήρε λέει χαμπάρι η σχωρεμένη: πως είχανε δηλαδή. . εμ καταλαβαίνεις δα. .

(— Φτού — ού! Σκύλλες! — έκαμε, πνιγμένη από αγανάχτηση, η θεια Ελέγκω.)

— . . αυτό δα φαίνεται κι απ' τα μάτια! . . πλάνταξε η καψερή απ' το κακό της!

Η Λιόλια είχε κρυφτή πίσω απ' το κρεββάτι και βαστούσε το πρόσωπό της μες τα χέρια της.

— . . Τέτοια λέγανε — στα μάτια μου! — όχι θα μου πουν εμένα! . . . Αμ αυτές έχουνε βγάλει μπυοφύτη απ' τη σκασίλα τους που δεν ξεψυχούσε μιαν ώρα αρχύτερα η σχωρεμένη — — για να πιάσουν το παλληκάρι στα βρόχια τους κι ολημερίς άναβαν κεριά — να μην δω καλή μέρα! ξέρω 'γώ τι σου λέω: τάξερε κ' η δυστυχισμένη, μου τάλεγε μια μέρα με την ψυχή στα χείλη. . .

Ω, συφορά! Νά σου ξαναμπαίνει άξαφνα η Χαρζανοπουλίνα με τις δυο της κόρες τώρα και με την αδελφή της την Αριστείδαινα για επικουρία. Πώς τα φέρνει έτσι ο Θεός για να γίνωνται τα μεγάλα πράματα σαν από μονάχα τους!

Από καιρό μπουμπούνιζε, μια τώρα ξέσπασε! . . .

— Τι φωνές ήταν εκείνες! τι βρισιές! τι μαλλιοτραβήγματα. Τι ήταν του Ομήρου οι ήρωες μπροστά σ' αυτές τις γυναίκες που μάχονταν: αγκώνας με στήθος, νύχι με μάγουλο, δόντι με κρέας, κλωτσιά με κοιλιά!

Αν εβγήκανε ζωντανές απ' αυτόν το γυναικοκαυγά οι Χαρζανοπουλίνες κ' η Ευρυδίκη, ήταν που τους παραστέκονταν κάποιες καινούργιες ελληνικές θεότητες της Κουτσομπολιάς και της Κακογλωσσιάς: — έκαναν κ' οι άλλες το μέρος τους, και προπάντων της θειάς Ελέγκως οι γροθιές καθώς ήταν απ' τη σκάφη δε χωρατεύανε, μα πιο κατώτερα πάντα, σαν την ομηρική την πλέμπια ολόγυρα στους ήρωες. . .

Η Λιόλια έτρεξε με τις φωνές έξω στο δρόμο. Άκουνσαν οι γυναίκες στις αυλές — πουν' ταυτί τους μαθημένο — και βγήκανε στις πόρτες· μερικές κιόλας, που τις έτρωγε η περιέργεια, πήραν τον ανήφορο ίσαμε μπροστά στο σπίτι. . . Είχε νυχτώσει πια. . . Ήύραν ευκαιρία οι Χαρζανοπουλίνες με τη σύμμαχό τους να κάνουν ταχτικήν υποχώρηση: δεν ηθέλανε να τις ιδούν οι προστυχάντοες, γιατί βαστούσαν πολύ στην αξιοπρέπεια! — Τα χάλια τους! . . να τις βλέπατε πώς ξεγλίστρησαν έξω απ' την πόρτα να κρυφτούνε στη δική τους! . . . Βγήκε κ' η Ευρυδίκη, νικήτρια! Μα η νίκη της ήτονε συφορά και χαλασμός αλάλητος: τίποτα δε βρισκόταν απάνω στο κεφάλι της απ' όσα τόχε φορτώσει το πρωί. Τη βάλανε στη μέση, το γυναικομάνι πούχε μαζευτή, και την πήγανε με σούσσουρο τον κατήφορο κι αυτή τους τάλεγε πια χωρίς πνοή, με τα χέρια, με το κεφάλι το ξετσουλουφιασμένο, μ' ό,τι της είχε απομείνει. . . Πήρε κ' η θειά Ελέγκω, τρέμοντας σύσσωμη απ' τη χολή που την έπινγε, τη φοβισμένη Λιόλια με το μπογαλάκι της απ' το χέρι και κλείδωσε την κάμαρη και το κλειδί τόδωσε της πονόψυχης της Κερά Γιώργαινας να το δώση του Νίκου άμα που θαρθή! . . .

Σε λίγο ήρθε ο Νίκος, συντροφεμένος. Βρίσκει την πόρτα κλειστή. Εκεί που χτύπαγε, έφθασε η γειτόνισσα και τούφερε το κλειδί και του τα πρόκαμε όλα με το νι και με το σίγμα. Πολύ του κακοφάνηκε του Νίκου που έφυγ' έτσι η Λιόλια, χωρίς να την ιδή

— μα δεν ταπόδειξε ούτε στη γειτόνισσα, ούτε στους φίλους του —

—

Κάθησε ο Νίκος κοντά δέκα μέρες, ολομόναχος στην κάμαρη την έρημη. . . Στη θεια Ελέγκω δεν πήγε ολότελα γιατί ντρεπόταν εξ αιτίας της Λιόλιας, γι' αυτά πούχαν ακουστή. Έτρωγε όξω, σ' ένα μαγαζί της Πλάκας μαζί με το Ντίνο. . . Η γριά η Χαρζανοπουλίνα του ζήταγε καθεμέρα το κλειδί για ναρχότανε με τις κόρες της να τούφτειαγνε το κρεββάτι του. . να του συγέριζε την καμαρούλα του. Δε θέλησε ο Νίκος να τους αποδείξη τίποτα για όσα γίνηκαν και τους τόδινε το κλειδί. . Σιγά-σιγά αρχίσανε να τονέ φέρνουνε βόλτα: κάτι καλημερούδια πονετικά, πίσω ατ' το παντζουράκι, κάτι χαμόγελα ροδοζαχαρωμένα, κάποιος κεοές κυδώνι μπελτέ να γλυκαίνη το παιδί το στόμα του κάθε πρωί. . Η γριά δα τόχε απ' ανέκαθε μέσα στην καρδιά της το παλληκάρι για την προκοπή και την αξιάδα του. . και κάθε τόσο να του λέη για τη σχωρεμένη τη Βεργινία που στάθηκε άτυχη να μην τονέ χαρή τέτοιον αντρούλη που της χάρισε ο Θεός. . και πετούσε κι από 'ναν πούντο για τη Λιόλια που καλύτερα να μην ερχόταν ολότελα: όχι πως τα πίστεψε αυτά πούβγαλε εκείνη η φτειασιδωμένη, η διπλοχωρισμένη, η παλιογλωσσού η Ευρυδίκη, αλλά γιατί να δίνης αφορμή. . . Νά, αυτό το λιγοστό που της έκανε της Βεργινίας η μικρή, τάχα δε θα τόκανε κ' η Μπιμπίκα της — πούναι και τόσο ψυχοπονετικιά! και χωρίς κανένα έξοδο. Ό,τι και νάναι, το σπιτικό θέλει πάντα νάχη άνθρωπο με το νου στο κεφάλι αποπάνω του, να ξέρη τη λάτρα του νοικοκύρη. . . Και «χα! — χα! — χα! — χα!», ξεκαρδιζότανε στα γέλοια εκεί που θυμόταν το τι είχαν πη για τη Λιόλια πως θα την έπαιρνε λέει γυναίκα του, ο Κυρ Νίκος! Σου λεν οστόσο κάτι πράματα! — σε καλό τους! . . . Του Κυρ Νίκου — να περάση δα πρώτα λίγος καιρός, να ξεχαστούν οι πίκρες! — τούπρεπε κορίτσι με μόρφωση, να την έχη σύντροφο, για καμμιά συμβουλή, για ό,τι λάχη, να μη ντρέπεται να την πάη και πουθενά, να ξέρη να του αναστήση τα παιδάκια του. Αυτά είναι πια τυχυρά . . .

Τα μυρίστηκε ο Νίκος.

Κι' αυτά ίσα-ίσα του άναψαν πάλι τον πόθο για τη Λιόλια. . και τις άφηνε να λεν και να φτειάγνουν οι Χαρζανοπουλίνες, μόνο και μόνο γιατί μ' αυτά κι αυτά πύρωνε μέσα του ο πόθος για τη Λιόλια.

Τον έπιανε κ' η Ευρυδίκη απ' την άλλη τη μεριά και τονέ καλαναρχούσε για τις τρεις καρακάξες, ψέλνοντάς τους τα κακά της μοίρας τους, πως τάχατις αυτές σκότωσαν τη Βεργινία με τα λόγια και με τα μάγια που της κάνανε για να τον περιλάβουν το νιό στα βρόχια τους· έλεγε και για τη Λιόλια τα όσα σέρνει η σκούπα, μα με τα ίδια προσεχτικά λογάκια σαν τις άλλες· και 'κεί που την πετούσε τη σαΐττα της, τούρριχνε και του Νίκου μια ματιά, πούλυρωνε το μολύβι μέσα στην κουτάλα να το χύσης στο νερό να δης τη μοίρα σου!

Τα κατάλαβε κι απ' αυτήν τη μεριά, ο Νίκος.

Και μ' αυτά ίσα-ίσα φούντωσε τώρα μέσα στην καρδιά τον ο πόθος του κοριτσιού, ξεχείλησ' η λαχτάρα τον για τη Λιόλια.

Ήτον ολομόναχος στην κάμαρη το βράδυ. . κοιμότανε στο κρεββάτι πούχε πεθάνει η Βεργινία (μόνο τις δυο πρώτες νύχτες κοιμήθηκε όξω με το Ντίνο). . . Κάθε τόσο του φαινόταν πως θε νάβλεπε το λοφάκι πούκανε της Λιόλιας το κορμί κάτω απ' το πάπλωμά της, χάμω μπροστά στο κρεββάτι. . έβλεπε πάλι μπροστά του τον κάμπο μετά λουλούδια. . αισθανόταν τολόθερμό της στήθος σαν πουπουλένιο απάνω στο δικό του και την πνοή της στο στόμα του σαν την άχνα του ζεστού ψωμιού. . πάλι έμπαινε σταυτιά του η φωνή της, εκείνη η φωνή η αξέχαστη κάτω απ' τις μυγδαλιές και μέσα στο αίμα του έτρεχε η ίδια φλόγα η γλυκειά και τούλυνε τα μέλη. . .

.....

Σε δέκα αέρες μέσα πήγε στης θειας Ελέγκως και πήρε τη Λιόλια και την έφερε στο σπίτι.

Το μουντό τραγούδι.

Πώς την κατάφερε τη θεια Ελέγκω κι άφησε τη Λιόλια;

Της είπε πως θα την πάρη γυναίκα του; ή θέλησε το κορίτσι για να πάη μαζί του;

Σαν ακούστηκε στη γειτονειά πως ξαναήρθε η Λιόλια στο σπίτι του χηρευάμενου απάνω στα εννιάμερα της σχωρεμένης! – βγήκαν οι γυναίκες στις πόρτες τους απ' αγνάντια και με τα δυο τους τα χέρια τραβούσαν τα μάγουλά τους κάτω απ' τη ντροπή τους. . . Οι Χαρζανοποιούλινες αμπαράθηκαν μην τους χυθούν τα μάτια που θε νάβλεπαν τη μουντζούρα πλάι τους. . . Η Ευρυδίκη έστριψε ολόγυρα της σαν το φίδι που κυνηγάει την ουρά του. . . Μόνο η πονόψυχη η Κυρά Γιώργαινα ερχότανε να δη τη Λιόλια κ' η θεια Ελέγκω – μα σπάνια κι αυτή. Ήθελε ο Νίκος να πιάση κάμαρη αλλού, μα χρώσταγε τρία νοίκια και δεν μπορούσε να φύγη πριν να πάρη κάτι λεφτά που τούμεναν απ' τη δουλειά του. . .

.....

Η Λιόλια ήταν τώρα γυναίκα του Νίκου.

Η Ζωή της Λιόλιας έπιασε άλλο δρόμο τώρα – άλλαξε το σκοπό της τον τραγουδιστό. . .

Η ζωή είναι τραγούδι που σβύνει – – Η ζωή είναι ποτάμι που κυλά. . .

Πώς τρέχει ένα νεράκι πουρχεται απ' το βουνό ήσυχο και κελαϊδιστό και στέκεται και βλέπει τον ήλιο και σιγοκυλάει μέσ' απ' τον κάμπο και γλυκοκουβεντιάζει με τα λουλούδια που το χαιρετούν κι έξαφνα φθάνει στην άκρη ενός γκρεμού και πέφτει αφριζόντας σε δάκρυα βουερά κάτω σε μια λίμνη κοιμισμένη και χάνεται στασάλευτά της βάθη τα μαυροπράσινα; – πώς κάνει φτερά το τραγούδι της ψυχής που λαχταρά και πετιέται κυματιστά πάνω απ' τα σχοίνια και τις κορφές των πεύκων και πάνω απ' τα κίτρινα σπαρτά σαν τη σιταρίθρα και άξαφνα βγαίνει ένα σύννεφο μπροστά στον ήλιο της ζωής και το τραγούδι μουντώνει και γίνεται βαρύ κι αργό με τη φωνή γονατισμένη; – έτσι και της Λιόλιας η ζωή τώρα μονομιάς απ' τη βουνή του πόνου έπεσε σε

βάθη κοιμισμένα — έτσι και το τραγούδι της ζωής της απ' τον ήσκιο βάρυνε, μούντωσε και τσάκισε — —

Απ' την ημέρα που ξαναπάτησε το πόδι της στην κάμαρη πούχε πεθάνει η Βεργίνια, σκοτείνιασ' η ψυχή της: ζούσε σα μέσα σε κάποιον από 'κείνες τις συννεφιασμένες νύχτες, τις ασάλευτες και ναρκωμένες, με περίχυτο ένα φως χλωμό απ' το πνιγμένο το φεγγάρι. . Κ' έτσι πέρασε η ζωή της εφτά μήνες χωρίς να βγη απ' αυτό το ησκιόφωτο. . κάτω απ' το παντοτεινό πέπλο το συννεφένιο η θλιμμένη αποφεγγιά του βάραινε περισσότερο την ψυχή της παρά νάκανε σκοτάδι —

Αυτό το συννεφένιο πέπλο ήτον ο ήσκιος της Βεργίνιας — —

Κι όπως ανοίγουν που και που τα νέφελα και φαίνεται το φεγγάρι που ταξιδεύει λυπημένο κι αμίλητο σ' ένα πέλαγος έρημο, πίσω απ' ασημένια αέρινα βουνά κι αυτά πάλι κλείνουνε στο διάβα του και το πνίγουν — έτο' ήτον και τις λίγες φορές που κουνήθηκε η ψυχή της απ' τη νάρκη ναναλάμψη σε χαρά η θλίψη.

Μα κι αυτό το φεγγάρι της ψυχής της, όπως και τάλλο τουρανού ήτονε γι' αυτήν πάντα το πρόσωπό της Βεργίνιας, το κάτασπρο — από τότες που την είχε πλανέψει από πάνω στο βουναλάκι. . .

Έξω ήτον καλοκαίρι: ήλιος ασπρόφλογος παντού . . βαθιά γλαυκή πέρα η θάλασσα που έστελνε κάθε απομεσήμερο δροσερές πνοές κ' έδερναν ταπλωμένα ρούχα στις αυλές. . φρούτα. . τραγούδια τη νύχτα μες τους δρόμους που ανοίγανε λιγωμένη αγκαλιά στου φεγγαριού το σιγαλινόν ύπνο, τον ασημένιο. . λουλούδια. . κελαιδήματα πουλιών. . σύννεφα μεγάλα σαν τρικάταρτα καράβια μ' άσπρα παννιά σαν κάτεργα παλιά, ασάλευτα στις ράχες των βουνών, και καμιά φορά σα Δράκοι κι αρχαίοι Θεοί που μπουμπούνιζαν πάνω απ' τον Πάρνηθα και τον Υμηττό . . Και μ' όλ' αυτά η Λιόλια — κι όχι μονάχα η Λιόλια, μα κι ο Νίκος, ζούσανε μαζί σα μέσα σ' ένα υπόγειο που τους βάραινε το χαμηλό ταβάνι στο κεφάλι κι ο αέρας ο βαρύς στο στήθος — —

Από 'κείνο το βράδυ που την είχε ξεγελάσει το φεγγάρι δε λαμπάδιασε πια η ψυχή του κοριτσιού — όσο και να την έσφιγγε ο αγαπημένος της μέσα στα δυνατά του χέρια — ολοδικήν του πια! — ολόδικός της! — μ' όση φλόγα και να κόλλαγε τα χείλια του στα

δικά της. (Αχ, εκείνο το κρεββάτι! – της Βεργινίας το φριχτό κρεββάτι!). . . Μα ούτε κι ο Νίκος δεν ξανάνοιωσε απ' τη ρόδινη της σάρκα την ίδιαν άλαλη τη ευτυχία ολάκερου του είναι του που τη θύμισή της την είχε πάρει μαζί του απ' τον κάμπο, σα μισοχοβολιά λουλουδένια αστέρευτη, και που ξεχείλιζε μέσα του ακόμα πιο υπερδύναμη τις πρώτες δέκα μέρες πούμεινε στην κάμαρη μονάχος του – μονάχος με τη λαχτάρα του. . . Και το περισσότερο αισθανόταν αυτός απάνω του το σκοτεινό βάρος το πεσμένο στην ψυχή της Λιόλιας κ' έτσι καταλάβαινε πως κ' η δική του η καρδιά ήτονε μιολύβι κι απάνω στη φλόγα των νιάτων του έπεφτε μια στάχτη – –

Άρχισε να μένη έξω απ' το σπίτι το βράδυ αργά, να γυρίζη ζαλισμένος απ' το κρασί, καμμιά φορά και μεθυσμένος. Τσακωνότανε συχνά πυκνά με τους φίλους και με τους γνωριμιούς του – το περισσότερο για τη Λιόλια, που κάθε τόσο του πετούσαν κι από 'να λόγο – και ξέσκαγε στη Λιόλια μ' αγριομιλήματα και σπρωξιές. . . Δεν ήτονε ευχαριστημένος κι από λεφτά, γιατί του πήγανε πολλά για το λείψανο, στα φάρμακα και στο γιατρό που δεν του είχε πληρωμένον ως τα τώρα. . κι ο μάστοράς του δεν ευκολυνόταν να του δώση κι άλλη μπροστάντζα. . .

Μια βραδιά ανταμωθήκανε με το Μίμη – εκείνον το μαυροκίτρινο με τανασκουμπωμένα χείλια που κυνηγούσε τη Λιόλια κ' είχανε μαλλώσει στο χορό της απόκριας· δεν είχαν ξανασμίξει από κείνην τη νύχτα. Καθόντουσαν ο Νίκος, ο Ντίνος κι άλλοι τρεις σε μια ταβέρνα, υπόγειο, κατά την Άγια Αικατερίνη – που την είχε κάποιος άλλος φίλος τους, ο Γιάννης πούχε κάμει τραπεζιέρης στο «Άστυ» – και κουτσοπίνανε μ' ένα κιθαρόνι συντροφιά· είχανε βάλει κ' ένα μπούτι με πατάτες στο φούρνο για μεζέ που μύριζε όλο το μαγαζί: θάχανε σουρώσει ίσαμε μιάμιση οκά ο καθένας τους. Νά σου άξαφνα ο Μίμης που κατεβαίνει τις ασκάλες. Του φωνάζουν οι φίλοι του Νίκου, πούτον και δικοί του, να τον κεράσουνε – γιατί δεν τόξεραν πως ήταν ψυχραμένοι με το Νίκο. Χαιρέτησε ο Μίμης κ' ήρθε κ' έκατσε. Ο Νίκος τον πήρε αψήφιστα το χαιρετισμό. Άρχισαν οι φίλοι να του λεν του Μίμη για την κακοριζικιά του Νίκου που πήγε κ' έκλεψε ένα κορίτσι σαν το κρύο το νερό – ενού μηνός απόχηρος με πέντε δάχτυλα θλίψη στο καπέλλο! – και το κρατάει λέει τώρα κλειδωμένο μες την κάμαρη γιατί φοβάται μην του φύγη. Μεθυσμένοι ήταν και

τάλεγαν αρπαχτά ταστεία. Ο Μίμης κιτρίνισε, όπως το συνείθιζε άμα ταραζότανε, μάλιστα για κορίτσι:

- Μπας και τη λένε Λιόλια; είπε —
- Αυτό νακούγεται! η Λιόλια, η περίφημη! — πετάχτηκ' ένας απ' την παρέα. Ποιος μας τάλεγε τις προάλλες;

Τούρθε πολύ άσχημα του Μίμη. Τα θυμήθηκε όλα. Ίσως και νάλπιζε ακόμα πως Θα τη συντύχαινε καμμιά φορά πουθενά τη Λιόλια.

- Δε χρειαζότανε δα και μεγάλη φιλοσοφία! αυτό φάνηκε ξαρχής!
- είπε, γελώντας περιπαιχτικά.

Ο Νίκος ξεροκατάπινε: απ' τους άλλους τα δεχόταν τα λόγια για τη Λιόλια, απ' το Μίμη τούτανε φαρμάκι. Εκεί που σήκωσαν όλοι τα ποτήρια να τσιγκρίσουνε, δίνει μια της κούπας του Μίμη τανάστροφα και του την πετάει απ' το χέρι. . Ως που να πης «Αχ»!
— αρπάχτηκαν κιόλας!

Έπεσαν οι φίλοι απάνω τους κι από παρακεί κάτι άλλοι στρατιωτικοί — πούχανε δικό τους γλέντι ταχτικό σ' αυτήν την ταβέρνα με κάτι τραγουδάκια πούφτειανε ο ένας τους, «το σκαπανάκι» με τόνο μι, κ' έβαζε τους άλλους και του τα τραγουδούσαν. . έπιασαν το Μίμη τέσσαρες άντρες και τον πήγαν έξω, γιατί έκανε φόβο αυτουνού ο θυμός, καθώς πάντα. . . Σα γύρισε σπίτι ο Νίκος, τη νύχτα, ήτον ξεμέθυνστος· μα καθώς έκανε να του μιλήσῃ η Λιόλια, έτσι για το τίποτα, σήκωσε το χέρι του και της έφερε μια γροθιά τανάμεσα στις πλάτες που σωριάστηκε χάμω, μιαν οργυιά μακριά, και γόγγυξε χωρίς να μπορή να πάρη αναπνοή για πολλήν ώρα — —

Ήτον κι αυτή μια απ' τις ματιές που έρριχνε το φεγγάρι της ζωής απ' της ψυχής της το συννεφιασμένον ουρανό.

Και πάλι πήρε αλλοιώς το σκοπό το μουντωμένο τραγούδι της ζωής της: πιο βαθιά κρυμμένο ακόμα, σαν κάτω από νερά στον ήλιο, κάτω από στάχια θημωνιές αψηλοστιβαγμένες, που πνίγουν τη φωνή του γρύλλου αποκάτω τους, που ρίχνουν ήσκιο φωτεινό και πέφτει το ξανθό το μεσημέρι και κοιμάται. . — έτσι καθώς

έμενε τώρα η Λιόλια, ώρες αλάκερες, καθιστή στην καρέκλα με τα χέρια λυτά στην ποδιά της, ασάλευτη, λες και κοιμότανε μ' ανοιχτά τα μάτια. . καθώς σταματούσε άξαφνα εκεί που δούλευε και στύλωνε τα μάτια μπρος της, με τη ματιά της κατά μέσα της σα να κρυφόβλεπε στα βάθη του είναι της κάποιο μυστήριο που βλάσταινε, που την τρόμαζε η σιγαλινή ζωή του, μα και που φοβότανε μην το ξυπνήσῃ από τανθισμά του το τρομαχτικό. . .

Περνούσαν οι μέρες της τώρα σαν όνειρο, σβηστές, γλήγορες κι αργές ατέλειωτες: μέσα στο ίδιο πάντα κι ατέλειωτο όνειρο περπατούσε και δούλευε στο σπίτι, μιλούσε του Νίκου σιγαλά και φοβισμένα. . Θωρούσε τον ουρανό τον καταγάλανο, τον καλοκαιριάτικο, κ' έπεφτε μέσα του σα μέσα σε μια θάλασσα και χανόταν. . . Καμμιά φορά που σέρνονταν τα σύννεφα στη ράχη του Υμηττού, της φαίνονταν ερπετά που άχνιζαν, ερχάμενα απ' τη θάλασσα για να τη φαν, και ξεφώνιζε τρομαγμένη – σα μέσα σ' όνειρο. . . Κ' εκεί που ήτον ολομόναχη όλην την ημέρα, άκουγε να παιζη μακριά στον κάτω δρόμο ένα οργανέττο – πούχε δη που το γύριζε ένας κουλοχέρης κ' ένας άλλος νέος χτικιάρης έτρεχε και μάζευε τις πεντάρες – κ' έπαιζε τόσο χαρούμενα τραγούδια και χορούς σαν κ' εκείνο το βράδυ στο χορό – σα μέσα σ' όνειρο. . . Και σα νύχτωνε έβλεπε τάστρα στη μαυροπράσινη σκοτεινιά τουρανού, που θέλανε να δούνε μέσα της με μάτια γυαλιστερά και κρύα – σαν της Βεργινίας – και μερικά ήταν κόκκινα σουβλερά. . κι όταν είχε φεγγάρι, έκλεινε τα μάτια της περίτρομα να μην το δη, μα πάλι τάνοιγε άθελα, λες και της τάνοιγε εκείνο με τα χέρια του, και τότε το κύτταζε, το κύτταζε: κ' ήτον το πρόσωπο της Βεργινίας πάντα μέσα του, το χλωμό με τα κόκκινα μαλλιά και την έβλεπε με φοβερά μάτια ως μέσα στα σπλάχνα της. . και λιγοθυμούσε καμμιά φορά κι απόμενε εκεί δα. . ως που συνερχόταν πάλι ολομόναχη – σα μέσ' απ' όνειρο. . .

Είχαν περάσει τρεις μήνες απ' το θάνατο της Βεργινίας. . .

Και πάλι πήρε άλλο σκοπό το τραγούδι της ζωής της (να δήτε τι σκοπό που πήρε!), πάντα μουντωμένο καθώς ήτον, μα μ' έναν αχνό γαλάζιο σαν του λιβανιού χυμένον τώρα μέσα του, με κάτι σα φτερουγγίσματα εκείνων των αγγέλων των σκαλιστών στα τέμπλα κάποιων ρημοκκλησιών, σα βήματα απάνω σε πλάκες

ηχερές, σα λάμψες από μάτια αγίων στυλωμένα και σα λυπητερό χαμόγελο της Παναγίας ασάλευτο... .

Είδε ο Νίκος την κατάστασή της Λιόλιας προχωρημένη πια: το κορμάκι της το κοντυλογραμμένο κι απαλό που ξεχείλωσε, που βάρυνε με τη μέση ανοιχτή, με το στομάχι της πάντα σαλευούμενο, τα προσωπάκι της το λουλουδένιο σαν πρισμένο και κοκκινολεκιασμένο, που χλώμιαινε κάθε τόσο απ' τις λιγούρες και τις αποθυμιές, έβλεπε τα μάτια της, τα γλυκά τα τζίτζιφα, σαν άστρα τώρα βουτηγμένα μέσα σ' όνειρο συννεφένιο, να γεμίζουν άξαφνα δάκρυα για πόνους και καημούς ανείδωτους που της στέλνανε μηνύματα τις πίκρες τους. . κι άλλαξε ολότελα τρόπο μαζί της, γιατί γέμισε η καρδιά του από εσπλαχνία και περηφάνεια — — απ' την εσπλαχνία και την περηφάνεια του αρσενικού του ζώου — για τα όσα υπόφερνε απ' αυτόν το γλυκό κορίτσι. Και συλλογίστηκε μες την τίμια και περήφανη καρδιά του πως δεν έστεκε ναδικήση παραπέρα το πλάσμα που του παραδόθηκε όλο για γυναίκα του, χωρίς νάν' αυτός ο αληθινός της άντρας. Ήρθε κ' η θεια Ελέγκω και του μίλησε του Νίκου στα σοβαρά, γιατί δε βαστιόταν πια το πράμα απ' τα λόγια του κόσμου:

— Μια που θα το κάμης, παιδί μου — γιατ' είσαι τίμιος άντρας, αυτό δα το ξέρο — κάμε το! πριν να πάρη δρόμο. . και γίνη ρεζίλι το κορίτσι. . .

Είχε βαρεθή σταλήθεια κι ο Νίκος τις ατέλειωτες κουσκουσουριές που του χαλνούσαν την υπόληψη στη γειτονιά και των φίλων του τα αιώνια πειράγματα κι αστεία. . και ταποφάσισε.

Βγήκε η άδεια για το γάμο με κάποια συρταφέρτα όμως για το λίγον καιρό πούχε περάσει απ' τη θανή της Βεργινίας: τα φρόντισε όλα, με το μέσο ενός διάκου που γνώριζε στη Μητρόπολη, ο Περικλής ο χοντρέλης, που τάχε χαλασμένα τώρα κι αυτός με το Μίμη κ' ήθελε και καλά και σώνει να γίνη αυτός κουμπάρος.

Έλαμψε πάλι για λίγον καιρό το φεγγάρι — το λυπημένο πάντα — στον ουρανό της Λιόλιας: έβλεπε γύρω της πάλι γλυκό φως ασημένιο και γλαυκό — όσο δεν τα σήκωνε τα μάτια της στον

ουρανό της ψυχής της· μα μόλις που τα σήκωσε κι αγνάντεψε το φεγγάρι, ήτον η Βεργίνια που την κύτταζε. . .

Είπε ο Νίκος με τον Περικλή να κάμουν τη στεφάνωση κάτω στην Καλλιθέα, στην εκκλησίτσα της Άγια-Σωτήρας πάνω στο βουναλάκι, για πιο ρομάντζα. Μα η Λιόλια δε θέλησε με κανέναν τρόπο: την έπιασαν τα κλάματα με νευρικά ξεφωνητά και λιγοθυμιές που είδαν κ' έπαθαν ως που να την ησυχάσουν: (Αχ, εκεί δεν είχαν πάει; – στο βουναλάκι απάνω, με το Νίκο ντροπιασμένοι, τότε που τους πλάνεψε το φεγγάρι – εκείνην τη φριχτή βραδιά; εκεί δεν ήτον η Βεργίνια, κρυμμένη πίσω απ' την εκκλησίτσα, μέσα στο φεγγάρι);. . .

Τους πήρε λοιπόν ένα πρωί ο Περικλής, χωρίς να πη που θα τους πάη, λέγοντας τους μόνο κάθε τόσο, εκεί που πηγαίνανε με το τραμ των Πατησιών: «Θα δήτε! Θα δήτε σε τι όμορφο μέρος που θα σας πάω – θα μου πήτε και μπράβο! . . τάχω όλα έτοιμα!». . και τους πήγε, μαζί με τη θεια Ελέγκω και το Ντίνο, έξω στην Κυψέλη, πέρ' απ' το ρέμα που περνάει πίσω απ' τη Σχολή των Ευελπίδων και το Ιππικό. Εκεί παραόξω, που μόλις κάνουν πως αρχίζουν τα Τουρκοβούνια, απάνω σ' ένα λόφο ολοστρόγγυλο κι ανοιχτόν απ' όλες τις μεριές, όλο θυμάρι και βοτάνια του βουνού, άσπριζε μιαν εκκλησίτσα εξοχική, με τη μάντρα της και το καμπαναριό της σα μοναστηράκι: λες και τους γλυκοκαρτερούσε να παν, καθώς ανέβαιναν απ' το Πολύγωνο τον άσπρο δρόμο της Σχολής και μέσ' απ' τα τρόχαλα της ρεματιάς. . . Άφησε ο Περικλής το κουτί με τα στέφανα και τις λαμπάδες μέσα στο χαρτί στη φύλαξη του εκκλησιάρη κ' έτρεξε, να ειδοποιήσῃ τον παππά που καθόταν εκεί κοντά, πίσω απ' το Εφηβείο και που τούχε μιλήσει με σύσταση απ' το διάκο. Μα δεν είχε ακόμα κατεβή απ' το βουνάκι και του φώναξε ο Νίκος με τον Ντίνο να σταθή ναρθούν μαζί του. . . Ως που να γυρίσουν, καθήσαν οι γυναίκες στο προαύλιο απάνω σε κάτι παλιές κολώνες μαρμαρένιες, πλαγιασμένες χάμιω, απ' τον παλιό καιρό πούτον ο νάρθηξ όλο κι από τέτοιες, καθώς τους είπε ο εκκλησιάρης. Η Κερά Ελέγκω είχε φουσκώσει απ' το καμάρι της για τη χαρά της αγαπημένης της της Λιόλιας, απ' τον ανήφορο, απ' την κάψα: ήτονε Γιούλιος μήνας και φύλλο δεν κουνιόταν. . . Εδώ πάνω στον ήσκιο της εκκλησιάς έκανε λίγη πρωινή δροσιά. Μα κάτω τα περιβόλια των Πατησιών ως τον Πύργο της Βασιλίσσης και τους κάμπους πέρα του Μενιδιού, παραδώθε τα

Σεπόλια κ' η Κολοκυθού, ο ελαιώνας κι ολόγυρα τα βουνά του Δαφνιού τα κοκκινοχώματα κι ο Πάρνης που τραβάει την ψυχή στα ψηλώματά του και στις βελονδόμαβιες κλεισούρες όλα είχαν αρχίσει να ψήνωνται στον ήλιο. . κ' η Αθήνα που ξεχειλούσε με τα μύρια της τα οπίτια πίσω απ' τον Άη-Γιώργη και τα νταμάρια, λες και τάπερνε όλα σβάρνα, είχε απάνω της ένα βαρύ πάπλωμα από αχνόν κιτρινοκόκκινο που κάποτε-κάποτε κάνανε φτερά σαν πουλάκια κάτι πνιγμένοι ήχοι ως εδώ έξω. . κ'έβγαζε απομέσα της η Ακρόπολις, χρυσοφιλημένη απ' τον ήλιο, και γλαυκοφέγγριζε η θάλασσα πέρα κάτω με τα μαύρα κατάρτια του Πειραιώς σαν τσίνουρα στο μάτι της και με την αέρινη την Αίγινα, ψηλά στον ουρανό, σαν όνειρο. . .

Σηκώθηκαν τώρα, η θεια Ελέγκω με τη Λιόλια, να πάνε νανασπαστούνε στην εκκλησιά. Μα δεν είχε εικόνες: ήτον όλη ασβεστωμένη! — μόνο στο τέμπλο το ξύλινο που στέκονταν πάνω απ' την Ωραία Πύλη δύο άγγελοι σκαλιστοί, μαυρειδεροί, καμμιά φορά χρυσωμένοι, ήταν ένας Άρχων Γαβριήλ κ' ένας Άι-Γιάννης ο Πρόδρομος μ' ένα καντηλάκι αναμμένο ο καθένας μπροστά του. Κρύωσε η ψυχή της Λιόλιας εκεί που πατούσε στις πλάκες τις ηχερές, σαν είδε την εκκλησιά έτσι γυμνή, σαβανωμένη μες το σεντόνι του ασβέστη. Γύρισε κ' η Κερά Ελέγκω, πούχε το λόγο πάντα στα χείλη, κ' είπε του εκκλησιάρη:

— Δε μου λες πατέρα; χάθηκε κανένας χριστιανός να βάλη να ζουγραφίσουνε λιγάκι τους τοίχους, να φτειάξη καμμιάν εικόνα, νάχη ο κόσμος νανασπάζεται, να φέρνη κι από κανένα τάξιμο;

Οι ασβεστωμένοι Άγιοι

. . . Κι ο εκκλησιάρης, ένα γεροντάκι κοντοστούπικο μ' ένα πανωφόρι που τόσερνε στις πλάκες, πράσινο απ' την παλιοσύνη κι όλο κεριά σαν τον ουρανό με τάστρα, με κάτι ψαρά γενάκια ολόγυρα στο κόκκινο μουτράκι του και γυαλιά σα δάσκαλος κ' ένα σκουφί μαύρο καλογερικό στο κεφάλι, τις πήρε τις γυναίκες και τις πήγε μέσα στο ιερό και τους έδειξε μια μεγάλη Παναγία στον τοίχο, την «Πλατυτέραν των Ουρανών» με το Χριστό στα χέρια που κύτταζαν κ' οι δυο σοβαρά και μ' ουράνια γλύκα. Και

τους είπε τότε, μ' ένα κρυφό χαμόγελο για τη θάμαξη που θάκαναν και με μιαν ομιλία που τους φάνηκε πως άκουγαν το διάκο να διαβάζη το Ψαλτήρι, πως η Παναγία αυτή που δεν υπάρχει ομοία της εις όλην την οικουμένην ήρθε μόνη της κ' εζωγραφίσθη μέσα σε μιαν καμάρα ως είδος χάλασμα απ' τους χρόνους των Εθνικών κ' έπειτα εκτίσθη η εκκλησία από αμνημονεύτων αιώνων· και κάτω απ' τον ασβέστη είναι όλο και Άγιαι Εικόνες ιστορημέναι δια χειρός των αγγέλων και ωσάν να είχαν κατεβή οι Άγιοι κατά σάρκα εκ των ουρανίων σκηνωμάτων εν όλῃ των τη δόξη και λαμπρότητι και στέκουν ορθοί κατά σειράν και τάξιν, εκ δεξιών και εξ ευωνύμων του θρόνου της Παναχράντου Χριστοτόκου· επειδή παλαιόθεν δεν υπήρχε το τέμπλον και ο ιερός ναός ήτον αδιαίρετος καθώς η μία Καθολική και Αποστολική Εκκλησία. . . Και πήρε δρόμο, ο γέρος εκκλησιάρης, έτσι για τον εαυτό του, σα να διάβαζε ένα παλιό συναξάρι, χωρίς να προσέχη αν τον καταλάβαιναν οι δυο γυναίκες που τον ακούγανε μανοιχτό το στόμα και με σταβρούς η θεια Ελέγκω κάθε τόσο. . κ' έπειασε να τους αναφέρη για την παλιά ιστορία: γιατί ασβέστωσαν την εκκλησία και πως απόμειν' έτσι ασβεστωμένη και δεν την ανιστορούσε ο Παππά-Βουλέτης που ήτον ιδιοκτήτωρ – όπως του τάχε διηγηθή η μητέρα του που εχρημάτισεν οικονόμος του γέροντος Παππά-Βουλέτη, θείου προς πάππου του τωρινού και πρώτου κτήτορος, εκ Σφακιών της Κρήτης, ο και αγοράσας αυτός τον ιερόν ναόν για χίλιες σφάντζικες κ' ήταν και κελλιά πολλά με μάρμαρα λαμπρά, διότι ήτον μοναστήρι σεβασθείς υπό των Τούρκων δια θαύματος της μεγαλόχαρης, ώστε έπεσαν κ' οι άπιστοι Αγαρηνοί κ' επροσκύνησαν την θαυματουργόν Εικόνα της. . κι ακόμη φαίνονται οι κολώνες και τα μάρμαρα οπού ήτον άλλοτε. . . Έτυχε και πέθανε η Παππαδιά του πρώτου Παππά-Βουλέτη και αυτός συμβουλευθείς από τον Πειρασμόν, επήρε στο μήνα μέσα μιαν εξαδέρφισάν της χήραν πολλά καλλίμορφον στο σπίτι του και ο τότε Μητροπολίτης τον έκαμε αργόν για ένα χρόνο. Όταν ήλθε το πλήρωμα του χρόνου, ηθέλησε κατόπιν πάλι δια να λειτουργήσῃ, όμως οι Άγιοι όλοι εν χορώ τον απηρνήθησαν, δηλαδή, τον αγριοκύτταζαν ωσεί εν πυρί και ρομφαία: ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος και ο Άγιος Χαράλαμπος και ο Άγιος Ελευθέριος σήκωσαν ο καθένας τους το βαρύ Ευαγγέλιον όπου εκρατούσαν να του το ρίξουν κατακέφαλα· ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος σήκωσε το ραβδί με τον σταυρόν να

τον πατάξη· ο Ἅγιος Μηνάς κ' οι Ἅγιοι Θεόδωροι και ο Ἅγιος Γεώργιος και ο Ἅγιος Δημήτριος κέντρισαν τάλογά τους να τον ποδοπατήσουν και να τον λογχίσουν· η Ἅγια Αικατερίνη κ' η Ἅγια Βαρβάρα κ' η Οσία Πελαγία απέστρεψαν το πρόσωπον τους απ' αυτού. Τότε ο Σατανάς εσυμβούλευσε πάλιν τον Παππά-Βουλέτην, επειδή τον κυρίεψε παντάπαι στο μεγαλύτερος Παππάς, και αυτός με την πρόφαση νανακαινίση τον ναόν εκ βάθρων ασβέστωσε τας Ἅγιας Εικόνας —

— Χριστέ και Παναγιά! το μέγα Σου Ἐλεος! — ξεφώνισε η θειά Ελέγκω περίτρομη, με το στόμα μια πήχη ανοιχτό για τα ὄσα ἀκουγε, κι ἀρχισε τους σταυρούς τώρα γλήγορους κι απανωτούς, εξὸν που σε κάθε ὄνομα Αγίου πούβγαινε απ' τα χείλια του εκκλησιάρη είχε κάμει κι από ἐναν αργά-αργά λέγοντας μέσα σ' ἐνα βαθύν αναστεναγμό: «η χάρη σου! . . .»

— Απέθανε ὁμως τον ἴδιο χρόνο εις το πυρ το εξώτερον, εξακολούθησε ο εκκλησιάρης, — ο Θεός κ' η Παναγία να ελεήσουν την ψυχή του! — και ο μικροανεψιός του, τωρινός Παππά-Βουλέτης χρηματίσαντος μαχητής της Κρήτης και λοχίας, ἐλαβε την ιερωσύνην και πήρε την εκκλησίαν και θέλησε δια νανιστορήσῃ πάλιν τον ναόν με τας Ἅγιας Εικόνας. Οι Ἅγιοι ὁμως δεν τον ἀφησαν. . . Ήθέλησε δια να αντιγράψῃ την Πλατυτέραν των Ουρανών μεγαλώσαντος το ιερόν: να φέρῃ την Αγίαν Τράπεζαν στη μέση, ὅπως το κανονικόν, δια να περιφέρεται ο ιερεὺς, επειδή τώρα είναι μες τον τοίχο, κάτωθεν της θαυματουργού Εικόνας ὡπως αρχαιόθεν. Άλλ' η Παναγία δεν τον ηυδόκησε. . . Ήλθαν οι καλύτεροι ζωγράφοι των Αθηνών και εξ ὀλης της Ασίας και της Σμύρνης, και μάλιστα δύο μοναχοί από το Ἅγιον Ὄρος διάσημοι εις τον κόσμον κ' εκοπίασαν και απηύδησαν: τα πινέλα τους ἔσπαζαν κομμάτια κ' ἐπεφταν οι τρίχες, τα χρώματα ἔσβηναν, τα χέρια τους εκόπτοντο ωσάν με το μαχαίρι. Ο εἰς εξ αυτών ηθέλησε δια να ξύσῃ τον ασβέστη και παράλυσε από το ἐνα μέρος — —

— Κύριε σώσον! ἐλεγεν η θειά Ελέγκω κ' η Λιόλια ἐπεφτε απάνω της μ' ανατριχίλες κ' ἐρριχνε φοβισμένες ματιές στους ἀσπρους τοίχους. . .

— Έχει πολύ μεγάλους Αγίους η εκκλησία μας! είπε ο εκκλησιάρης, με κατάνυξη. . . και μη θαρρήτε πως επειδή δεν φαίνονται κάτω από τον ασβέστη δεν υπάρχουν εδώ εις τον ναόν πανταχού παρών και τα πάντα πληρών, δεν θέλουν δια να βλέπουν τας κακίας των ανθρώπων και αποστρέφονται από τα όμματα των Βεβήλων του κόσμου. . . Όταν έρχεται λείψανο σεβάσμιο, κανένα γεροντάκι εν αρετή βιώσας καλοσύνες εν ονόματι Κυρίου ή γυναίκα κάνοντας οβολόν της χήρας στους φτωχούς ή που στεφανώνεται καμμιά τίμια κόρη Παρθένος του Χριστού, τότε ο ασβέστης στους τοίχους γίνεται ανάριος-ανάριος και φαίνονται τα μάτια των Αγίων ωσεί αστέρες του στερεώματος και τα χέρια τους ωσάν κρίνα του αγρού που ευλογούν. . . και εις τον θρόνον της εν μέσω την χορείαν των Αγίων εκ δεξιών και εξ ευωνύμων η Υπεραγία ημών Δέσποινα, η Πλατυτέρα των Ουρανών, λάμπων ωσεί πύργος δυσθεώρητος ευλογεί μαζί με τον γλυκύτατον Χριστόν. . .

Του είχαν έρθη τα δάκρυα τον εκκλησιάρη από τη φτερωμένη έξαρση πούδινε στην ψυχή του η αγία Πίστη. . . κ' έβγαλε τα γυαλιά του και σκούπισε τα κοκκινογυρισμένα μάτια του με το μανίκι του. Τον είδε η θεια Ελέγκω κ' άρχισε να κλαίη κι αυτή και σήκωσε την άκρη του φουστανιού της απ' την ανάποδη και φύσηξε τη μύτη της.

— Μια φορά, είπε πάλι μ' ένα κρυφό αναγάλλιασμα στη φωνή του, ανήμερα της Αγίας Γεννήσεως του Χριστού αρρώστησε ο ψάλτης ο δεξιός — τον αριστερό τον κάνω εγώ — και δεν είχαμε δια να γίνη Λειτουργία ειμή μόνον ένας μαθητής του Σχολείου που δεν ήξερε να ψάλλῃ. . . κ' έξαφνα γέμισε η εκκλησία ουράνιους ψαλμούς και το εκκλησίασμα των πιστών έπεσαν όλοι στα γόνατα καθώς οι εθνικοί στρατιώται και ο Εκατόνταρχος εις την Αγίαν Ανάστασιν του Σωτήρος ημών. . .

Άκουγε η θεια Ελέγκω κλαίγοντας από χαρά πια, άκουγε κ' η Λιόλια σαν παγωμένη τώρα από μιαν ακατανίκητη ανησυχία κ' έναν τρόμο κρυφό. . .

Γυρίσανε σταναμεταξύ οι τρεις νέοι με τον Παππά-Βουλέτη, έναν άντρα ίσαμ' εκεί πάνω με μια μεγάλη ψαριά γενειάδα, κατάμαυρη ολόγυρα στο στόμα, με χοντρά φρύδια σπαθωτά σαν του κοράκου

το φτερό και μάτια γιαλιστερά σαν κάρβουνο σχιστό, που να τούβγαζες το καλυμαύχι και να τούβαζες μαντήλι μαύρο στο κεφάλι, Θα νόμιζες πως βρίσκεσαι στο Θέρισο.

Εκεί που γινόταν η στεφάνωση κ' η θεια Ελέγκω έκλαιγε φωναχτά απ' τη συγκίνησή της και γιατί τόχε πάρει πια σκοινί γαϊτάνι απ' τις ιστορίες του εκκλησιάρη, η Λιόλια ήτονε σα χαμένη απ' τον εαυτό της κι όλο κρυφόβλεπε κατά τους τοίχους μήπως και ξανοίξη τα μάτια των Αγίων ή τα χέρια τους να ευλογούν. Αχ, δε θα την ευλογούσαν αυτήν, παρά θα την κύτταζαν άγρια σαν τον Παππά-Βουλέτη! . . . Μα δεν έβλεπε τίποτα, παρά τους τοίχους άσπρους σεντόνι. . . Μία στιγμή μονάχα της φάνηκε πως είδε μια μαυροφόρα με το χρυσό το στέφανο πίσω απ' το κεφάλι σε μιαν άκρη του θόλου, πάνω από 'να φεγγίτη, που την κύτταζε αυστηρά και το πρόσωπό της ήτον κάτασπρο κι ασάλευτο σαν της νεκρής της Βεργινίας. . και την έκοψε κρύος ίδρωτας. . κ' έρριξε πάλι τα μάτια της στο βάθος του ιερού, μέσ' απ' την ανοιχτή Πύλη τον τέμπλου κ' είδε την Παναγία που την κύτταζε — — αυτή και ο μικρός Χριστός — με απερίγραπτη λόπη. . .

Μια μιατιά ήτον πάλι κι αυτή του φεγγαριού πίσω απ' τα σύννεφα τουρανού της ψυχής της. . .

Βγήκαν απ' την εκκλησία, άντρας και γυναίκα πια ο Νίκος κ' η Λιόλια, και κατέβηκαν το βουνάκι και μπήκαν όλη η συντροφιά μαζί σ' ένα ξενοδοχείο της οδού Πατησίων κ' έφαγαν ο καθένας ό,τι ήθελε, μ' έξοδα του κουμπάρου του Περικλή. . . Έπειτα χωρίσανε στην Ομόνοια απ' τη θεια Ελέγκω, που ήταν όλο ευκές και δάκρυα, και συντροφεμένοι από τους δύο νέους, το καινούργιο αντρόγυνο, γυρίσανε μέσα στην κάψα του απομεσήμερου, ντάλλα καλοκαίρι, στη Γαργαρέτα, στο σπίτι τους, στην κάμαρη της Βεργινίας τη φρικτή —

. . Και ξανάκλεισαν πάλι τα σύννεφα μπρος απ' το φεγγάρι της ψυχής —

Στους εφτά της μήνες, εκεί πούπλενε η Λιόλια πεσμένη απάνω στη σκάφη, την έπιασαν άξαφνα οι πόνοι. Ήτον αυτού δα, για την καλή της τύχη, κ' η πονόψυχη η Κερά Γιώργαινα και την εβοηθούσε στο περέχημα – η μόνη φιλενάδα της που την είχε πια σαν άλλη μητέρα: αυτή την έπιασε στα χέρια της, εκεί που ξεφώνιζε και τσάκιζε σε δυο σφίγγοντας με τα δυο της τα χέρια την κοιλιά της, και την πήγε στην κάμαρη και την έβαλε στο κρεββάτι και την παραστάθηκε... .

Σε μιαν ώρα μέσα γέννησε.

Τόπιασε η Κερά Γιώργαινα στα χέρια της το παιδί που γεννήθηκε χωρίς πνοή: χλωμό-χλωμό, σαν από κερί ασπροκίτρινο με τα χειλάκια του και ταυτάκια του και τα δαχτυλάκια των ποδιών και των χεριών του μελανιασμένα, μαβιοκόκκινα. . . Το χτύπησε η Κερά Γιώργαινα πίσω στις πλάτες και στις πατούνες, το τράνταξε, του πέταξε νερό στο μουντάρι του με το στόμα της. . και σα δεν ανάσαινε μ' όλ' αυτά, του φύσηξε δυνατά μέσα στο στοματάκι του και μονομιάς φταρνίστηκε. . και σιγά-σιγά ρόδισε, μα μόλις – όσο ροδίζει εν' άσπρο τριαντάφυλλο – κ' έζησε. . κι άρχισε να κλαίη αχνά, καθώς μπήκε στη ζωή. . .

Σαν κερένια κούκλα ήτον το τσαμένο, σαν κούκλα πούβγαζε και λίγη φωνή άμα τηνέ ζουλούσαν. . .

— Κοριτσάκι είνε Λιόλια μου, μα ότι και νάναι να σου ζήση και σπιτονοικοκυρά! Δεν έχει τίποτα · μόνο λιγουλάκι χλωμούλι πουν' εξ αιτίας που γεννήθηκε πριν τον καιρό. Αυτή θέλει όλο και στα ζεστά και να τη δης που θα σου γείνη θρεφτάρι. . .

Και τόλουσε το νεογνό μέσα σε χλιαρό νερό, πούτρεξε και τόφερε από το πλυνταρειό, κ' έπειτα το τύλιξε μέσα σε λίγο μαλλί, που το τράβηξε απ' το στρώμα, και σε κάτι φανελλίτσες πούψαξε και τις ηύρε μέσα στον κομμό, παλιές της Βεργινίας, και το φάσκιωσε με τα παννάκια πούχε η Λιόλια ετοιμάσει κάτι λιγοστά, από καιρό, και της τόβαλε της Λιόλιας στο κρεββάτι. . .

Κοιτόταν η Λιόλια, πονεμένη και χλωμή στο κρεββάτι, ολομόναχη, χωρίς να ξέρη τίποτα ο Νίκος, χωρίς τη θεια Ελέγκω

κοντά της, γιατί κανείς δεν τόβαζε με το νου του αυτό το ξαφνικό.. . έτσι γερή και δυνατή που ήτον. . .

Ως που να πάη και νάρθη η Κερά Γιώργαινα που πετάχτηκε σπίτι της να πάρη κάτι χρειαζόμενα για τη λεχώνα και για το παιδί: κάτι βαμπάκια, κάτι στύψες, λίγο γλυκοπόδιο, μια χούφτα γλυκάνισο να βράση του παιδιού, που τάχε απ' τις δικές της γέννες, πλάκωσαν κι άλλες γειτόνισσες — γιατί άλλο δεν είναι να τις τραβήξῃ, όπως το κρέας τη μύγα και το ψάρι τη γάτα, από λείψανο και γεννητούρια κι όπου φανή η Κερά Γέννα κι ο Κυρ Χάρος σέρνουν όλο το γυναικομάνι αποπίσω τους, όπως ο Φασουλής κι ο Καραγκιόζης τη μαρίδα. Πλάκωσαν το λοιπόν αυτές όλες — που δεν πατούσαν το πόδι τους καμμιά τους στο σπίτι της Λιόλιας κ' ήρθαν τώρα τάχατες να φανούνε χρήσιμες κι αυτές σε μιαν περίσταση, γιατί πού ξέρεις πως τα φέρνει ο Θεός καμμιά φορά και σου χρειάζεται κ' εσένα η βοήθεια ταλλουνού! — και πέσανε μελίσσι πάνω απ' το παιδί: Μοίρες να το μοιράνουν, εκεί που τόχει πάρει η Κερά Γιώργαινα πάλι στα χέρια της να το ξεφασκιώσῃ, να του βάλη λίγο γλυκοπόδιο και καινούργιο βαμπάκι πούχε φέρει απ' το σπίτι — κ' έλεγαν πια η καθεμιά το μακρύ της και το κοντό της:

- Χριστέ μου! για παιδί. Καλέ τι γιατί 'ναι τούτο;!
- Δε μου το πιάνει εμένα το μάτι μου! δεν είναι για ζωή! Μπά — μπα — μπα — μπά — μπα!
- Αμή λίγο τόχεις; ποιός ξέρει με τι φόβους και τι καρδιοχτύπια σπάρθηκε. Για στάσου! πότε πέθανε η Βεργινία;
- Είχε δώδεκα ο Μάρτης. Τώρα έχομε, πόσες Οχτώβριο, δώδεκα του μηνός (και μετρούσε γλήγορα τους μήνες στα δάχτυλα, απομέσα της): δεν έκλεισαν καλά-καλά εφτά μήνες.
- Καταλαβαίνεις τώρα;! Ζωντανή ήτον ακόμα καλέ η μακαρίτισσα, ζωντανή και τάβλεπε. . Αχ, κακό που την ηύρε! . . . Πώς τα βαστάς, Θε μου, τα κεραμίδια ξεκάρφοτα — á;. .
- Για δες το καλέ τι κίτρινο πούναι, πετάχτηκε μια γεροντοκόρη σταφιδιασμένη με φριζέ και με σάρπα στο κεφάλι. . ίδια κερένια κούκλα!

— Για να δω κ' εγώ ποιά είν' αυτή η κερένια κούκλα; φώναξε μια κοντή που τάκουσε καθώς έμπαινε στην πόρτα κ' έσπρωχνε τις άλλες που στέκονταν πάνω απ' το κεφάλι της Κερά Γιώργαινας για να δη.

— Κερένια κούκλα! καλά λες! Μωρ' τ' είναι τούτο; Μπααά!

Κι άξαφνα πετιέται μια ξεμπερδεμένη που ήτον η πρώτη κ' η καλύτερη μέσα στο συρφετό, μια φιλενάδα της Ευρυδίκης (που την είχε στείλει εκείνη επί τούτο για να της πη τα μαντάτα), με μεγάλη μυστικότη, να μην ακούση η Λιόλια:

— Καλέ δε βλέπετε που μοιάζει της μακαρίτισσας!

— Κάλε — κάλε — κάλε! ίδια! ίδια η Βεργινία, φτυστή! είπε ένα γραΐδιο με φακιόλι.

— Μπώ — μπώ — μπώ!!! έκαναν οι άλλες, η Βεργινία!!

— Για δες κατάρα!

— Εκ Θεού! Εκ Θεού!

— Νά και τα μαλλιά της τα κόκκινα!

— Αμ το μάτι! τί σου λέει το μάτι;

— Έχει και τα κόκκαλα τα πεταγμένα κάτω απ' τα μάτια! . . .

Η Λιόλια χωρίς νακόύη τι λέγανε στην άλλη άκρη πούχε τραβήξη η Κερά Γεώργαινα το τραπέζι κ' εκεί απάνω είχε όλα του παιδιού τα πράματα — αισθάνθηκε με της μητέρας τη μαντική ψυχή πως κάτι τρομερό γινόταν εκεί αποπάνω απ' το παιδί της, αισθανόταν τις ματιές των γυναικών που περνούσαν πάνω απ' το κορμί της σαν πνοές παγωμένες, σαν ξουράφια που άγγιζαν ξυστά το πρόσωπό της. . κι ανατρίχιαζε σύσσωμη. . — κι η καρδιά της είχε γίνει κρούσταλλο. .

Μόλις έφυγαν οι Μοίρες, φώναξε της Κερά Γιώργαινας και της ζήτησε το παιδί. Της τόφερε η Κερά Γιώργαινα, σα μουδιασμένη τώρα κι αυτή απ' τα όσα είχε ακούσει. Χωρίς να τηνέ ρωτήσῃ τι έλεγαν οι γυναίκες, κύτταζε η Λιόλια, κύτταζε το παιδί, βούλιαζε

τη ματιά της μέσα στην κερένια σάρκα του, λες κ' ήθελε να βγάλη απομέσα κάποιο φριχτό μυστικό πούχανε δη εκείνες, ψηλαφούσε με τη ματιά της το προσωπάκι το χλωμό, σα νάθελε να μαζέψη αποπάνω του τα λόγια των γυναικών: μαυράδια που το λέρωναν. . κ' έξαφνα εκεί που κύτταζε πέρασε μπρος απ' τα μάτια της ένα χλωμό φεγγάρι και φώτισε του παιδιού το πρόσωπο.. και τότε είδε. . και κατάλαβε κ' έβγαλε μια φωνή – και λιγοθύμησε. .

Αυτή η ματιά του φεγγαριού ήτον πιο τρομερή απ' όλες τις άλλες. .

Σαν ήρθ' ο Νίκος σπίτι, μεσημέρι περασμένο, ήτον κατακίτρινος: του τάχαν προφτασμένα οι γυναίκες τα γεννητούρια του παιδιού του και πως δεν ήτονε για ζωή, εφταμηνίτικο καθώς ήτον και καλύτερα, γιατί και να ζούσε δεν θα το χαιρόταν ούτ' αυτός ούτ' η Λιόλια επειδής που μοιάζε πολύ της μακαρίτισσας. Έτοι είναι αυτά, γιατ' είν' ο ήσκιος της σχωρεμένης βλέπεις ακόμα μες το σπίτι. . εμι πάντα, όσο δεν έχει κλείσει χρόνος. .

Φίλησε ο Νίκος τη Λιόλια κ' έκαμε να της πη ένα δυο λόγια παρηγοριάς, μα κι αυτός ο ίδιος παρηγοριά ζητούσε. . Όταν πήγε να δη το παιδί που κοιμόταν ασάλευτο σαν κούκλα από κερί, με τα δαχτυλάκια του και τη μυτίτσα του και τα ματόφυλλα σαν ψεύτικα, τρόμαξε κι αυτός απ' τη μεγάλη ομοιότη με τη νεκρή τη Βεργινία. . Είχ' ελπίδα μέσα του ως τη στιγμή αυτή πως ήτανε μόνο λόγια των γυναικών απ' την κακία τους – κ' έσκυψε το κεφάλι σαν κάτω από μιαν κατάρα του Θεού. .

Την άλλη μέρα το πρωί πήγε και του αγόρασε μιαν κούνια.

Το μωρό άνοιγε το στόμα του να κλάψη, χωρίς να βγάζη σχεδόν φωνή, σα μια κούκλα πούχε χαλάσει ο μηχανισμός της. Δεν ήθελε με κανέναν τρόπο να πιάση το βυζί της μάννας του, παρά ό,τι τούδιναν πια με το κουταλάκι ή με το ρογοβύζι, κι αυτό, το περισσότερο, το ξερνούσε: – θάλεγε κανείς πως κι απομέσα του ήτον κούκλα γεμάτη πίτουρα που άμα μια φορά μουσκέψουνε δεν πίνουν πια. .

Σαν ήρθε η θεια Ελέγκω και το είδε καταλυπήθηκε και κούνησε απελπισμένα το κεφάλι της.

Έτοι του βγήκε σ' όλην τη γειτονιά τόνομα: «η κερένια κούκλα».

Κι όσο περνούσαν οι μέρες, η Κερένια Κούκλα αντί να μεγαλώνη, ζάρωνε, αδυνάτιζε, γινόταν πιο κερένια. . . Έφερε ο Νίκος τον παιδίατρο κ' είπε πως είναι ατροφικό.

Κ' η Λιόλια το κρατούσε στην αγκαλιά της ολημέρα: κι αλήθεια σαν κούκλα ήτονε μέσα στα χέρια της που κι αυτή κοριτσάκι ήτον ακόμα κ' έδειχνε σαν κοριτσάκι πούπαιζε κ' έκανε τη μητέρα. . .

Και την έσφιγγε η Λιόλια — που δεν έπαιζε ποτέ της κούκλες — την κερένια της την κούκλα μ' όλο το πάθος που αισθάνονται τα κοριτσάκια για τις μεγάλες κούκλες τους. Μα συνάμα την αγαπούσε πιο βαθιά από την κάθε μητέρα που τρέμει για το ζωντανό της το σπλάχνο, το παιδί της — την αγαπούσε αλλοιώς παρ' ανθρώπινα, υπερφυσικά: Αχ, αυτό το κερί που ήτονε ζυμωμένο το κουκλάκι της, ήτον κερήθρα βγαλμένη απ' της ψυχής της την κυψέλη πούχε στραγγίζει απ' αυτήν το μέλι της ευτυχίας της όλο! . . . κ' έκλεινε τα μάτια της για να μην ιδή ταχνάρι το φριχτό που άφησε η άλλη απάνω σ' αυτό το μιαλακό κερί της ψυχής της. . . και πάλι τάνοιγε και το τήραγε και της ερχότανε να ξεφωνίση, γιατί έβλεπε πως το' χε κάμει πια δικό της η άλλη, πως τόχε βαθιά σημειωμένο με το νεκρό της το πρόσωπο για σφραγίδα. . . και τόσφιγγε στο στήθος της μην της το πάρη. . . κι αυτό άνοιγε το στόμα του να κλάψη, μα έβγαζε μονάχα μιαν άχνα σα να της έλεγε κάτι από μέρους εκείνης της νεκρής της άφωνης. . .

Τα τρία κεράκια

Είχαν περάσει είκοσι μέρες απ' τη γέννηση της Κούκλας.

Ένα δειλινό, εκεί που καθόταν και θωρούσε το παιδί της με την ψυχή της όλη απάνω του, πήρε μιαν απόφαση μεγάλη: Μόλις φάνηκε στην πόρτα η Κερά Γιώργαινα πουρχόταν πάντα, κάθε που άδειαζε λιγάκι απ' το σπιτικό της, να ρίξη μια ματιά, την παρακάλεσε να μείνη με το παιδί ως που να γυρίση που θα πεταγότανε κάπου εδωνά, για μισή ώρα το πολύ.

— Πού θα πας τέτοιαν ώρα! άβγαλτη ασαράντιστη; τώρα σε λίγο νύχτωσε —

Δεν ήθελε να της πη· έπειτα είπε τάχα πως θα πήγαινε σε μια γυναίκα πούξερε γιατροσόφια για τα παιδιά, που της την είχε ονοματίσει η θεια Ελέγκω τις προάλλες που ήτονε φερμένη. . .

Μπαμπουλώθηκε σ' ένα μεγάλον μποξά και βγήκε όξω. . .

Σούρπα-σούρπα έφθασε στο Νεκροταφείο: — περνώντας απ' την εκκλησία πήρε τρία κεράκια πεντάρικα, χωρίς να μπη μέσα — γιατ' ήτον ασαράντιστη . . . ίδιο φάντασμα πέρασε κάτω απ' τα σκοταδερά κυπαρίσσια ταμίλητα κι ανάμεσα απ' τα μνήματα που ασπρίζανε σαν κουκουλωμένα με σεντόνια, που κυττάζανε σα νάταν το καθένα τους κι από 'να μεγάλο μάτι άσπρο. . . και βγήκε ως έξω πέρα στην πιο άγρια μοναξιά, στην πιο Θλιψμένη ερημιά του μαντροπερίβολου του Χάρου: εκεί πουν' οι τάφοι οι καινούργιοι κ' οι φτωχοί — χωρίς θλίψη δένδρινη γερμένη αποπάνω τους. . χωρίς λουλούδι αφημένο από χέρι. . και μέσα σ' όλους αυτούς, τους τάφους, που τίποτα δεν τους αγκαλιάζει, ηύρε τον τάφο της Βεργινίας (πώς να τον ξεχάση!): ένας μαύρος σταυρός και μες το χώμα, στημένο ορθό, ένα σπασμένο κανάτι κι απάνω σ' ένα τουβλάκι μαυρισμένο λίγη στάχτη από καμένο λιβάνι, απ' την ευχή πούχε διαβασμένα ο Νίκος στους έξη μήνες της θανής της. . . Τι άγρια που μαύριζε ολόγυρα του μες την ερημιά ο σταυρός! πώς ξεφώνιζαν απελπισμένα τάσπρα γράμματα πούγραφε απάνω: — «Βεργινία Ρώτα, ετών 26» μες το φωτοσκότιδο της αμίλητης της σούρπας! «Βεργινία Ρώτα!» (κι αυτήν την έλεγαν τώρα «Λιόλια Ρώτα» — με του Νίκου τόνομα κ' οι δυο τους!). . φώναζαν τα γράμματα, φώναζαν, μα δεν ακουγόταν η φωνή τους, γιατί αυτά τα ίδια κατάπιναν τις κραυγές τους. . και κυττάζανε με βουβά μάτια κάτασπρα. . και γύρω στο πόδι του σταυρού ήταν κάτι αγριολούλουδα κίτρινα που ταράζανε στην ασημένια βραδινή ψυχρίτσα σα να περνούσε κάθε τόσο ένα παγωμένο χεράκι αποπάνω απ' τα κεφαλάκια τους και να τα πλάγιαζε με σιγαλινή ανατριχίλα — στην ίδια θέση από τότε που την έθαψαν. . . Έβγαλε η Λιόλια τα τρία κεράκια κάτω απ' τον μποξά της και τάναψε σ' ένα καντηλάκι που τρεμόσβυνε πιο πέρα σ' έναν τάφο με ξύλινα κάγκελλα, πούχε μια φωτογραφία ενός νέου κάτω από γυαλί, και τάχωσε μες το μαλακό το χώμα: ένα του

παιδιού της, ένα του Νίκου, κ' ένα δικό της. . . Κ' έπεισε γονατιστή στο χώμα, μπροστά στο σταυρό σε μετάνοια, με το κεφάλι χάμω, κουκουλωμένη όλη μέσα στον μποξά που αποκάτω του έδειχνε το κοντυλογραμένο της κορμάκι τσακισμένο απ' της ψυχής το πονεμένο λύσιμο σαν τις μυροφόρες τις γονατιστές κάτω απ' το Σταυρωμένο. — Βεργινία! Βεργινία! φώναξε μέσα στο χώμα, Βεργινία! λυπήσου με, μη μου πάρης το παιδί μου! . . . Βεργινία, εγώ δεν το θέλησα για να πεθάνης! παρ' τον ήσκιο σου αποπάνω μου! Λυπήσου μοναχά το Νίκο που τον αγαπούσες, γιατί θαρρωστήσῃ. Μη μας πάρης το παιδί μας! . . . Θα του βγάλω τόνομά σου γιατί σου μοιάζει. . αχ, γιατί μου τόκαμες αυτό! Μη μου το πάρης τουλάχιστο! Θα σου ανάβω ένα κερί κάθε μέρα ως που να μεγαλώσῃ. Δε φταίμ' εμείς! — η Μοίρα μας έτσι το θέλησε. Βεργινία! Βεργινία! άκουσε με, Βεργινία! Νά, σου άναψα ένα κερί για τον καθένα μας, για να μας λυπηθήσ. . .

Έτσι φώναζε με τη φωνή πνιγμένη μες το χώμα και το πότιζε με δάκρυα για το Νίκο που τονέ λυπόταν καθώς έλεγε τόνομά του, καθώς έλεγε πως θαρρωστούσε, με δάκρυα και για το τάξιμο το φρικτό πούχε κάμει να βγάλῃ του παιδιού της τόνομα της Βεργινίας. . .

Κ' έξαφνα εκεί που ξεφώνιζε με το κεφάλι κάτω, της φάνηκε πως άκουσε μια βαθειά φωνή αλλοιώτικη απομέσα της που βούιξε, σα θάλασσα μες ταυτιά της:

«Όλα τα θέλεις, αχόρταγη! και το σπίτι μου και τον άντρα μου και το παιδί μου; Είναι δικό μου το παιδί! — τόσον καιρό το λαχταρούσα και το περίμενα. . η ψυχή μου τόχει γεννημένα πριν ναρθήσ εσύ να μου πάρης την ευτυχία μου! Όλη μου την ευτυχία εσύ μου την επήρες!»

Σήκωσε η Λιόλια περίτρομη το κεφάλι της κ' είδε το μαύρο σταυρό αμίλητο που την κύπταζε μ' άγρια απελπισία με τα γράμματά του σα μια σειρά άσπρα μάτια. . έρριξε τα μάτια της στα κεριά: το κεράκι του παιδιού είχε λυώσει ως κάτω κ' η φλόγα του έβγαινε ακόμα μέσ' από το χώμα σα να την ρουφούσε αυτό. . έκαιγε και το κεράκι του Νίκου με μια φλόγα πλατειά, πεσμένη ανάποδα με το κεφάλι κάτω, πούγλυφε, ίδια μια γλώσσα πύρινη μέσ' απ' τα μαύρα χνώτα της καπνιάς, το κερί και τανάλυνε σε κίτρινους

θρόμπους και το λύγιζε κουλούρα. . μα το δικό της το κερί ήτον
άγγιχτο, σβηστό, όπως τόχε ανάψει. . . Πετάχτηκε ορθή! — Δεν
τόθελε το κερί της η νεκρή! Μα τάλλα δυο; τάλλα δυο; Το κερί του
παιδιού! και του Νίκου! — — Έφυγε σαν τρελλή χωρίς να γυρίση
να κυττάξῃ πίσω. . .

Είχε νυχτώσει πια: τάστρα έλαμπαν κρύα στον ουρανό. Έτρεξε
σπίτι. Μέσα της τόξερε τώρα πως το παιδί της θα πέθαινε, πως θα
της τόπαιρνε η Βεργινία, αφού ήτανε δικό της εκείνης και τόχε
γεννημένο η ψυχή της — — —

Μπαίνοντας στην κάμαρη ηύρε κόσμο και φως από αγιοκέρια. Η
Κερά Γιώργαινα είχε φέρει τον Παππά να βαφτίση το παιδί, γιατί
φοβήθηκε πως θα τελείωνε — — είχανε μαζευτή κ' ένα δυο
γυναικούλες της γειτονιάς που άμα ακούν τέτοια ραΐζει η καρδιά
τους (γιατί και ποιά δεν τάπαθε!) και τρέχουνε να ξενολυπηθούνε,
να δουν και ταλλούνούν τις πίκρες. . .

Ότι είχε τελειώσει η βάφτιση.

- Τι όνομα του βγάλατε; ρώτησε λαχανιασμένη η Λιόλια.
- Ευτυχία, είπε ο Παππάς, να σας ζήση!
- Έτσι για το καλό, πρόσθεσε η Κερά Γιώργαινα. Είχα δα, η
κατακαημένη, και τη μεγάλη μου κόρη Ευτυχίτσα, που την έχασα
πρόπερσυ, μακάρι να της έμοιαζε! —
- Αχ! φώναξε η Λιόλια, και τόχα τάξει να το βγάλω Βεργινία! —
μα τώρα πάει πια — τώρα ξέρω πως δε θα ζήση —

.. και το πήρε στα χέρια της να το φιλήση κ' εκείνην τη στιγμή το
παιδί άνοιξε τα κερένια του ματόφυλλα και φάνηκαν τα ματάκια
του αναποδογυρισμένα σα να κύτταζε τη μητέρα του με τασπράδι,
όπως έκανε η Βεργινία. . .

— .. το ξέρω 'γώ! Το ξέρω! — ξαναφώναξε πιο δυνατά η Λιόλια με
τρόμο κι άρχισε να ταράζη σύσσωμη. . . μου τόπε η νεκρή! μου
τόπε. . μου τόπε! — το κεράκι του! . . το ρούφηξε. . .

. . . Και το παιδί μ' ένα μικρό σπασμό ξεψύχισε – κ' η Λιόλια λιγοθύμησε. . .

'Όταν ήρθε ο Νίκος, πιο ύστερα, έπεισε η Λιόλια απάνω του κλαίγοντας κ' έμεινε πολλήν ώρα με το κεφάλι κρυμμένο στο στήθος του. . . με τα δυο της τα χέρια του ψηλαφούσε το κεφάλι του, τους ώμους του – λες κ' ήθελε να βεβαιώσῃ πως ήτονε ζωντανός αυτός τουλάχιστο, αυτός ο μόνος θησαυρός της! . . . Κι ο Νίκος με βουρκωμένα μάτια της χάδευε τα μαλλιά. . .

.....

Μέσα σ' ένα δισκάκι, στρωμένο με μια πετσέτα άσπρη χιόνι μαζί με δυο πορτοκάλια που τους είχαν μπηγμένα μοσχοκάρφια, μ' ένα στεφανάκι από λουλουδάκια κέρινα ολόγυρα στο κερένιο κεφαλάκι με τα κόκκινα μεταξωτά μαλλάκια, την πήγαν την άλλη μέρα την Κερένια Κούκλα να την παραχώσουν. Το δισκάκι με την κούκλα το κρατούσε ο Περικλής ο κουμπάρος, μπροστά, και πίσω έρχονταν ο Νίκος με τη Λιόλια, η θεια Ελέγκω, η Κερά Γιώργαινα, ο Ντίνος κι άλλοι δυο φίλοι κ' ένα-δυο γειτόνισσες που δεν μπορούν ποτέ να λείψουνε σαν και το Μάρτη απ' τη σαρακοστή· μια έλειπαν οι γλωσσοφαγάνες αυτήν τη φορά. Αν δεν έβλεπες το σταυρό και τον Παππά, δε θάλεγες πως ήτονε λείψανο. Σα να πήγαιναν τάμμα στην εκκλησία: λαμπάδα σε κανέναν Άγιο θαματουργό, κάποιο είδωλο από πολύτιμο κερί ζυμωμένο με μύρα κι αλόη για κάποια θεϊκή λύτρωση – έτοι έδειχνε ο δίσκος, ο στολισμένος με τα πορτοκάλια και τα γαρούφαλα, με τανθρώπινο το κερί πλαγιασμένο μέσα του. . .

Και σταλήθεια το κερί, το βγαλμένο απ' τα βάθη του είναι τους κι απ' της ψυχής τους τον πόνο και τον πόθο, το πήγαιναν τώρα ο Νίκος κ' η Λιόλια να ταπιθώσουνε στα πόδια της νεκρής της Βεργινίας, που ο ήσκιος της ζητούσε δικαιοσύνη. Της είχε τάξει η Λιόλια τόνομα του παιδιού της, της είχε τάξει κ' ένα κεράκι κάθε μέρα για τη ζωή του – και τώρα της πήγαινε το ίδιο το παιδί της, της ψυχής της όλο το κερί: λαμπάδα να την εξιλεώσῃ, για να ησυχάση, για να πάρη τον ήσκιο της από πάνω τους. . .

Χρυσογάλαζο ήτον το προμεσήμερο του Νοεμβρίου – ακόμα βαστούσε το καλοκαιράκι τ' Άι-Δημητρίου: ο αέρας ήτον αλαφρός

και με χυμένη μέσα του μια γλύκα μαλακή σαν κουρασμένη αλάλητη – όπως είναι το γέλοιο σε θλιμμένα χείλη – που τέτοια δεν την έχει η άνοιξη... .

Έκλαιγε η Λιόλια εκεί που πήγαινε πίσω απ' το δίσκο, μα τα δάκρυα πάνω στο πρόσωπό της έλαμπαν ίδια δροσοσταλίδες σε τριανταφυλλένια ανθόφυλλα... .

Οι άντρες μιλούσαν με το Νίκο κι αναμεταξύ τους ζωηρά και μόνο που δε γελούσαν... .

Όταν έβαλαν την Κερένια Κούκλα μες το χώμα, στα πόδια του τάφου της Βεργινίας, ο μαύρος ο σταυρός που τον είχανε δη καθώς έρχονταν από μακριά να τους κυττάζη με ματιάν ασάλευτη άγρια κι απελπισμένα, σα να μαλάκωσε στις κόψες των γραμμών του, σα να γλύκανε λιγάκι η φρίκη του: ο ήλιος έπεφτε τώρα επάνω του και τόσο γυάλιζε η μαυρίλα του που δε φαινόταν πια μαύρος· το φρεσκοσκαμμένο χώμα μύριζε όπως όταν τσαπίζουν ταμπέλια· τα κίτρινα αγριολούλουδα στη ρίζα του σταυρού άνθιζαν ήρεμα και χρυσίζανε σαν άστρα. . . Σα να ευχαριστήθηκε η νεκρή μέσα στον τάφο της, σα να χαμογέλασε ο ήσκιος της και το χαμόγελο αυτό να περιχύθηκε ολόγυρα. . .

Στο γυρισμό ήταν όλοι ακόμα πιο χαρούμενοι. Της Λιόλιας τα δάκρυα είχανε στεγνώσει κι άκουγε τη θεια Ελέγκω που τα λέγανε με την Κερά Γιώργανα για μια μεγαλωσιάνα που δεν ντράπηκε να της κόψη τρεις δραχμές απ' τα πλυντικά, επειδή λέει της λείπανε δυο πετσετάκια.

Οι μικρές λεύκες από της δυο μεριές της οδού Αναπαύσεως ήτανε γεμάτες φύλλα δροσερά κι αχνοπράσινα σαν από μετάξι, που τάχαν πετάξει τώρα-τώρα καινούργια με τη δεύτερη άνοιξη. Ένας κούρκος φούσκωνε και γουργούλιζε απάνω στο χωματένιο ψήλωμα το χλοϊσμένο που πάει μαζί με το δρόμο, απ' τη μια μπάντα, ίσαμε τη γέφυρα του Ιλισσού: από τις γαλάζιες βραχόπετρες της Καλλιρρόης ακούγονταν καθαρά οι κόπανοι των γυναικών που' πλεναν. . . Κάτι κατσίκες έβοσκαν στα χόρτα του ψηλώματος πούχανε γεμίσει πάλι καινούργια λουλουδάκια. . . Μες τη μέση του δρόμου ένας κόκκορας με τις κόττες του σκαλίζανε μες τις φρεσκοπεσμένες καβαλλίνες κι ο κόκκορας έκανε

κακκαρίσματα ντελαλητά για το κάθε κριθαράκι που τους εύρισκε, φωνάζοντας τις ναρθούνε να το τσιμπήσουν... .

Απέξω από 'να μπακάλικο ήτανε βγαλμένα κάτι σιδερένια τραπέζια και καρέκλες κ' ένας-δυο ήταν καθισμένοι κ' έπιναν.

— Πάμε να πιούμ' ένα κρασάκι έτσι στο ποδάρι; φώναξε ο Περικλής ο χοντρέλης — τώρα βγήκε το καινούργιο κρασί κι αυτός εδώ παίρνει τις καλύτερες μουστιές, γιατί σου λέει πριν να πας στον άλλον κόσμο, τσούξε και μια γουλιά της προκοπής! . . . Γέλασαν όλοι με ταστείο του χωρατατζή του Περικλή και κανείς δεν είπε όχι και μπήκαν όλη η συντροφιά στο μαγαζί κ' ήπιαν από 'να κρασάκι. Τι κρασί ήτον εκείνο! — σα λιακάδα χύθηκε στα σωθικά τους. Ήπιε κ' η Λιόλια ένα δαχτυλάκι που της το επιβάλλανε στανικώς ο Νίκος κι ο Περικλής έτσι για δυναμωτικό, πουν απ' το κάθε φάρμακο καλύτερο. Της θειάς Ελέγκως το πρόσωπο, το κόκκινο και πλατύ, άνοιξε πια σαν παπαρούνα το μεσημέρι.

Χτυπώντας τις γλώσσες τους και σκουπίζοντας τα χείλια τους με τανάστροφο χέρι, βγήκαν όλοι απ' το μαγαζί και πήραν πάλι το δρόμο: τα βήματά τους ολωνών τώρα είχανε γίνει πεταχτά, αλαφρά, σα φτερωμένα από μιαν κρυφή χαρά αλάκερου του είναι τους. Το πρόσωπο του Νίκου έδειχνε σαν κάποιες βραδιές που ξαστερώνει ολότελα ο ουρανός και γίνεται γυαλί: κύτταζε της Λιόλιας τα μαλλιά και του φάνηκε πως χρυσίζανε στον ήλιο σαν ποτές άλλοτε και το χείλι της που μισάνοιγε απ' τον κόπο του δρόμου, το χείλι της ταβυσσινύ, του φάνηκε για δάγκωμα. . . Σήκωσ' η Λιόλια τα μάτια κ' είδε το φεγγάρι ψηλά πάνω απ' τα κεφάλια τους. Μα δεν ήτον το φεγγάρι το φριχτό, το ασημένιο, με το πρόσωπο της Βεργινίας μέσα του, παρά ήτονε σαν από άσπρο χαρτί διάφανο και πήγαινε μαζί τους, κρατώντας ίσο βήμα, σανάθελε να παραβγή στο τρέξιμο ως το σπίτι ή σα να τους έδειχνε το δρόμο. . και τα λουλούδια τα νεοανθισμένα, που απαντούσαν στις άκρες του δρόμου, τους γνεύανε με το κεφάλι, όλο και γνωστικό χαμόγελο σα νάλεγαν πως τόξεραν κι αυτά πως τώρα όλα πια είχαν περάσει. . .

'Όταν φθάσανε στο σπίτι κι αποχαιρέτησαν τους φίλους, έσφιξε ο Νίκος τη Λιόλια μες την αγκαλιά του και της είπε:

— Ας ξημερώση τώρα πια και για μας μέρα Θεού, Λιόλια μου! . . . Άμα πάρω κάτι λεφτά, σε μια-δυο μέρες, θα πάω να σου πάρω ένα κρεββάτι πούχω δη στην Άγια Ερήνη, σιδερένιο άσπρο λακέ με σουότα, που δεν τόχει καμμιά — θα σαστίσης! — να φύγη πια η γουρουνζιά από πάνω μας! . . .

Κ' η Λιόλια, στο στήθος του απάνω, ἐκλεισε τα μάτια της για να πιάσῃ αυτό τόνειρο κάτω απ' τα ματόφυλλά της, να μην της φύγη.

• •

Κ' η Μοίρα ἀκούσε τα λόγια του Νίκου κ' είπε:

Ας ξημερώσῃ και για σας μια μέρα, παιδιά μου, γιατί γλήγορα πάλι θα βραδιάσῃ για πάντα — —

Πέρασε η ημέρα — —

Την άλλη μέρα εκεί που περίμενε η Λιόλια το μεσημέρι το Νίκο πούχε αργήσει κ' είχε κρυφή χαρά μέσα της πως ίσως να πήγε κιόλας για το καινούργιο κρεββάτι, χτύπησε η πόρτα δυνατά κι αλλόκοτα (έτοι πάντα χτυπάει η πόρτα για νάμπη μέσα η Μοίρα) και παρουσιάστηκαν ο Περικλής με το Ντίνο, — κ' ένας χωροφύλακας στεκόταν απόξω, — χλωμοί πανιασμένοι, με κάτι μάτια που κάνανε να φύγουν απ' όλες τις μεριές σαν πουλιά που φτεροκοπούν. . και την πήραν τη Λιόλια να την πάνε σε μιαν άμαξα πούχε σταθή παρακάτω στην αρχή τανήφορου, να την παν. . . που την ήθελε ο Νίκος: την πήρανε σχεδόν ανασηκωτή, σα χτυπημένη κατακέφαλα από 'να ρόπαλο, χωρίς να της αφήσουν καιρό να καταλάβη καλά-καλά τι της έλεγαν έτσι λαχανιαστά, με τα λόγια τους τσακισμένα κομμάτια-κομμάτια, τι την ήθελε ο Νίκος έξω απ' το σπίτι; — ποιός Νίκος καλέ; — μόλις που πρόφθασε να ρίξη ένα σάλι στο κεφάλι με χέρια πετούμενα σαν ψάρια που σπαρταρούν. . .

Περάσανε μέσα από 'να μπουλούκι γυναίκες και παιδιά πούχανε βγη σωρός απ' τις πόρτες κ' είχανε μαζευτή γύρω σταμάξι και

ρωτούσανε με χέρια σαλευούμενα και χτυπητά στα γόνατα και με ξεφωνητά πνιγμένα τον άμαξα, πούχε τα χέρια στις τοέπες. . και ρωτούσαν το χωροφύλακα, που κατέβαινε τον κατήφορο σοβαρός, με το πιλίκιο στον' αυτί κι ανεβήκανε σταμάξι — κι ο χωροφύλακας μαζί. . .

Εκεί που πήγαινε ταμάξι, ο Περικλής που μόλις βαστούσε τα δάκρυα του (ο Ντίνος ήτον άλαλος σαν πέτρα —) της είπε της Λιόλιας για το Νίκο. . της Λιόλιας που γόγγυζε σιγά-σιγά και σάλευε όλη από 'δω κι από 'κει σα νάθελε να φύγη απ' ταμάξι κι απ' τον εαντό της. . της ξαναείπε για το Νίκο, πως χτύπησαν το Νίκο. . ο Μίμης ο μπαγάσας, που του ζητούσε αφορμή τόσον καιρό πούχαν ξαναμαλλώσει δυο φορές ως τώρα. . για το τίποτα. . στην ταβέρνα, εκεί πούχανε μπη οι τρεις τους, ο Νίκος, ο Ντίνος κι αυτός ο ίδιος για 'να κρασάκι απ' το καινούργιο στο ποδάρι. . . επειδή τούπε λέει «Ζωή σε λόγου σου!» για την γυναίκα του, την πρώτη, και για το «μπασταρδάκι» του κι ο Νίκος σήκωσε το χέρι του. . .

Και ταμάξι σταμάτησε. .

. . κ' ήτον ένα μεγάλο περιβόλι με πορτοκαλλιές και με κάτι μεγάλα κυπαρίσια, γεμάτο χλωμούς ανθρώπους με τα νυχτικά τους, με χέρια φασκιωμένα, μαντηλοδεμένους, μπαμπουλωμένους μέσα σε κάτι βελέντζες σα φαντάσματα πληγωμένα που περπατούσαν ξυπόληητα με παντούφλες. . .

. . Κύτταζε γύρω της η Λιόλια με μάτια που δεν έβλεπαν.

. . κ' έπειτα ήταν κάτι μεγάλες σκάλες και την ανέβασαν που τρίκλιζε, με το μικρό το βογκητό πούκανε ολοένα — σα νάτον αυτό τώρα η αναπνοή της, σα να τη σήκωνε αυτό και να την πήγαινε. .

. . και την πέρασαν από κάτι μακριούς διαδρόμους κ' ήτανε φωτισμένοι αυτοί με γκάζι μέρα μεσημέρι κ' εκεί ήτον όλο νέοι καλοντυμένοι με τα καπέλλα στο κεφάλι και με μπαστούνια στα χέρια και κάτι άλλοι ξεσκούφωτοι με μακριές λινές ποκαμίσες — κι όλοι τους κάπνιζαν και μιλούσαν όλοι μαζί δυνατά και της έκαναν τόπο να περάση κυττάζοντάς τη μες το πρόσωπο. .

. . κ' ἐπειτα βρέθηκε σε μια μεγάλη σάλα όλο κρεββάτια-κρεββάτια μ' άλλα πάλι ἀσπρα φαντάσματα και μερικά απ' αυτά βογκούσανε δυνατά καθώς περνούσε. .

. . κ' ἐπειτα βρέθηκε μπροστά σ' ἑνα κρεββάτι, στην ἄλλη ἀκρη, κ'
εκεί απάνω ἡτον τανάσκελα ο Νίκος με τα μαύρα του κατσαρά
μαλλιά βρεμμένα που ξεχειλούσανε μέσο' από κάτι ἀσπρα
μαντήλια κ' ἡτον κίτρινος σαν αγιοκέρι κ' είχε ανοιχτά τα μάτια κι
ανοιχτό το στόμα και ροχάλιζε κ' ἐβγαζε κάτι κόκκινους αφρούς
και δυο ἀντρες με μπλούζες του ανασήκωναν το κορμί με το χέρι
κάτω απ' τη ράχη. .

. . καὶ μόλις πήγε κοντά αυτῇ. .

. . και μόλις πήγε κοντά αυτή. . σ' αυτό το κρεββάτι που κοιτόταν ο Νίκος —

. . γιατί ήτον ξαπλωμένος αυτού ο Νίκος; τι ήταν αυτά τα μαντήλια που τούσφιγγαν το κεφάλι! . . τι έβγαινε απ' το στόμα του Νίκου! —

. . πετάχτηκε απάνω ο Νίκος και ξανάπεσε βαρύς — —

Κι αυτή άνοιξε τα μάτια της σα νάθελε να του τα πετάξη απάνω του, σα νάθελε να βγη αλάκερη μέσ' απ' τα μάτια της να πέση απάνω στο κορμί του· κ' είδε τότες ένα φεγγάρι πελώριο μαυροκόκκινο που ήτον η πύρινη γλώσσα του κεριού που ύχε ανάψει, για το Νίκο στον τάφο της Βεργινίας, η ίδια η φλόγα που έτρωγε το κεράκι μέσ' απ' τα μαύρα χνώτα της καπνιάς, που τώρα είχε θεριέψει κ' είχε πεταχτή στον ουρανό! . . και ξεκόλλησε απ' τον ουρανό το πελώριο μαυροκόκκινο φεγγάρι κ' έπεσε απάνω της και τη σώριασε χάμω — —

-
- Γυναίκα του νάν' άραγε, είπε πέρα στο διάδρομο ένας νέος από 'κείνους με τις λινές ποκαμίσες σε κάτι άλλους — πουχε περάσει η Λιόλια από μπροστά τους.
  - Δεν πιστεύω! αυτή είναι κοριτσάκι: — έτοι θα την έχη.
  - Κουφέτο! Πού παν και σου τις ξετρυπώνουν αυτοί οι κουτσαβάκηδες: όλο και τον καλύτερο μεζέ! . . .
  - Τέτοιους θέλουν αυτές· άμα πετύχουν κανέναν από μας, σου λεν αμέσως: «Θα με πάρης!» και νάσουν βγαίνει ο αδερφός με το μαχαίρι στα δόντια — κι ο Παππάς πίσω απ' την πόρτα! . . .
  - Κομματάκι ωστόσο! θα παρηγορηθή εύκολα — μια και μπήκε στο δρόμο! είπε με κάποιαν κρυφήν ελπίδα ένα γιατρουδάκι αμούστακο. . .
- .....

Πάνω στη Γαργαρέτα είχαν απομείνει οι γυναίκες ένα κουβάρι αναμαλλιασμένο — και κύτταζαν κατά το μέρος πουχε φύγει η άμαξα. . .

- Δε στάλεγα εγώ, Κυρία Ευρυδίκη μου, είπε η Χαρζανοπουλίνα της παλιάς της έχθρας, πως κακό τέλος θε να πάρη αυτός ο Νίκος; εμένα ποτέ δε μ' άρεσε αυτό το παιδί! . . .
- Δε λες καλά που. . . είπε η Ευρυδίκη και σταμάτησε — — Καλέ είδες, Κυρά Χαρζανοπουλίνα μου, εκείνο το γουρσούζικο! να ξεκληρίσῃ ολόκληρη φαμελιά: γυναίκα, άντρα και παιδί σ' ένα χρόνο μέσα! . . .

Κ' οι δυο κόρες της Χαρζανοπουλίνας έκαμιαν:

- Αχ! —
- Αχ! — —

ΤΕΛΟΣ

End of Project Gutenberg's The Waxen Doll, by Konstantinos Christomanos

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK THE WAXEN DOLL ***

***** This file should be named 27073-h.htm or 27073-h.zip *****
This and all associated files of various formats will be found in:

<http://www.gutenberg.org/2/7/0/7/27073/>

Produced by Sophia Canoni

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no

one owns a United States copyright in these works, so the Foundation

(and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark.

Project

Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you

do not charge anything for copies of this eBook, complying with the

rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do

practically ANYTHING with public domain eBooks.

Redistribution is

subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS
WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project

Gutenberg-tm License (available with this file or online at
<http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project
Gutenberg-tm
electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession.

If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be

used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project

Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project

Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the

Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments

must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and

sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the

address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies

you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any

money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days

of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm

electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from

both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael

Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the

Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES -

Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project

Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project

Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT

LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE

PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE

TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE

LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR

INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages.

If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project

Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations.

To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pglaf.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification

number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg

Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered

throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email

business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition

against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations.
To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary

Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

school time.gr